

Երմ էսել ե՛ս'ob kok e ləl

Ów ek'it eke wəl k'uw any

Ob Kok e ləl na el Luk eci ləl yony Եմ eke ռոն օյ in iwł Teofil. Luk in obi a səkɓ kok Ես, ցբեկո li b'im Pəl ab -l'ո՛b Amani Mamn e kokoba. Jesu Krist ec'Amani Mamn a eke Luk ռոն ab Եմ a, l'otar “fəj eke Jesu kok, ke yegm nuj օb Եմ Ետյ տոյ igj ləgɗ a eke Nyam oc im'n afr a” e low akr (Ob Kok 1.1-2). Ob Kok e ləl ab Եմ, Luk am dad jam Եսել a eci juma eke kok lele ełel eke -l'ocr Amani Mamn -n'imn -l'okr wus na e nuj a ec'odad ab (Ob Kok 1.8). Wəl b'ekn Jesu eci juma kok a Luk ec'Amani Mamn a eke ռոն ab Եմ, Ետյ wəl b'ekn Abɗ Lala eci juma kok a Ob Kok e ləl ab Եմ.

Ob Kok e ləl ab Եմ, Amani Owɗ a fafɗ ereb fəj Ես. Երմ էսել a օb in ec'amani Jwifel a ec'araɗɗ, Եբ Եցբել Եմ a eke wəl b'igɗ səkɓ nuj ab Եմ, Grekel e nuj Եմ օny Եսել a ec'araɗɗ, -l'ո՛b -l'ok Etiopi iy a, տոյ -l'ok Rom Խո՛Խո yeji ek'el Եբ ցբել ek'ew wus na nimum Ես ab Եմ. Wəl օb Amani Mamn a e kokoba ok Եցɗ lele օյօԽ ab, wəl օb sob Ել Եմ, jej ok usu, an օլ usu, Եբ Եմ ec'ów bebɗ usu. Usu a fəj eke Amani Mamn a Եc a, agɗ beb Եցɗ ow e low Եբ, kɔ likpr Եցɗɗ ebm; sakp ռոնո agɗ a eke Եցɗɗ ebm a b'ijr Երմ էսել a ցբե.

Ob Kok e ləl ab Եմ, agɗ ռոնո օb Երմ էսել a low, Ետյ Երմ էսել a dad Ել ów ռոնո Ել eci օմն a e dogɗɗ eci. Eke -li bi dad Jwifel odad a, -li b'elɗ օkm -li yeɗm eke Jesu el ol a lele kokoba օb owi ab ab eci ռեny eke iy, Ետյ l'el **Mesi** a. Agɗ a eke am igɗ səkɓ nuj a, -li bi dad wəl eke Nyam el Եցɗ a eke -n'am օլ Ես Եցɗ a fəj ke -li k'ɛɗɗɗ a. -N'am dad օլu a eke Nyam օny abusu eke k'ewlm ke օny Եցɗ oc Ես **agn** ec'abu Եմ.

Kin low ligbel a eke wəl ayal ow e low Ob Kok e ləl Եմ a: ke Ել kretien a, ow it ke Ելum Jwifel ec'ol ab ee? Nuɗ օb Եմ a, Երմ էսել a օny tutɗ na, kɔ Abɗ Lala ayal օյ Ել eke Amani Mamn a agɗ a fəj eci, Եբ ir Երɗ Երɗ a fəj eci. Eke -n'ոնyn ów a -l'ekn a, Երմ էսել a Եցɗ Եբ eke agɗ a ek'elm Jwifel ke ub Jesu nawɗe a eci likr Ես ubɗ a elm lɛc Եմ, ow itm eke -li k'elɗum Jwifel eci sol a fəj.

Երմ Ես Pəl ec'Երմ a e liy a tasi el: ke l'ո՛b Amani Mamn e kokoba l'ok agɗ ek'elm Jwifel a. Ləl na am dad in eci sakp nyahan a ec'usu im owi a ek'ow Եմ li sigm Nyamel Ես Azi wus af lele Գրե՛ս wus af ab a e low.

Erm esel ec'Abñ Lala e wel ewar

1 ¹Egñ gbél Teofil, em eci lel krèkre ab em,† mi dad ów a feñ eke Jesu kok, ke yegm nuñ òb em etñ ²tonñ ignñ legñ a eke Nyam oc im'n afr a. Gbuñ ke l'úyu afr a, agñ a eke li sòsum l'ot ese **erm** esel af a, n'òñ wel sol Abñ Lala ec'abusu em. ³Tasi em a, in e luw a e jam a, l'èlu sos òkm li yegm in ec'erm esel a sakp erñ erñ em eke n'anñ owr. Sègñ ekñ yony etñ eke l'èlu sos òkm li yegm wel, ke li dad wel Nyam e **gbrenngbi** usu a ec'odad. ⁴Legñ nyam, eke n'am ij ob wel ab a, l'ijl wel neny nine: «Kì kpabr es Jerusalem e lís, kò ànñn low a ek'em Ès ewar òny a, ob ap a eke mi dad òny ow e low a ec'eku em:† ⁵Jan ok agñ mij nuñ mij em, kò òny, legñ tel em, wel b'ow ok òny mij nuñ Abñ Lala em.»†

Jesu am uyu afr

⁶Erm esel a ek'èlul Jesu em a ibrm'n nine: «Ès Kòtòkò, kò legñ na em anake b'ow ewl sigm Israël ec'es ew ab es ab ee?»† ⁷Jesu dad el nine: «Ow elm òny itmñ eke k'uwr sègñ a lele wanci ab ab e low any, kò em Ès bèbm ew es in obi ec'abusu em. ⁸Gbèkò òny b'ow eñan lec nyam legñ a ek'Abñ Lala b'ow us òny es nuñ af a. Etñ òny b'ow eel em ec'adanjku, dadr em ec'odad Jerusalem, Jude e wus a nimum af lele Samari ab, tonñ okr wus e nuñ.»†

⁹Eke li dad ów amua uwr ke -n'am ler ow a, Jesu am uyu afr, etñ jru ow edñn el any. ¹⁰Eke erm esel a ec'any a kòkñ afr cè ke -n'am ler yogñ a eke Jesu am uyu im a, kpèkñ agñ yony eke sus mob efu anñ el any af ¹¹etñ dad el nine: «Galile ec'agñ, bla sosièm etñ iymn es anja am lær afr ee? Jesu na eke ñgbonñ òny ec'aranñ aam afr a, b'ow ewl meny ow eled a cè eke ekan in n'aam a.»

Matias usr Judas usu

¹²Sica **erm** esel a anñ lafeny eke wel b'èsn **Oliviè** lafeny a ogñ, etñ ewl meny ow Jerusalem. Lafeny a, bañn a e saw cè ow anñ: yogñ lele bañn ab ab kilo nyam cè.† ¹³Eke -l'owr -l'okr Jerusalem a, -l'uyu -n'im èl afr a eke -li b'anñ sègñ feñ a. Kin erm esel a ek'anñ yogñ a ec'en: Pier, Jan, Jak lele Andre ab, Filip lele Toma ab, Bartelemi lele Matie ab, Jak ek'el Alfe jim, Simò eb dogñn es lele Jud ek'el Jak jim ab. ¹⁴Èl lele òyòw a lele Jesu lis Mari lele Jesu lisjimèl ab ab sègñ feñ -li b'as luku usu nyam -ni ñòñn Nyam.

† **1.1** *lel krèkre ab em*: Luk eci lel krèkre eke nòn a el Luk ec'Amani Mamn a. (Èkn Luk 1.1-4). Ob Kok esel e lel na anake el Luk eci lel yony em eke nòn na. † **1.4** Èkn Luk 24.49. † **1.5** Èkn Matie 3.11; Mark 1.8; Luk 3.16; Jan 1.33. † **1.6** Èse Jwifèl feñ af, erm esel a am eku eke Mesi a ki sòg el Rom eci gbre ijr ab em, ke l'èwl li sigm Israël ec'es ew ab es ese David lele Salomò ab e legñ em ec'ab af. † **1.8** Èkn Matie 28.19; Mark 16.15; Luk 24.47-48. † **1.12** *Kilo nyam cè*: usu im eci sòfu eke Jwifèl ec'ol a edñ òñ agñ nenegñ eci.

¹⁵ Sɛgɛɲ ab ɛm e nyam ɛm, ɔmn esel ek'ɔtu eke k'ij agɛɲ ekɲ nɔhɔn as luku. Pier igb el ec'araɲɛn etɲ dad el nine: ¹⁶ «Agɛɲ lisijimel, ow it eke yec'a ek'Abɲ Lala dad Nyam e Lel ɛm a k'iy nɛny. L'ikɲ anym l'ɛcr David ɛm, l'ɛwar Judas eke nyimn agɛɲ a ek'ɛdɲɛn Jesu a e lís e low. ¹⁷ Ke Judas yeji, ɛy erm esel ab ɛm e nyam ek'in yeji ɔny in eci juma. ¹⁸ Etɲ in eci low ɲuɲ e li kok a eci labm eke wɛl ɔɔg'r ab ɛm, l'ɔl ɔgm nyam, etɲ yogɲ n'anɲ afr l'ɛy wus nuɲ nuɲ l'ɔb lok es etɲ in e sugɲ a fɛɲ ok ɔkm. ¹⁹ Jerusalem ec'agɛɲ a fɛɲ iri low na, ow sosiɛm el ec'ɛbr ab ɛm -l'ɛsɲ ɔgm a “Akɛldama”, ek'el nyandre ɛm “Mebl ec'ɔgm”. ²⁰ Etɲ Selu e lel ab ɛm kin yec'eke wɛl nɔn: *Ke in ec'él a éru es ɔfr, ke ɛgɲ kaka k'írm ɛm. Etɲ ɛmɛny wɛl nɔn: Ke ɛgɲ ejeci úsr'r usu in eci juma ab ɛm.*[†] ²¹⁻²² Ow sosiɛm, ow akpl ek'ɛgɲ nyam k'ow akr ɛy af ij ɛs Kɔtɔkɔ Jesu e luw ɛm anɲ igb a e danɲu. Ke ɛgɲ a él agɲ a eke b'anɲ ɛy ab sɛgɲ fɛɲ, usu a fɛɲ eke s'ɛc ɛs Kɔtɔkɔ Jesu ab a ec'ɛgɲ nyam, lɛgɲ a etɲ eke Jan ok'r mij nuɲ a toɲ ke igɲ lɛgɲ a eke n'ɲgboɲ ɛy ec'araɲɛn n'im afr a.»

²³ Wɛl ok agɲ yony ɔkm el ec'araɲɛn: Josef eke wɛl b'ɛsɲ Barsabas ke wɛl b'ok en es Justus, lele Matias ab. ²⁴ Etɲ dedeku a nimum ɲɔɲɲ Nyam dad nine: «ɛs Kɔtɔkɔ, ɲ eke uw agɲ fɛɲ ec'ɛrm ab any a, yɛgm ɛy el yony na ɛm ec'ɛgɲ eke ɔsum oc ²⁵ eke k'el erm ɛs, ke ídr juma a eke Judas igɲ elu es im usu a ek'el in ec'a.» ²⁶ -Li kok ɔsum oc etɲ ow ɛy Matias af; etɲ l'ɛy erm esel lew nyam a ec'eb ab ɛm.

ɔmn esel a ɛɲɲ Abɲ Lala

2 ¹ Eke **Pantekɔt** ec'ɛs gbɛgbl e lɛgɲ ow a, ɔmn esel a fɛɲ as luku usu nyam. ² Kpru ɛm, likekr ligbel nyam anɲ afr ow. Likekr a anɲ ɛsɛ lɛf ligbel eke b'elu ab af, etɲ ow eb akɲ a nimum eke -n'anɲ a. ³ Kpɛkɲ -l'ɛkn mob ek'anɲ ɛsɛ sanm al af eke ok ɔkm; -li kpakpab es etɲ -n'im -li sisig es ɛgɲ nyam nyam e nuɲ af. ⁴ Kpɛkɲ Abɲ Lala iy el fɛɲ ɛm, etɲ -n'am dad odad sebr ejec'ɛm ɛsɛ elɛl eke Abɲ Lala am ɔɲ el eke -li ki dad ab af.

⁵ Ke Jwifel ek'anɲ susu susu a ow ir Jerusalem; -l'el Nyam nuɲ igɲ esel tasi. ⁶ Eke likekr a ikɲ wɛl iri a, -l'uru es -l'ow -l'as luku. El fɛɲ low am at el sel afɲɲ es, anɲke el ɛm ec'ɛgɲ fɛɲ am iri ɔmn esel a dad odad in ec'ɛbr ab ɛm. ⁷ El fɛɲ low am iti el any etɲ am iɲɲ el sos ɛm. -N'am dad -l'ɛse: «Agɛɲ amua fɛɲ ek'am dad sodad a, kɔ -l'elm Galile ec'agɲ ee? ⁸ Etɲ sica ayaf etɲ ɛy ɛm ec'ɛgɲ fɛɲ am iri -li dad odad in ec'ɛbr eke wɛl ew'r ow ɛm ab ee?[†] ⁹ ɛy ec'araɲɛn a, agɲ anɲ Part, Medi lele Elam wus af ab ow: beb anɲ Mesopotami, Jude, Kapadɔs, Pɔɲ lele Azi wus af ab ow; ¹⁰ beb yeji

[†] **1.20** Selu 69.25; 109.8.   [†] **2.8** Israel ec'eb a ɛy wus ar ɛm ow afɲ akpo ekɲ yen yen sakp yen es. Agɲ a ek'ɛy lɛc a ɔny Jwifel a lɛc ɛm im ir lutu eb. Yogɲ, el ec'ɛy lele el lael ab wewr eb ejec'a eci sebr a ɛsɛ el ec'ɛbr eke wɛl ew el ow ɛm af. Na sosiɛm anake Jwifel b'ɛbr sebr ɛɲɲ ɛɲɲ amua fɛɲ a.

anη Friji, Panfili, Ejipt lele Siren e wus ikpr ek'anη Libi ab ab ow. Etη agη anη Rom yeji ow, ¹¹(Rom ec'agη eke mew em etη el Jwif, lele agη ek'egη el eci Nyam nuη igη a e low eb ab ab), Kret ec'agη lele Arabi eyη ab. Etη kin eke s'am iri -n'am dad Nyam ec'ow egbel eke kok a ey e sebr ab em!» ¹²El feη -n'anη low any iti ligbel em, etη -l'uwmn low eke -li ki tutr any. -N'am dadarir el ofr em -l'ese: «Ke na, ow e nyandre el bogη ec'ee?» ¹³Gbeko agη beb am kokr omn esel a miyer dad ese: «-L'egη mar am ony el!»

Pier ec'odad eke dad dedeku a

¹⁴Sica Pier ek'anη erm esel lew nyam ab ab a, igb inym es etη lebl tuotuo em am dad dedeku a ese: «Ony Jwifel lele agη a feη ek'ir Jerusalem ab ab, ow it eke k'uwr low ek'am ey ab any, ke igηη loru es irir yec'a eke m'ow mi dad a. ¹⁵Agη amua ow elm mar onym el ese lele ek'am tutar ab af, anke s'anη ibibr e wanci libarm em. ¹⁶Gbeko sica low a eke **kokoba** ob es Joel dad a ey tasi η. ¹⁷Kin low eke Nyam dad eke b'ow ey seη es abal el em a:

Mi b'ow m'omun em ec'Abη ab es agη a feη af;
ony ec'ey egη a lel ey yow ab ab b'ow ob em e kokoba,
ony eci ηgbafre a b'ow ekan nuη em,
etη ony ec'agη esu a b'ow ekn ow memn erur em.

¹⁸Ee, seη amua em, mi b'ow m'omun em ec'Abη ab es em eci juma kok esel a lele juma kok lisel ab ab af, etη -li b'ow -l'ob em e kokoba.

¹⁹Mi b'ow mi kok ow egbel koko afr,
etη mi b'ow mi kok meny ewr owi koko wus aηa.
Mebl, al, lele mregbn eke anη ese jru af b'ow anη em,

²⁰ligbn b'ow irmn in ec'afη a,
etη awl b'ow ebl es kondon ese mebl af,
gbuη ke Es Koko e leη a ow, anygbel e leη ligbel a.

²¹Etη egη kaka feη eke b'ow esη Es Koko e nin a, b'ow eηn sel.†

²²Israel ec'agη, igηη loru es irir low a eke m'am m'ow mi dad a: Nyam yegm ony eke n'ηη Nasaret e Jesu in eci abusu a. Nawre em a, Nyam ecr in em kok sakrowa koko ony ec'araηη, li kok ow egbel koko eke b'iti any, lele meny ewr owi ab; ony uwr any yeji. ²³Egη ikη na, wel elu'l es ηη ony ese lele eke Nyam tutr ke ikη anym bebm ow e low ew es ab af. Etη ony, ibir ir olikη af eke ηηη agη ek'uwm Nyam any a ew'r ab em.† ²⁴Gbeko Nyam igbm'n luw em, n'onu l'oc

† 2.21 Joel 3.1-5, Septant em ec'odad eke wel oc. † 2.23 Èkn Matie 27.35; Mark 15.24; Luk 23.33; Jan 19.18.

ow es luw e gbre ijr ab em, anke ow itm eke luw ec'abusu a k'ucu
ony'n es.† 25 Tasi em a, kin yec'eke David dad in e lís:

Segñ fegñ m'am ekn Es Kòtòkò em ec'any af,
n'anñ'm saw yec'etj ke mi kí mumum.

26 Na sosiem, em ec'erm sos em am iñn,
etj em e neny am egñ ehe ec'ej.

Etj uwomu em yeji,
em e sos megl a b'ow eru es am òmn low.

27 Nawre tasi, k'ow igñm elum im es òñnes bañn,
k'ow yebm ñ e libowi mamn e sos
megl a ugñm es uwomu em.

28 Ñ, yegm'm sebr a eke bi nyimn egñ sel etj em a,
etj ñ e sos eke b'ow elu òkm em ec'any af a, b'ow òj'm sos em iñn.†

29 Agñ lisijimel, abusu eru'm es eke mi ki dad ony lala em ey lagñ David
e lís e low. L'uw, wel oc'r es etj in ec'uwomu a yefeny na yeji anñ ey ogñ
añ. 30 Gbèkò l'el kokoba òb es etj l'uw any eke Nyam *ij neny ewar ir ek'in
ec'alaw ab em egñ nyam b'ow usr'r usu el eb ebu.*† 31 David ikñ anym ekn
low a eke b'ow ey a, etj ow sosiem li dad **Mesi** ec'uwomu em anñ igb
a e low nine: *Wel igñm elum'n es òñnes bañn, etj in e sos megl a ugñm es
uwomu em.*† 32 Jesu na eke m'am dad in e low a, Nyam igbm'n agñ ek'uw
ab em, etj ey fegñ s'ij ow e danke. 33 Sica, wel igbl'l ogñ Nyam e lidr abu
af,† etj Es em n'etjñ Abñ Lala a eke wel ewar ow e low a, etj n'òmun es
ey af. Ow e low anake am ekan, ke am irir a. 34 Tasi em a, David in obi
l'uyum afr, gbèkò li dad nine:

Es Kòtòkò Nyam dad em Es Kòtòkò nine:

“Òw sig es em e lidr abu af,

35 toñ bake m'ót ñ ec'efnu m'ok ñ ec'akr ew a.”†

36 Sica ow it eke Israel ec'agñ fegñ k'uw any tasi eke Jesu a ek'ewr oliqñ
af a cè anake Nyam oc ew Kòtòkò lele Mesi ab a.»

Agñ fandi nyahan obn òmn esel a

37 Eke agñ a iri sodad amua a, ow ey el sos em nòkò. -L'ibrm Pier lele
erm esel likpr ab ab nine: «Agñ lisijimel, ayaf si ki kokr ab ee?» 38 Pier
òdu eb nine: «Ìtñnin erm em, ke ony em ec'egñ fegñ égñ eb wel ok'r mij
nuñ Jesu Krist e nin em, yec'etj ke Nyam óc ony e sikpl a ap ony, ke éñan
Nyam ec'ob ap a ek'el Abñ Lala a, 39 anke Nyam ec'ob ek'ewar a, ony lele
ony eyñel ab eci, etj ow el agñ a ek'elm Jwifel a yeji eci, agñ a fegñ eke Es

† 2.24 Èkn Matie 28.5; Mark 16.6; Luk 24.5. † 2.28 Selu 16.8-11, Septant em ec'odad eke
wel oc. † 2.30 Selu 132.11; bèbmn 2 Samiel 7.12-13. † 2.31 Selu 16.10. † 2.33 *wel
igbl'l ogñ Nyam e lidr abu af*: odad na Grek em a, wel òtu ek'itjñ ejec'em dad ese *Nyam e lidr
abu a ony igbl'l ogñ.* † 2.35 Selu 110.1.

Κοῦκο Nyam b'ow esη a.»⁴⁰ Emeny Pier dad el sodad κοκο, om el ów, atr el sos es nine: «Έγηη sel ηηη a e low ebr, yec'ετηη ke k'ónymn abu eyr ese agη a ek'irm ab af.»⁴¹ El em ec'agη κοκο εγηη Pier e sodad a eb, ετηη wel ok el mij nun. Λεγηη a, agη ek'otu eke k'ij agη fandi nyahan ow obn el a ek'ony omn a.

Agη a ek'ony omn a ec'eb ir

⁴² Σεγηη feη ari at em, -li b'as luku -n'am iri erm esel a e low yegm a, -l'ir eb ese agη lisijimel af, -l'ij ob lcfu nyam em, -ni ηηηη Nyam usu nyam.
⁴³ Agη a feη am ony Nyam ec'elum, anke Nyam am ecr erm esel ab em kok meny ewr κοκο lele sakrowa ab.
⁴⁴ Agη a feη ek'ony omn a b'okr af ετηη el ofr -li bi cec ob eke -n'onyn a.
⁴⁵ -Li b'ol el ec'ob eke -n'onyn a -l'ij ετηη ow em ec'os eke -li b'εηη a, -li bi cec el feη, εγηη εγηη ec'es abur ek'ony a e kokr eci.
⁴⁶ Λεγηη nyam nyam feη, ow ópim, -li b'as luku Nyamel gbēl ab em, el ec'akη akη a -li b'ij ob usu nyam ετηη ob ij a b'el sos em iηη em lel erm froko em ab.
⁴⁷ -N'am koklm Nyam ετηη agη a feη am ony el ec'erur. Έτηη λεγηη nyam nyam feη Es Κοῦκο b'ot agη eke n'am eb l'elu es a, l'ok wel em.

Pier lele Jan ab ewlm εγηη nyam e bubm es

3 ¹ Λεγηη nyam, Pier lele Jan ab aam Nyamel gbēl ab em ncebles e wanci nyahan e Nyam ηηηη em.
² Nyamel gbēl a e gbugη e lisany nyam eke wel b'esη “Lisany Sobο” a e saw, εγηη nyam anη eke in e mew em ετηη bubm es. Λεγηη nyam nyam feη, wel b'oc ow'r sigm'n es yogη, yec'ετηη ke l'otu li sism agη a eke b'ok Nyamel gbēl a e gbugη a os.
³ Eke olu a b'ekn Pier lele Jan ab ek'am ow ok akη a, n'am sism wel ob.
⁴ Pier lele Jan ab ok'r anyamn af, ετηη Pier dad'r nine: «Lèr ey!»
⁵ Έγηη a am ler el gbiy, anke n'am tutr eke wel b'ow ηη'n ob.
⁶ Κο Pier dad'r nine: «M'onym jete, m'onym sika, ko m'am ηη'ηη yec'a e m'ony a: Nasaret e Jesu e nin em, igb ke án es.»
⁷ Έτηη Pier ucu lidr abu ony'n, elum'n abu l'igb. Kpekη olu a ec'akr a lel akr emn em ab ab ok em feη;
⁸ l'igb l'us es, n'inym es ceη ετηη n'am an es. L'igη Pier lele Jan ab l'ey Nyamel gbēl a e gbugη a, n'am an es, n'am igb li sus es ετηη n'am koklm Nyam.
⁹ Agη a feη ekn'n eke n'am an es, ke n'am koklm Nyam.
¹⁰ Sica eke -l'uwr any eke ow el olu a eke bi sig es Lisany Sobο a saw sism ob a, el feη ow ew el erηη ετηη ow am iti el any yeji, low a ek'εηη ow a sosiem.

Pier ec'odad eke dad Nyamel gbēl a e gbugη a

¹¹ Sica ek'εγηη a élum Pier lele Jan ab es a, agη a feη anη low any iti em, ετηη -l'uru es -l'ow -n'εηηηηη wel Nyamel gbēl a eci lef eb usu a ek'ij Salomο

† 3.8 Λεγηη krekre eke εγηη na k'ey Nyamel gbēl a e gbugη ana, anke Jwifel ec'ol a edηη eke sos eyru k'ey Nyamel gbēl a e gbugη a. Έkn Matie 21.15 lele akr otar ab ab.

e nin a. ¹²Eke Pier b'ekn eben a, li dad agn a nine: «Israel eyj, bla sosome eyj na ec'ewlm a e low am iti ony any ee? Kì lær ey eben! Egn na, ow elm ey obi ec'abusu em, oglog ey e Nyam nuñ ign senyn em n'anm es, ¹³ko Nyam a ek'el Abraham, Isak lele Jakob ab e Nyam, ke el ey laghel e Nyam a, elu in e libowi Jesu any okm. Ony obi a wol ijr ir es ew esel ec'abu em, etj ign elul il es **Pilat** ec'any af, ke l'erur eke li k'elu ow es ce. ¹⁴Ony ign Egn Lala a, Nenyembri Nyam Es a elul es etj ibrmn eke Pilat k'elu eyj ibiu ab es ony ony. ¹⁵Etj ibir Sel Egn ec'Idr Es a. Gbeko Nyam igbm'n luw em etj s'el ow ec'adanaku. ¹⁶Egn na ek'am ekan a, uwr ir any. Jesu e nin a ec'abusu a eke ow em s'onny onn a anake ewlm'n a. Jesu em ec'omn a eke s'onny a anake ony eyj na ewl nimum ony feñ ec'any af a.

¹⁷Gbeko agn lisijimel, m'uw any eke ony lele ony ec'es ew esel ab ab, ow el low any uwm em e low eke kokr Jesu e lis. ¹⁸Gbeko Nyam kok yec'a eke likj anym l'ewar legñ ek'ec ab em **kokoba** ob esel feñ e neny em a. Li dad eke **Mesi** a k'ij gbre. ¹⁹Itjnin erm em gonj, ke ewal -lær Nyam, yec'etj ke li tetj ony e sikpl ab es, ²⁰etj Nyam b'ow ony sel eb mamn e segñ, etj li b'ow l'is ony Mesi a eke l'ikj anym li sosome l'oc ony ec'a: ke Jesu ana. ²¹Gbeko sicaca em a, ow it eke Jesu Krist k'anñ afr, tonj ow ok legñ ek'ow a feñ b'ow ewl el owr a. God'etj Nyam ewar low na in e kokoba ob esel lala a e neny em. ²²Tasi em a, Mois dad nine: *Es Kotoko ony e Nyam b'ow ony ony kokoba ob es nyam ese em af, eke b'ow el ony em ec'eyñ nyam. B'ow irir ow a feñ eke li b'ow li dad ony a.* ²³Etj eyj kaka feñ eke k'ow irim kokoba ob es na e low a, wel b'ow ogñ'n Nyam ec'agn a ec'aranj ke wel l'bi'r.† ²⁴Etj kokoba ob esel a feñ eke Samiel e legñ em etj dad ow tonj ke ign yefenyina a, eyj eyj dad ow amua eke am ey segñ amua em a e low. ²⁵Low a eke Nyam ecr kokoba ob esel em ewar a el ony eci, etj ony yeji anñ **sinm** a eke Nyam kok ony laghel ab a em, legñ a eke li dad Abraham nine: *Ij ec'alaw em m'ow m'ecr m'edñ eb eb a feñ ek'anñ wus na a awro.*† ²⁶Etj ony sosome Nyam sosome in e libowi oc, etj l'ikj anym l'oc n'onny ony. L'erm ow ow ow eke ow k'edñ ony awro, etj li b'ow n'onny ony em ec'eyñ nyam nyam ign in ec'ow enñj kok a elu es.»

Wel ot Pier lele Jan ab im Sanedren ec'any af

4 ¹Eke Pier lele Jan ab odad anñ nenym am dad agn a, **egb** waw esel, **Nyamel** gbél a ec'osu esel ec'eyñ ligbél a, lele **Sadusiél** ab ow eyñ el. ²Erm am ebl el koto eke **erm** esel yony a am yegm agn a low, ke am dad el Jesu e luw em ek'igb a e low, ke ow em am ij neny eke agn eke in b'uw a yeji in otu eke in k'igb luw em. ³N'onny Pier lele Jan ab, etj -l'ot -n'im -l'ok wel sobel em tonj legñ eny, anke legñ ler im koto. ⁴Eben yeji, agn a ek'iri erm esel a ec'amani a e koto gbél ub nawre, etj ow ony onn esel a e neny a obn tonj otu ek'ij agn fandi yen.

† 3.23 Ol Okn 18.15,18,19. † 3.25 Nuñ Ob 22.18.

⁵Eke lægñ eny akr af a, Jwifel ec'es ew esel, agñ ekpekp lele ol e low yegm esel ab ab as luku Jerusalem. ⁶Agñ a ek'anñ el em a el: egb waw es ligbel An, Kayif, Jan, Alesandr lel egb waw es ligbel a ec'agñ a feñ ab. ⁷-N'ññ wel ñny Pier lele Jan ab ow el ec'any af etñ -l'ibrm wel nine: «Bwo ec'egñ ec'abusu em oglog bwo ec'egñ e nin em ewlmm egñ na ee?»

⁸Etñ Pier ek'Abñ Lala iy em a dad el nine: «Eb ec'es ew esel lele agñ ekpekp ab, ⁹yefenyña wel am ibrm ey low, low nimamn eke si kok s'ññ egñ nyam eke bubm es a sosiem, etñ wel am ibrm ey elel ek'egñ ikñ na k'ewl a e low. ¹⁰Ee, ñny feñ ow it eke k'uwñ any, ke Israel eyñ feñ yeji úw any: ek'egñ na inym ñny es any af sos tuotuo ab, ke Jesu Krist, Nasaret iy a e nin a ec'abusu em. Ewr ir oliķñ af kñ Nyam igbm'n agñ ek'uw ab em. ¹¹Jesu el egñ a eke Nyam Lel dad in e low nine: *Lebn a eke ñny, êl us esel, waal elul es a ewl el êl løy em e lebn tasi.*[†] ¹²In em ce anake s'otu eke si k'eyñ sel a, aņke wus na nimum af, Nyam ñm agñ egñ ejeci kaka ek'in em si k'eyñ sel.»

¹³Sanedren ec'agñ a low am iti any, aņke -n'am ekn elel eke Pier lele Jan ab am dad odad erm susu em a, etñ ow am ok el es sos em eke ow el agñ nene ce eke wewrmm low yej'a. Etñ -l'uw wel any eke wel b'anñ Jesu ab. ¹⁴Gbeko, eke -n'am ekn egñ a ek'ewl inym el es saw a, Sanedren ec'agñ a eknm low eke ki dad. ¹⁵Ow sosiem, -n'ññ wel ok ñkm luku as usu a etñ el ñr -n'am bebmm ów. ¹⁶-N'am dadarir -l'ese: «Ke sica bla lowi si ki kok agñ amua ab ee? Tasi em a, Jerusalem ec'agñ a feñ uw any tasi ek'ow el el -li kokr akrowa na; si k'otum s'egbrm kaka. ¹⁷Gbeko, ke low na ec'amani a kí cæcrm es dedeku ab em feñ a; s'ók el erññ lokm s'edññ el yec'etñ ke -li ki dadmm egñ kaka feñ odad Jesu e nin em.»

¹⁸Eke -li bebmm ów a uwr a, -l'esñ Pier lele Jan ab etñ -l'ijl wel neny, -l'edññ wel eke wel kí dadm Jesu e nin a ec'odad, yegam agñ Jesu e lís e low kaka feñ. ¹⁹Gbeko Pier lele Jan ab dad el nine: «Jêjr okr ñny obi em, eke tasi Nyam ec'any af ow el ñny si k'elum ñny oglog Nyam si k'elum. ²⁰Gbeko ey, si k'otum s'ablm neny low yec'eke s'ekñ ke s'iri a eci.»

²¹Emeny Sanedren ec'agñ a ok el erññ lokm etñ wal ok el es. -L'eknm elel eke -li ki kokr wel low ñññ, aņke dedeku a nimum am kòklm Nyam low a ek'ey a eci. ²²Egñ a eke in ec'ewlm a e low ew any iti a, ij akpo ekñ yony afñ es.

Omñ esel a e Nyam ñññ

²³Kpekñ eke wel elu el es a, Pier lele Jan ab im eyñ el lawlel a, etñ otar ów a feñ ek'egb waw esel ec'es ew esel a lele agñ ekpekp ab ab dad a e low akr. ²⁴Eke -l'irir odad na a, neny af okr em, omñ esel a feñ ñññ Nyam dad nine: «Es Ew, ñ anake kok afr, wus, okij lele ob feñ ek'anñ el em

† 4.11 Selu 118.22.

ab ab a.† 25] anake ecr Abη Lala em ɔη ey lagη David ek'el η e juma kok es a am dad ese:

Kɔ bla sosiem eb eb ec'agη ab em likekr am ey ee?

Eb eyη a ut em ec'asre kɔ ow el ɔfr ɔfr!

26 Wus ec'eb ebu a bebm sos ar ogη eci

etη es ew esel okr af sifn em im Nyam lel

in e **Mesi** ab ab ar.†

27 Nawre tasi, eb na em **Erɔd** Antipas, Pɔns **Pilat**, etu agη lel Israel ec'agη ab ab okr af ogη Jesu ek'el η e libɔwi lala a eke sɔsum oc a ar.† 28 Ow ɔη -li kok ów a feη eke η ec'abusu em lele η ec'erur em ab ikη anym bebm ew es a iy neny. 29 Sica Es Kɔɔkɔ, èkn el e gbre e -n'am ɔl eke -li k'ijr ey a, ke ɔη η ec'ɔbɔwi a dád η ec'odad a lokm susu em tasi. 30 Èlu η ec'abusu a ɔkm yec'etη ke wel éwlm agη, kók sakrowa lele meny ewr ab η e libɔwi lala Jesu e nin em.»

31 Eke -ni ηɔηan Nyam uwr a, yogη a eke -l'asr luku a umu. El feη Abη Lala iy el em etη sica -n'am dad Nyam ec'odad a erm susu em.

Dmn esel a ec'eb ir usu nyam

32 Dmn esel a feη okr af tasi, erm em lele ów tutr em ab. El em ec'egη kaka esme in ec'ob ek'in ɔny a, in ɔny ce eci, kɔ el ɔfr em a, ob feη eke -n'ɔny n a el dedeku a feη ec'ob.† 33 Abusu ligbel em, **erm** esel a am ij Es Kɔɔkɔ Jesu ec'uwɔmu em anη igb a e danju, etη el feη Nyam am edη el ɔwrɔ kɔkɔ. 34-35 El em ec'egη kaka ɔnym ob kaka ec'es abur. Tasi em a, agη a feη ek'ɔny ɔɔgm oglog mel a b'ɔl ij, etη b'eb ow ec'os eke b'anη em ey ɔkm a ow ɔη erm esel a, etη wel bi cec os a egη egη ec'es abur ek'ɔny a eci.

36 Kin low any ɔkηn nyam: igη nyam anη eke wel b'esη Josef, ke erm esel a igη'n nin af Barnabas. (Ow e nyandre el “egη eke b'atr egη sos es”.) L'el **Levi** ec'eb em ec'egη eke wel ew Sivr. 37 N'ɔny ɔgm nyam eke l'ɔl l'ij, etη l'oc ow ec'os a l'is erm esel a.

Ananias lele Safira ab

5 1 Gbekɔ igη nyam eke wel b'esη Ananias, lele ey Safira ab, neny af okr em, ɔl el ec'ɔgm nyam ij. 2 -L'iririr ey ab etη ɔgm a eke l'ɔl l'ij a, l'ubr ow ec'os ab es, etη l'oc likpr a n'im n'ɔη **erm** esel a. Li dad wel eke os a feη ce ana. 3 Kɔ Pier dad'r nine: «Ananias, bla sosiem etη **Satan** ɔtu ey'η erm em, ɔny yadη ɔη Abη Lala etη edηn ɔgm a ek'ɔl ij a ec'os a e likpr ew es ee? 4 Gbuη ke ɔl ɔgm a ij a, ow el η eci, etη ek'ɔl ij a yeji ow ec'os a el η eci, kɔ yadη ee? Ayaf etη ɔny tutr kok low akpasu na ee? Ow elm agη

† 4.24 ɔkm Ok 20.11; Selu 146.6. † 4.26 Selu 2.1-2, Septant em ec'odad wel oc.

† 4.27 Èkn Luk 23.7-11. † 4.32 Bèbmn Ob Kok 2.44-45.

ony m yadn ɔɔm, kɔ Nyam.» ⁵Eke Ananias iri sodad amua a, l'ey wus etn l'uw. Agn a feɲ ek'iri low na a ernn ligbel am ony. ⁶Ŋgbafre oto ow oc sos megl a wiwrm gbad ab etn im oc es.

⁷Eke wanci nyahan ec a, Ananias e yow a ek'uwm low a ek'ey ab any a ow ey akɲ. ⁸Pier ibrm'n nine: «Dàd'm ɔ! Ony ec'ɔgm a ek'ɔɔl ijr a ec'os a e neny a, ow ow el na ce ee?» Etn l'ɔdu l'eb nine: «Ee, ow e neny a ce ana.» ⁹Etn Pier dad'r nine: «Ayaf tasi ɔtur okar neny af n lel acn ab ebm Nyam ec'Abn ab ee? Kin, agn a ek'oc acn es a ow ign lisany, etn n yeji -li b'ow -l'oc -n'im'ŋ.» ¹⁰Wanci ab af ce l'ey wus Pier ec'akr esr a etn l'uw. Ŋgbafre oto a ok akɲ etn ek'n eke l'uw; -l'oc ow -n'im etn -l'oc ow es ec eci saw yogɲ. ¹¹Sica Nyamel nimum lel agn a feɲ ek'iri ów amua a ernn ligbel am ony.

Erm esel a e meny ewr owi e kok

¹²**Erm** esel a am kok meny ewr lele low any iti owi nɔnɔ gbél ab bieku a ec'araɲn. Omn esel a feɲ b'as luku **Nyamel** gbél a e lef eb usu a ek'ij Salomɔ e nin a. ¹³Egn ejeci kaka égnm owm eym el em; ke agn a b'aw el nɔnɔ ce. ¹⁴Kɔ agn nɔnɔ gbél, egn lel ɔyow ab, am ub Es Kɔtɔkɔ nawre etn -n'am eny, ¹⁵tonɲ wél am ot ɔlu yeji ow eberɲ em, érum el es faja em oglog sogo af yec'etn ke ba Pier b'ubr ec a, ke in e low a écr el em ec'agn abi ka af. ¹⁶Agn nɔnɔ am anɲ Jerusalem eci baɲn saw saw ab em ow; -li b'ism ɔlu lel agn ek'onny **abn** enɲn ab, etn el feɲ -li b'ewl.

¹⁷Ow sostiɛm, **egb** waw es ligbel a lel agn a feɲ ek'anɲ in ab, ke el **Sadusiɛl** ec'ogog ec'agn a, erm esel a e low ony el nyamn eyr afɲn es tonɲ batɲ -l'égn -l'eb eke -li ki kok ow e low. ¹⁸-N'ɔnɲ wél ony erm esel a ok dedeku feɲ eci sobel ab em. ¹⁹Gbekɔ ncok em, Es Kɔtɔkɔ ec'**af**r erm es nyam ow fifig sobel a e masany a, ony erm esel a ok ɔkm etn dad el nine: ²⁰«Imn Nyamel gbél a e gbugɲ a, ke ɔbr sel enɲn owr a e kokoba okr bieku a nimum.» ²¹Erm esel a elum etn ibribr fafa, igb im Nyamel gbél a e gbugɲ a am yeɲm agn low.

Eke egb waw es ligbel a lel agn a feɲ ek'anɲ in ab a ow a, -l'as **Sanedren** ek'el Jwifel ec'ów bebm esel a feɲ luku, etn -l'erm Nyamel gbél a ec'abu af esel a eke k'im sobel ab em esɲ erm esel a ow. ²²Kɔ eke -n'imn -l'okr sobel ab em a, -n'éɲnm erm esel a. -L'ewl meny -l'ow -n'ɔnɲ Sanedren ec'agn a amani; ²³-li dad nine: «Eke s'im a, s'ékn sobel a ek'abl anɲ tiɲ, ke usu ɔsu esel a inym es lisany, egn egn ec'usu a ek'it a. Kɔ eke si fifig masany a, s'éɲnm egn kaka lokm yogɲ.»

²⁴Eke Nyamel gbél a eci abu af esel a ec'es ew es a lel egb waw esel egbél a ec'es ew esel ab ab iri amani na a, -l'uwm low yec'eke -li ki tutr ab any, etn -n'am ibrm low yec'ek'éɲn erm esel a. ²⁵Kɔ egn nyam anɲ ow etn dad el nine: «Írir ɔ! Agn a ek'onyn okr sobel em a anɲ Nyamel gbél a e gbugɲ a, etn -n'am yeɲm bieku a low yogɲ.» ²⁶Kpeɲn abu af esel a ec'es

ew es a lele in ec'agñ ab ab im etñ ot erm esel a ow. Gbëko -l'ewm læc em, aņke -n'am uru eke bieku a ki wowl el mebn.

Wel ony erm esel a im Sanedren ec'agñ a ec'any af

²⁷Sica eke -l'otr wel -l'owr a, -l'ot wel -n'im **Sanedren** ec'agñ a ec'any af, etñ **egb** waw es ligbel a am bibrm el ów. ²⁸Li dad wel nine: «Ey, s'edñ ony kpon kpon kpon eke kí yegamn agñ low eññ na e nin em. Kó kin, omunin ony e low yegm ab es Jerusalem ec'eb a nimum em etñ am ocr in e luw a e low ewr ey af.»[†] ²⁹Kó Pier lel erm esel beb ab ab dad nine: «Ow it eke si k'elum Nyam, kó ow elm agñ. ³⁰Ony, ewr Jesu olikñ af, ibir ir, kó ey lagñel e Nyam a igbm'n luw em. ³¹Nyam ony igbl'l oğñ in e lidr abu af etñ ew'r Es Ew Es lele Sog Es ab, yec'etñ ke ow óñ Israel eyñ abusu itññ erm em, ke éññ el e sikpl a ec'oc ap. ³²Ey, s'ij ów amua e danķu, ey lel Abñ Lala a eke Nyam ony agñ a eke b'onny in ec'elum ab ab.»

³³Eke Sanedren ec'agñ a iri sodad amua a, erm ebl el afññ es, etñ -n'am erur eke -li k'ibi erm esel a. ³⁴Gbëko el em a, **Farisi** nyam aņñ eke wel b'eshñ Gamaliel,[†] ol e **low** yegm es ligbel eke dedeku a b'elum. L'igb Sanedren ec'agñ a ec'araññ etñ l'ibrm eke wel k'ónñ erm esel a ok okm tel ye; ³⁵etñ li dad wel nine: «Israel ec'agñ, low yec'eke b'ow kokr agñ amua na a, ewr ow e low erm. ³⁶Okan eke ow ibnm yeji, etñ Tedas ey okm am ocr in sosi any es ligbel, etñ agñ eke k'ij agñ duw im eññ'n. Kó eke wel ibi'r a, agñ a feñ ek'us'r jam a omu es, etñ el e low a yeji oc es. ³⁷In e jam a, agñ awl e lakpo ab af, Judas Galile iy a ey okm, etñ agñ ñonon us'r jam. Kó in yeji, eke wel ibi'r a, agñ a feñ ek'us'r jam a omu es. ³⁸Ow sosiem a, m'am dad ony, k'usr agñ amua e low jam ij, kó èlul el es -n'im. Eke el e low a lel el e juma ab ab el agñ em eci, ow b'ow oc es. ³⁹Gbëko ek'ow el Nyam em eci tasi, k'otumn onymn ñuññmn. Èwr erm ke ow k'elm Nyam oğñmn ar!»

Sanedren ec'agñ a eññ Gamaliel ec'odad a eb. ⁴⁰-L'ewl -l'eshñ erm esel a ow, -n'ónñ wel or wel etñ -l'ijl wel neny eke wel ki dadm odad Jesu e nin em ij, etñ -li wal -l'ok wel es. ⁴¹Erm esel a ok okm Sanedren ec'agñ a ec'araññ sos em iññ em, aņke Nyam ekn eke -l'el agñ ek'it eke wel k'ijr gbre Jesu e nin a sosiem. ⁴²Etñ seğñ feñ, Nyamel gbél a e gbugñ a lel akñ akñ ab, abu aņñ el em -n'am yegm agñ low etñ -n'am ob **Mesi** a ek'el Jesu a ec'Amani Mamn a e kokoba.

Wel sòsum agñ lóññ ot eke k'elum erm esel a abu

6 ¹Lëğñ ab em eke **jam** esel a e neny a am bobn a, el em eci Jwifel eke b'ëbr **Grek** a am ebl erm ok el a eke b'ëbr **Ebre** ab af, dad eke we'n

[†] 5.28 Èkn Matie 27.25. [†] 5.34 Gamaliel el Jwifel ec'ol e low yegm esel ab em ec'egñ ligbel nyam. L'el Sanedren ec'agñ ab em e nyam, etñ in ec'agñ eke li yegm low ab em e nyam el Pól (Ob Kok 22.3).

éwm el ec'erɲyɔw a e low any eke ow'n bi sig ob cec e wanci a.† ²**Erm** esel lew yony a as jam esel a nimum luku etɲ dad el nine: «Ow ebam eke si k'ew Nyam ec'odad a e dad es, ke s'am ekn ob ij e cec owi. ³Ow sosome agɲ lisijimel, sɔsumn ɔny ec'araɲn a agɲ amamn lɔbɲ ek'Abɲ Lala lele sɔwr ab iy em gbɔɲ otr, ke s'óc juma ikɲ na e low s'abul el. ⁴Ow b'ow ɔɲ ey abusu ke s'úcu Nyam ɲɔɲn lele Nyam odad dad ab e low s'ony es s'am kok.»

⁵Jam esel a nimum eɲɲ low a eb, etɲ kin agɲ a eke -li sɔsumn -l'otr a ec'en: Etien ek'ɔmn lel Abɲ Lala ab iy em gbɔɲ, Filip, Prokɔr, Nikanɔr, Timɔ, Parmenas lele Nikola ek'el Antioɔs eb em ec'eɲɲ, ke leɲɲ ek'ec ab em eɲɲ Jwifel e Nyam nuɲ igɲ a e low eb a. ⁶Sica -l'ot -li yeɲm wel erm esel a etɲ -l'at wel abu nuɲ -ni ɲɔɲn Nyam -n'ɔɲ wel.

⁷Nyam ec'odad a am eb es, jam esel a am bobn ɲɔɲ Jerusalem eb em, etɲ **egb** waw esel ɲɔɲ am ɔny ɔmn Jesu em.

Etien ec'ony owi

⁸Etien eke Nyam ec'ɔwrɔ lele lec ab iy em gbɔɲ a, am kok low any iti owi lele meny ɔwr eɲɲ ab eb eyɲ a ec'araɲn. ⁹**Nyam** nuɲ igɲ usu a eke wel b'esɲ “Madu e wel eb elu es” ec'agɲ nyam nyam am atar ów es Etien ab. -L'el Jwifel ek'anɲ Siren eb em, Alesandri eb em, Silisi wus af lele Azi wus af ab ec'agɲ ek'ir Jerusalem. ¹⁰-L'ɔtumɲ -l'akamn ow es ów es atar ab em, aɲke n'am dad ów Abɲ Lala e sɔwr a ek'am ɔɲ'n ab em. ¹¹Ow sosome, -l'ub agɲ abu es, yec'etɲ ke agɲ a dád ese: «S'iri -li dad ów -l'ɔbr Mois lele Nyam ab any!»† ¹²Nene em anake -n'am ok dedeku a, agɲ ekpekp a lele ol e **low** yeɲm esel ab ab al lokm a. -L'okr Etien es, -n'ɔny ow etɲ -l'oc -n'im ow **Sanedren** ec'agɲ a ec'any af. ¹³-L'ot agɲ ek'am ij danɲu yadɲ em ok Etien af a yeɲi -l'ow, etɲ -n'am dad -l'ese: «Eɲɲ na, wanci kpaɲ neny b'anɲ'n em n'am dad ów eɲɲ l'ok ey e **Nyamel** gbɲ lala na lele Mois ec'ol ab ab af! ¹⁴S'iri li dad eke Nasaret e Jesu in b'ow in bubm ey e Nyamel gbɲ na in ok, ke ow'n titɲn eb ir a eke Mois in ɔɲ ey a.» ¹⁵Agɲ a feɲ ek'anɲ Sanedren e luku as ab em a am ler Etien gbiy etɲ -l'ekn eke ow ec'any a anɲ ese **af** erm es ec'any ab af.

Etien ec'odad e dad

7 ¹**Egb** waw es ligbel a ibrm Etien nine: «Ów amua eke wel am dad ɲ e lís a, kɔ nawre ee?» ²Etien ɔdu eb dad nine: «Agɲ lisijimel lel

† **6.1** Madu ɔkr em yogɲ etɲ, Jwifel a cec sakp yony: 1) agɲ eke irm Israel wus af ke b'ebɲ Grɛk ek'el el ec'ebɲ e wel ew el ow em a; 2) agɲ ek'ir Israel wus af ke b'ebɲ Ebre. Agɲ sakp yony mum eci tutɲ a lele eb ir ab ab ókrm af. Agɲ a eke ir etu eb a el eci susu em b'ewl ow ir Israel aɲke Jwifel b'erur eke wel k'oc im oc el es Israel wus af. -Li b'uw -l'igɲ el ec'ɔyɔw a -l'ok es. Ow anake Jerusalem, eɲɲyɔw ɲɔɲ anɲ eke b'ebɲ Grɛk a. † **6.11** Bèbmn Matie 26.59-61; Mark 14.55-58.

agñ esel ab, ìgññ lóru es irir: eke ey lagñ Abraham anñ Mesopotami wus af a, gbuñ eke li k'im l'ir Aran a, anygbel e Nyam elu sos òkm yegm'n. ³Li dad ow nine: *"Ñgboñ ñ ec'eb na lele ñ ec'eb na em ab, ke ìm eb a eke mi b'ow m'òkñ'ñ abu ab em!"* ⁴Ow sosiem Abraham ñgboñ Kalde eyñ ec'eb ab em etñ im ir Aran. Sica eke es uw oc es a, Nyam oc ow'r eb na em eke iir lègñ na em a. ⁵Eb na em, Nyam òkm Abraham usu kaka, l'ubrm usu logli yeji n'òkm ow; gbekò Nyam ij neny eke b'ow oc wus a nimum òñ'n, ke in ec'alaw a eke b'ow anñ in em ok òkm a, el yeji idr wus a. Ke lègñ ab em a, Abraham ònym iy kaka. ⁶Kin yec'eke Nyam dad'r: *"Ñ ec'alaw b'ow ir etu eb, etñ yogñ -li b'ow -l'el madu wel ijr el gbre toñ akpo duw. 7Gbekò eb a eke ñ ec'alaw a b'ow el madu el ec'abu em a, mi b'ow mi jej el e low m'ok. Ow e jam a, -li b'ow -l'igb yogñ ke -l'ow -l'igñ'm nuñ aña na."* ⁸Etñ Nyam kok **sinm** na Abraham ab ek'ow e meny ewr el **likr** es ubr. Ow em Abraham ubr jim Isak likr es eke l'ew ow ba ow b'ij sègñ niwn a; ebèn neny nyam Isak yeji bubr Jakòb likr es, etñ Jakòb yeji bubr jimel ek'el ey lagñel lew yony a ekr es. [†]

⁹Sica ey lagñel òynñ Josef nyamn eyr, etñ -l'ól -l'ij ow eke ow k'el adu Ejipt. Gbekò Nyam anñ in ab; ¹⁰l'eb l'elu ow es gbre fèñ em. N'òñ ow nuñ em òny etñ **Faraon** ek'el Ejipt ec'eb ebu a ec'any af, l'akpal ow. Faraon ew Josef Ejipt eb a lel in ec'akñ a ec'ob fèñ ab ec'es ew es. ¹¹Lek ligbel ey Ejipt eb em lele Kana eb em ab. Ow òñ gbre am afññ es, etñ ey lagñel èñnm ob kaka eke k'ij. ¹²Eke Jakòb iri ek'ob ij anñ Ejipt a, l'erm jimel ek'el ey lagñel a im akp nyam. ¹³Sica eke -n'imn sakp yony em a, Josef okm sos òkm lisijimel a uw'r any, etñ ow òñ Faraon uw Josef ec'agñ ab any. ¹⁴Etñ Josef òñ wel im oc es Jakòb lel in ec'agñ a fèñ ek'ij agñ ekñ nyahan agñ lew yen a ow. ¹⁵Jakòb ow ir Ejipt toñ uw yogñ, ey lagñel a yeji. ¹⁶Wel ot el e sos megl a im Sikem, etñ **uwòm** a ek'Abraham ol os em Amòr jimel ec'abu em Sikem baññ a wel ot el es. [†]

¹⁷Sica eke lègñ ow titm eke Nyam ki kok ów a fèñ eke l'ewar Abraham a, ey ec'agñ a am eny bobn Ejipt eb ab em. ¹⁸Etñ eb ebu ejeci nyam eke uwm Josef any a, ey òkm am nyimm eb a. ¹⁹Eb ebu na eju ey ec'agñ a etñ òynñ ey lagñel milòlu, òny el lèc em -li digñ el ec'ey meny nenyem -l'ok es eke k'uw. [†] ²⁰Lègñ ab em anake wel ew Mois a; l'el iy ek'akpl ke Nyam erur. Wel gbagbl'l es ec'akñ a toñ awl nyahan. ²¹Sica eke wel igñ elu'l es

[†] 7.3 Èkn Nuñ Òb 12.1.   [†] 7.5 Akr 4: èkn Nuñ Òb 11.31; 12.4. Akr 5: èkn Nuñ Òb 17.8.

[†] 7.7 Nuñ Òb 15.13-14; Òkm Ok 3.12.   [†] 7.8 Èkn Nuñ Òb 17.10-14; 21.4.   [†] 7.16 Akr 9: èkn Nuñ Òb 37.11,28; 39.2,21. Akr 10: èkn Nuñ Òb 41.39-41. Akr 11: èkn Nuñ Òb 41.57; 42.1-2. Akr 13: èkn Nuñ Òb 45.1,16. Akr 14: èkn Nuñ Òb 45.9-10, 17-18; *agñ ekñ nyahan agñ lew yen*: Nuñ Òb 46.27, Septant em ec'odad wel oc. Akr 15: èkn Nuñ Òb 46.1-7; 49.33. Akr 16: èkn Nuñ Òb 23.3-16; 33.19; 50.7-13; Joswe 24.32.

a, Faraon jow a oc'r etj gbagbl'l ese in ec'iy lokm af.[†] 22 Ow oj Mois uw Ejipt eyj e low fej any, etj l'el egn gbawru odad ebl em lel ow kok em ab.

23 Eke Mois ony akpo ekj yony a, l'erur eke li k'im l'ekn Israel eyj ek'el in ec'obr ec'agn a. 24 L'ekn Ejipt iy nyam ek'am onyn Israel iy nyam milolu; l'eb ow ec'usu a eke li ki doggn ow, etj low a eke li ki kok l'obar any ab em l'ibi Ejipt iy a. 25 Li tutr eke lisijimel Israel eyj a b'ow iri eke Nyam am ow ecr in em eb elu el es, kɔ -l'irim eben. 26 Eke legj eny a, Mois uyum Israel eyj yony ek'am ogj mum ab, etj l'erur eke li k'onny l'okr wel em. Li dad wel nine: "Em lawlel, ony agj lisijimel ofr eel, bla sosiem etj am onyanin milolu ee?" 27 Kɔ egn nyam a ek'am onyn lawl a milolu a itr Mois etj dad'r nine: "*Kɔ η, bwo ew'η ese ey ec'es ew es af, ese ey e jej ok es af ee?*" 28 *Am erur eke k'ibi'm ese el el eke efi ce, ibi Ejipt iy ab af ee?*" 29 Eke Mois iri sodad amua a, l'uru es n'im l'ir Madian etj l'ew ey yony yogj.[†]

30 Eke akpo ekj yony ec'a, loj a e titm Sinayi lafeny ab em, afr erm es nyam yegm Mois sos, duw luku ek'am iri al ab em. 31 Eke Mois ekn eben a, ow ew'r any iti. Gbekɔ eke l'erur e li k'eri n'im li titm ke l'ekn a, l'iri Es Kɔtɔkɔ e lebl ek'am dad'r ese: 32 "*M'el alagjel e Nyam, Abraham, Isak lele Jakɔb ab e Nyam.*" Mois erjn am ony ufj etj stum igblm any ogj. 33 Etj Es Kɔtɔkɔ dad'r nine: "*Ony η eci cɔkrukɔ a ot es akr em, anke usu a ek'inym es a, usu lala.*" 34 *M'ekn em ec'agn a e gbre ek'am ij Ejipt a, m'iri el e somu ikj a etj m'us es eke mi ki sɔg el.* Ow, ke sica m'erm'j Ejipt."[†]

35 Mois nyam a ce eke Israel eyj ogj ke dad'r nine: "*Bwo ec'egj ew'η ese ey ec'es ew es lele ey e jej ok es af a,*"[†] in ce Nyam erm'n ese es ew es lele sɔg es af, afr erm es a eke elu sos okm yegm'n duw luku ab em a ec'abu elum em. 36 Mois anake ony Israel eyj ok okm Ejipt, low any iti owi lele meny ewr owi e li kok eb ab em, Okij Ebl a ogj a lele loj ab em eke -n'anjn toj ij akpo ekj yony a.[†] 37 Emeny Mois na ce anake dad Israel eyj nine: "*Nyam b'ow awj ony kokoba ob es nyam ese em af eke b'ow el ony ec'agn ab em ec'egj nyam.*" 38 Eke Israel eyj as luku loj a, Mois anake anj ey lagjel lele afr erm es a eke am dad'r odad Sinayi lafeny af a ec'arajn a; etj l'eb sel ejn e sodad Nyam ogj l'ow n'on ey.[†]

39 Gbekɔ ey lagjel egnj onym in ec'elum; -l'ign ow etj -l'erur eke -li k'ewl meny -n'im Ejipt. 40 -Li dad Aron nine: "*Kɔk sinyam eke b'an es ey ec'any af oj ey, kɔ Mois ek'onny ok ey okm Ejipt a, s'uwm low yec'eke ejn'n ab any.*" 41 -Li kok id ewli ese nyam af etj -li waw egb -n'on ow, -li gbebl es

[†] 7.19 Akr 17-18: Okm Ok 1.7-8; Akr 19: Èkn Okm Ok 1.10,11,22.   [†] 7.21 Èkn Okm Ok 2.3-10.   [†] 7.29 Akr 23-29: Okm Ok 2.11-15, 21-22; 18.3-4.   [†] 7.34 Akr 30 toj 34: Okm Ok 3.1-10.   [†] 7.35 Okm Ok 2.14.   [†] 7.36 Akr 35: Okm Ok 2.14. Akr 36: Okm Ok 7.3; 14.21; Awl 14.33.   [†] 7.37 *ese em af*: odad na Grèk em a, wel otu ek'itjn ejec'em dad *ese ese el el eke l'erm im ab af*. Ol Okn 18.15-18.   [†] 7.38 Èkn Okm Ok 19.1-20.17; Ol Okn 5.1-33.

nyàm na ek'el obi -li kokr a eci.[†] 42 Nyam òny nyamn oc el es af etj egb el es -l'igj afr e mílél nuñ, ese eled eke wél non kokoba òb esel e lel em ab af:

Israel eyj, tasi, em apr'm mindey lele segb waw ejec'ab

loj a eke anjn tonj ow ij akpo ekj yony ab ee?

43 Njan! Gbekò abur òny e nyàm Molòk eci nuñ igj èl a

lele òny e lél nyàm Refan e mēny ewr ab ab owr,

ekj em nyàm amua eke kokr eke k'igjn nuñ a.

Na sosiem anake mi b'ow m'ewl òny madu òkr em,

usu eke ibn akm Babilon.[†]

44 Gbad em èl a eke sinn a e lel anj em a, ey lagjel ònym ab loj a. Wél us'r kpe kpe kpe ese eled eke Nyam yegmn Mois ab af. 45 Gbad em èl ikj na wél oc'r òj ey a ek'usr ey lagjel usu a; -l'oc ab -n'im læg ab em eke Joswe am nyimm el a. Nyam ogj eb eb a ek'anj el anym a, etj -l'eb seb a. Èl a gbe anj tonj igj David e læg em a.[†] 46 David ejn bibm Nyam ec'any af etj l'ibrm ow abusu eke li k'us èl nyam n'òj Jakòb e Nyam a.[†] 47 Gbekò, Salomò anake us èl a.[†] 48 Ke Afr Kpeke e Nyam a frm mel ek'agj ec'abu b'us ab em, ese eled eke kokoba òb es a dad ab af:

49 Nyam dad nine: "Afr el em ec'eb ir usu,

etj wus el em ec'akr es ok usu.

Bogj ec'èl tasi òtur eke k'usr òjn'm ee?

Bogj ogj tasi m'òtu eke mi k'ir ee?

50 Etj kò ow elm em obi mi kokm mob amua fēj ee?"[†]

51 Òny agj és efuu ek'òny ec'erm lel òru ab babl Nyam ec'ēsñ a e lís; sējñ fēj am atarir Abj Lala ab cèl Òny anjn ese òny lagjel ab af! 52 Bogj eci kokoba òb es òny lagjel ijrm gbre ee? -L'ibi agj a ek'òb el Neny Nyam Es nyam coco a eke k'ow a e kokoba a; etj sica in anake òny ejur ir ke ibir ir a.[†] 53 Òny eke Nyam ecr in ec'afr erm esel ab em òj òny in ec'ol a,[†] òny, eluamn ol ikj na!»

Etien e luw owi

54 **Sanedren** ec'agj a erm ebl afjn es sodad amua eke -l'irir a sosiem, etj -n'am sasagr an em -l'ok Etien af. 55 Kò ek'Abj Lala iy'r em a, n'am ler afr, etj l'ekn Nyam ec'anygbel a lele Jesu ek'inym es Nyam e lidr abu af

† 7.41 Akr 39: èkn Awl 14.3; Akr 40: Òkm Ok 32.1; Akr 41: Òkm Ok 32.2-6. † 7.43 Akr 42 tonj 43: Amòs 5.25-27, Septant em ec'odad wél oc. *Molòk*: Amori eyj e nyàm eke Nyam ifn akm sinyam a fēj. In eci nuñ igj ab em li b'ibrm eke wél k'oc etuey wawr egb òjn'n (Ob Ap 18.21; 20.2-5; 1 Èb Ebu 11.7; 2 Èb Ebu 23.10; Jeremi 32.35). *Refan*: nyàm sig nyam eke wél b'igj nuñ ese lél ligbel nyam Saturn ec'es ew es af. † 7.45 Èkn Òkm Ok 25.9,40; Joswe 3.14-17. † 7.46 *Jakòb e Nyam*: Ob Kok eci silèl esig oglog em a *Jakòb ec'alaw*. 2 Samiel 7.1-16; 1 Ów e Wél Non 17.1-14. † 7.47 Èkn 1 Èb Ebu 6.1-38; Ów e Wél Non 3.1-17. † 7.50 Esayi 66.1-2. † 7.52 Bèbmn Esayi 63.10; 2 Ów e Wél Kok 36.16; Matie 23.31. † 7.53 Amani Sig em a, ow elm afr erm esel e low wél dadm (Òkm Ok 19), kò ol e low yegm esel beb e tutr em a, Nyam ec'ol a eke Mois eb Sinayi lafeny af a, ow el afr erm esel em ow ecr. Bèbmn Galat 3.19; Ebre 2.2.

ab. ⁵⁶Li dad nine: «Èkan, m'am ekn afr eke fig lele egn ec'Iy ek'inym es Nyam e lidr abu af ab.»

⁵⁷Eke -li b'iri eben a, -li babl oru es etn -n'am babarm. El fen -l'ok Etien af, ⁵⁸-l'odu -l'elu ow okm ban a, etn -n'am or ow mebn em eke -li k'ibi ow. Adanku a ok el e mob sus em ab es ngbafre nyam eke wel b'esh Sól a ec'anym eke k'osu. ⁵⁹Eke wel am or'r mebn em a, Etien am njan Nyam ese: «Es Kótókó Jesu, èb em ec'abn a!» ⁶⁰Ow e jam a, l'ok orwókp wus etn li barm lebl tuotuo em nine: «Es Kótókó, k'ñn el -li k'ebr em e luw na e ligbow!»[†] Eke li dad sodad amua ba ow b'uwr a, l'ok sel es.

Sól am ijr Nyamel gbre

8 ¹Sól egn Etien ec'ibi a e low eb.[†]

Legn a ce gbre ijr ligbel or Nyamel ek'anñ Jerusalem a. Agn a ek'onny omn a fen uru omu es Jude lele Samari ab e wus ab af; **erm** esel a gbe urum es. ²Agn ek'onny Nyam e muru a oc Etien im oc es etn ikn in e luw a ec'onñ noko. ³Kó Sól ek'erur eke ki njan Nyamel a, aam akñ akñ onny agn a fen ek'onny omn a, egn lele orow ab ok sobel em.[†]

Filip am ob Amani Mamn e kokoba Samari ec'eb ligbel ab em

⁴Sica agn a ek'onny omn ke omu es a, am ob Amani Mamn e kokoba usu a fen. ⁵Filip im Samari ec'eb ligbel ab em etn am dad eb eyn a **Mesi** a ec'odad. ⁶Dedeku a neny af okr em am ew Filip ec'odad a erm af, anke -n'am iri etn -n'am ekn meny ewr a eke n'am kok a. ⁷Tasi em a, **abñ** enñ am babarm ok okm olu noko em, etn agn e bubm es lel akr kpece esel noko ab yeji am ewl. ⁸Ow on sos em iñn ligbel ey eb ab em.

⁹Ign nyam eke wel b'esh Simo ikn anym anñ ban a. Li bi kok cam owi etn li b'onñ Samari eyn nimum anñ low any iti ligbel em. Li b'ocr in sosi any es, ¹⁰etn agn a fen, ign ngbafre ton agn ekpekp a b'ew in e low erm af. Wel bi dad ese: «Egn na “Nyam ec'abusu”, yec'a eke wel b'esh “Abusu Ligbel a.” »[†] ¹¹-Li b'ew ow e low erm af noko, anke legn kpekpe etn, li kok ow any iti owi n'onñ wel in e cam owi ab em. ¹²Gbekó sica Filip ob el Amani Mamn a, Nyam e **gbrenghi** usu a lele Jesu Krist e nin ab ab e kokoba. Agn a fen ek'ub nawre a, egn lele orow ab, wel ok el mij nuñ. ¹³Simo in obi yeji ub nawre etn wel ok'r mij nuñ; li b'anñ Filip saw etn meny ewr egbel a lele sakrowa ab ab eke n'am ekn ow am kok a e low am iti'r any.

¹⁴Eke **erm** esel ek'anñ Jerusalem a iri eke Samari eyn egn Nyam ec'odad a eb a, -l'erm Pier lele Jan ab im yogñ. ¹⁵Eke -n'imn -l'okr yogñ a, -ni njan Nyam agn a ek'ub nawre a eci, yec'etn ke wel éñn Abñ Lala.

[†] **7.60** Bèbmn Luk 23.34. [†] **8.1** Bèbmn Ob Kok 22.20. [†] **8.3** Bèbmn Ob Kok 22.4-5;

26.9-11. [†] **8.10** *Abusu Ligbel a*: Nyam e nin nyam; agn bi tutr eke Simo el Nyam in obi eke am ey okm.

16 Tasi em a, Abɲ Lala k'usm es el em ec'egɲ kaka af; kɔ mij nuɲ gbɛ wɛl ok el Es Kɔtɔkɔ Jesu e nin em. 17 Ca Pier lele Jan ab at el abu nuɲ etɲ -n'ɛɲɲ Abɲ Lala.

18 Eke Simɔ ɛkn eke erm esel a am at agɲ a ek'ub nawrɛ a abu nuɲ ke -n'am ɛɲɲ Abɲ Lala a, n'am ɔl eke li k'ɔɲ Pier lele Jan ab os. 19 N'am dad l'ese: «Em yeɲi, ɔɲɲ'm abusu ikɲ na, yec'etɲ ke ɛɲɲ yec'ɛke mi b'at abu nuɲ a ɛɲɲ Abɲ Lala.» 20 Kɔ Pier dad'r nine: «Ke ɲ ec'os a lele ɲ obi ab úɲɲ es, aɲke ɲ e tutr em a, wɛl ɔtu eke k'ɔl Nyam ec'ob ap a os em! 21 Low na otm'ɲ es etɲ ɲ e low yeɲi anm em, aɲke ɲ ec'erm a inyam Nyam ec'any af. 22 Iɲɲ ɲ ec'ów tutr ɛɲɲ a ok es, ke ɲɔɲɲ Es Kɔtɔkɔ yec'etɲ ke ek'ow it, l'óc tutr na ek'ony a l'ap'ɲ. 23 Tasi em a, m'am ɛkn ek'ów tutr lolo iy'ɲ em gbɔɲ etɲ el sikpl ec'adu.» 24 Simɔ dad Pier lele Jan ab nine: «ɔNy obi ɲɔɲɲ Es Kɔtɔkɔ ɔɲɲ'm, yec'etɲ ke ów amua fɛɲ eke dadr a k'ɛɲnm im.»

25 Sica eke erm esel yony a ij danɲu ke dad Es Kɔtɔkɔ ec'odad a, -l'ɛwl -n'im Jerusalem. Ejagb eke -l'usr -n'aam a, -l'ɔb Amani Mamn e kokoba Samari e seb ɲɔɲ em.

Filip lel Etiopi iy igɲ agbru ab ab

26 Sica Es Kɔtɔkɔ ec'afɛ erm es nyam dad Filip nine: «B'ow imm esr em ec'a, ebr a ek'am usr meny es Jerusalem etɲ imm Gaza ec'ab af, yec'a ek'ɛcr loj a.» 27 Kpɛkɲ Filip igb im. Etɲ ebr ab af, n'ɛɲɲ igɲ nyam; ow el Etiopi iy igɲ agbru nyam, juma es ligbɛl eke b'ɔsu Etiopi ec'ɛb eb yɔw Kandas a ec'ob ɔny a fɛɲ.† L'ow Jerusalem l'igɲ Nyam nuɲ 28 batɲ n'am ɛwl meny n'im in ogɲ a. Li sig es in e letɲ a eke gbɛɲkɔ b'ɔdu ab em n'am awl **kokoba** ɔb es Esayi e lel a. 29 Abɲ Lala dad Filip nine: «Im toɲ ke titm letɲ a.»

30 Filip uru es im titm letɲ a etɲ iri Etiopi iy a ek'am awl kokoba ɔb es Esayi e lel a. L'ibrm ow nine: «Kɔ lel a ek'am awl a ow am ok'ɲ es sos em ee?» 31 Iɲɲ a ɔdu eb nine: «Ayaf ow ɔtu eke k'ok'm es sos em ek'egɲ otarm akr okm im ee?» Etɲ li dad Filip eke k'ɛy letɲ ab em ke sig'r es saw. 32 Lel a e n'am awl a el na:

Esɛ licɛb eke wɛl b'oc im ibi usu af,
 esɛ licɛbli eke baram agɲ a ek'am iri'r
 suw es a ec'any af ab af,
 li dadm low kaka.

33 N'ɛɲɲ ɛs etɲ ɛmeny wɛl ɛɲɲm in e low ij a ɔɔm'n.
 Kɔ bwo b'ow dad in ec'ɛy ec'odad ee?

† 8.27 Lɛɲɲ ab em, eb ɲɔɲ em agɲ a eke b'ɛkn ɛb ebu a ec'ɔyɔw a e lís e low a, wɛl b'ot el ɔri ey es yec'etɲ ke -li k'ɛruamn ɔyɔw amua ab. Jwifel ɛrurm low na. Ol ɛdɲɲ eke agɲ amua k'anɲ Jwifel e luku as em (Ol ɔkn 23.2). Gbɛkɔ Nyam e gbɛɲɲɲɲ usu a ek'am ow ab em, -li b'ow -n'ɛɲɲ usu. ɛkn Esayi 56.3-6.

Tasi em a, in e sel uwr wus na af.†

³⁴Igrj a ibrm Filip nine: «M'am ηϋηη'η dad'm, kokoba ϋb es a, bwo ec'egj ec'odad n'am dad ee? Kϋ in obi e low oglog egj ejeci e low n'am dad ee?»

³⁵Filip ϋb nuη odad ikpr na af, etj am otar Jesu ec'Amani Mamn a ec'ow akr ok'r. ³⁶Eke -n'anηη ejagb ab af -n'aam a, -l'ok usu nyam eke mij anη etj igj a dad nine: «Kin mij, bla lowi am edηη'm eke mi k'ok mij nuη ee?» [³⁷Filip dad'r nine: «Eke ϋny ϋmn η ec'erm feη em, ϋtu eke k'ok mij nuη.» Etj egj a dad'r nine: «M'ϋny ϋmn eke Jesu Krist el Nyam ec'Iy.»]† ³⁸Etj n'ϋη letj a inym es. Filip lele igj ab ab us es mij ab em etj Filip ok'r mij nuη. ³⁹Eke -n'anηη mij ab em -l'okr ϋkm a, kpekη Es Kϋtϋkϋ ec'Abη ϋny Filip oc es etj igj a eknm'n ij; gbekϋ sos em iηη em Etiopi iy a eb ejagb aam. ⁴⁰Etj kpekη Filip ekn eke ow el Asot baηη† anake n'anη a, etj n'am ec l'ϋb Amani Mamn e kokoba baηη baηη a toη l'ok Sesare.

Sol ec'erm em itjη owi

9 ¹Legj ab em a, Sol ec'ermij ebr a el ke n'am ϋr Es Kϋtϋkϋ e **jam** esel a abr wel ec'ibi eci. N'im n'ηηη **egb** waw es ligbel a ²etj l'ibrm ow eke ow k'ϋη'n silel ek'ow em Damas eb em e **Nyam** nuη igj susu a wel k'uwr'r any, yec'etj eke n'ηηη agη, egj oglog ϋϋow ek'am us Es Kϋtϋkϋ Jesu ec'ejagb a, l'ϋtu n'ϋny wel ke l'ot wel l'ow Jerusalem.

³Eke Sol us ejagb aam Damas ke n'am titm yogj a, kpru em, usu ayl anη afr ejn iwr elul il em. ⁴L'ey wus etj l'iri lebl nyam eke am dad'r ese: «Sol, Sol, kϋ bla sosiem etj am ijr'm gbre ee?» ⁵L'ibrm ow nine: «Egj gbel, kϋ bwo el'η ee?» Etj lebl a ϋdu eb dad'r nine: «Em Jesu ek'am ijr gbre a. ⁶Sica igb wus, im eb ab em, yogj wel b'ow dad'η low yec'ek'it eke ki kok a.»

⁷Agj a ek'us ejagb Sol ab a uk inym es etj -l'ϋtum -li dadmn low kaka; -n'am iri lebl a gϋη, kϋ -l'eknmn egj kaka. ⁸Sol anη wus igb etj pig pig anyamn, kϋ l'ϋtum l'eknm low kaka. Wel ϋny'n abu oc'r im Damas. ⁹Segj emum nyahan eke l'ϋtum l'eknm es, l'ijm ob kaka ke l'egηm mij yeji.

¹⁰Damas yogj jam es nyam anη eke wel b'esh Ananias. Es Kϋtϋkϋ yeηm'n sos es ekn em etj dad'r nine: «Ananias!» L'egj nine: «Es Kϋtϋkϋ, kin em.» ¹¹Es Kϋtϋkϋ dad'r nine: «Igb caca ce im eberη eke wel b'esh "Nyim Nyim" ab em, ke Judas ec'akη a, ibrm egj nyam eke wel b'esh Sol, Tars iy. N'anη Nyam ηϋηη em wanci na af. ¹²Etj es ekn em, l'ekn egj nyam eke wel b'esh Ananias ek'am ey akη at'r abu nuη yec'etj ke emeny l'ϋtu l'ekn es.» ¹³Ananias ϋdu eb dad'r nine: «Es Kϋtϋkϋ, agη ϋϋϋ dad'm egj na e low etj -li dad'm ow etj feη eke

† 8.32-33 Esayi 53.7-8, Septant em ec'odad eke wel oc. † 8.37 Ob Kok e silel esig ϋϋϋ em a, wel ηηm sodad ek'anη ob na [...] ec'arajη a. † 8.40 Asot el Filisiel eci baηη sig e wel b'esh Asidϋd. 1 Samiel 5.1-7.

li kok η ec'agn ek'ann Jerusalem a e lís. ¹⁴Etj l'ow anja abusu a ek'egb waw esel egbel ɔŋ'n ab ab eke li k'ony agj a eke b'esh η e nin a.» ¹⁵Gbeko Es Kɔtɔko dad'r nine: «Im, anke mi ɔsum egj na m'oc etj mi b'ow m'ecr in em m'elu em e nin a ɔkm ebr ebr ejec'a ec'agn eci, el eci eb ebu a lel Israel ec'agn ab ab ec'any af. ¹⁶Em obi em obi mi b'ow mi yegm'n gbre fej eke li b'ow l'ij em e nin a ec'a.»

¹⁷Sica Ananias im etj eke l'ey akj a, l'at Sɔl abu nuj etj li dad ow nine: «Em lisijim Sɔl, ejagb a eke ebr am ow a, Es Kɔtɔko elu sos ɔkm yegm'j. In anake l'erm'm m'ow a. L'erm'm m'ow yec'etj ke emeny ɔtu ekn es, ke Abj Lala íy'j em gbɔŋ.» ¹⁸Kpekj ob ek'ann ese ɔcn sel af a anj Sɔl ec'anyamn ab em ok wus etj emeny l'otu l'ekn es. L'igb etj wel ok'r mij nuj; ¹⁹etj eke l'ij ob a, lec ow'r em.

Sɔl am ij Krist e danju

Sɔl anj **jam** esel a ek'ir Damas ab ab seŋj beb. ²⁰Kpekj n'am ɔb kokoba **Nyam** nuj igj susu, li dad eke Jesu in el Nyam jim. ²¹Agj a fej ek'am iri'r lebl a low am iti any etj am dad ese: «Kɔ ow elm egj a eke Jerusalem am ijr agj a eke b'esh Jesu e nin a gbre ab ee? Etj anja eke l'ow a gbe, ow elm eke li k'ony wel ke l'éwl wel **egb** waw esel ec'es ewel a ogj ee?» ²²Eke Sɔl am yegm Jwifel a ek'ir Damas a eke Jesu in el **Mesi** a, n'am dad low a lec em toj Jwifel a éknm low eke ki dad.

²³Eke ow ibn a, Jwifel a ut asre eke k'ɔŋ wel ibi Sɔl, ²⁴kɔ Sɔl iri el ec'asre ut a e low. Ow ɔŋ ncok lele legj owr ab, wel am ɔsu baŋn a e masany a yec'etj ke wel íbi'r. ²⁵Ow sosiem, ncok nyam Sɔl e jam esel a ɔny elu'l ulu nyam em etj ɔny usm'n es baŋn a e lakp jam a. †

Sɔl im Jerusalem

²⁶Eke Sɔl im ey Jerusalem a, l'ɔl eke li k'ey **jam** esel ab em, kɔ el fej in e low am ɔny el erjɔn, anke -li k'ubm nawre eke ow k'el jam es tasi. ²⁷Barnabas oc'r ab im etj ewl'l **erm** esel a ogj. Etj l'otar elel eke Sɔl ekan Es Kɔtɔko ejagb af, lele lele eke Es Kɔtɔko dadr Sɔl odad ab a, e low akr l'ok wel. Emeny l'otar elel eke lokm susu em Sɔl ɔb Jesu e nin a e kokoba Damas a yeji e low akr l'ok wel. ²⁸Yogj etj Sɔl anj el ab, etj Jerusalem eb ab em n'am ec l'ɔb kokoba ɔmn em tasi Es Kɔtɔko e nin em. ²⁹Li bi dad odad l'ok Jwifel eke b'ibr Grek a yeji, etj wel ab li b'atar ów es; kɔ agj amua am erur eke k'ɔŋ wel ibi'r. ³⁰Eke agj lisijimel a iri ow e low a, -l'oc Sɔl -l'us nuj es -n'im Sesare eb em etj -n'ɔŋ ow imn Tars eci.

³¹Sica Nyamel anj erm es ey em Jude wus af nimum, Galile lele Samari ab. N'am agb ɔmn em etj n'am ir eb Es Kɔtɔko ec'elum em. Abj Lala ec'abu elum em a, nawre ub esel a am bobn.

† 9.25 Bèbm 2 Korent 11.32-33.

Ene ec'ewlm owi

³²Eke Pier am ec usu a feñ a, legñ nyam n'im l'ok Lida baññ ec'agñ a ek'ub nawre a ogñ. ³³Yogñ, n'ehñ igñ nyam eke wel b'esh Ene eke eru es ob erur ob af toñ akpo niwn, anke li bubm es. ³⁴Pier dad'r nine: «Ene, Jesu Krist am ewlm'ñ! Igb ke ár ñ ec'ob erur ob ab es ñ obi.» Kpekñ Ene anñ wus igb. ³⁵Lida baññ ec'agñ a feñ lele Saron wus pete ab af ec'agñ a ek'ekn Ene ec'ewlm owi a, itññ erm em etñ el Es Kotoke eci.

Pier igbm Dorcas luw em

³⁶Jope baññ, jam us lis nyam anñ eke wel b'esh Tabita. (Nin a Grek em a “Dorcas”, etñ ow e nyandre el “ndeyegñ”.) Segñ feñ abu b'anñ'n low nimamn e kok em lele ogbõru ec'abu elum owi em ab. ³⁷Legñ nyam l'ey ol etñ luw ibi'r. Eke wel ok'r mij bake ow uwr a, wel kok'r sos etñ wel oc'r im erum'n es el afr a ec'oj nyam em. ³⁸Eke Lida titm Jope[†] ke **jam** esel a ek'anñ Jope a iri eke Pier in anñ yogñ a, -l'erm agñ yony eke k'im onñ amani na: «S'am ñonñ, igbm ab kpekñ ow ey ogñ aña.» ³⁹Eke Pier ehñ amani a, kpekñ l'igb n'im ermu ab ab.

Eke l'ow l'ey yogñ a, wel oc im'n el afr a ec'oj ab em. Ehnyow a feñ ow titm'n am ikñ onñ, etñ am yegm'n sikotu a lele simob af ew a eke Tabita kok in ec'owr anñ em a. ⁴⁰Pier onñ agñ a feñ ok gbenñ etñ l'ok owrokp wus ni ñonñ Nyam. Sica l'ewl l'okñ legñuw ab any etñ li dad nine: «Tabita, igb wus!» Legñuw a fig fig anyamn etñ eke l'ekn Pier a, l'igb li sig es. ⁴¹Pier ucu abu onñ'n elum'n abu l'igb n'inym es. Ow e jam a, l'esh ehnyow a lele onñ onñ esel ab ab etñ li yegm wel Tabita ek'anñ owr. ⁴²Low a eb es Jope baññ a nimum etñ agñ onñ onñ Es Kotoke em. ⁴³Pier anñ Jope kok segñ onñ, ndey lel juma kok es nyam eke wel b'esh Simo a ec'akñ.[†]

Pier lele Korney ab owi

10 ¹Sesare eb em, igñ nyam anñ eke wel b'esh Korney. Rom eci sroda eyñ ekñ yen ec'eb nyam eke wel b'esh “Itali eb a”, l'el ow ec'anym es. ²L'el Nyam nuñ igñ es tasi; in lel in ec'akñ a feñ ab -l'õpimm Nyam nuñ igñ. Sakp onñ li b'elum Jwifel em ec'ogbõru abu etñ li bi ñonñ Nyam segñ feñ. ³Ncebles nyam eci wanci nyahan em,[†] l'ekn es, kpata Nyam ec'**af** erm es nyam ek'ey in ec'akñ a ke esñ'n: «Korney!» ⁴Li ler afr erm es a erññ

[†] 9.38 Jope lele Lida ab a kilo likñ anñ el araññ. [†] 9.43 Jwifel b'ekn ndey lel e juma kok a ese juma eke b'onñ ehñ úwm anñ Nyam ec'any af af. Ehñ eke bi kok ndey lel e juma a, -n'iimm ow saw. Eke Pier ek'el Jwif a ehñ eb anñ Simo ogñ a, ow am yegm eke Pier onñ nuñ am itññ sow tutr agñ ec'elel eke k'usr Nyam jam a eci. [†] 10.3 Ncebles eci wanci nyahan el Jwifel eci Nyam ñonñ eci wanci. Wanci na af anake Nyamel gbél e gbugñ a, wel bi waw egb a.

ab etj l'ibrm ow nine: «Egñ gbel, kɔ bla lowi ee?» Afr erm es a dad'r nine: «Nyam egñ η e ηɔɔn a lele ɔgbɔru ec'abu eke b'elum ab ab e low eb, etj l'ijlm η es. ⁵Sica, ɔɔ agñ ím Jope esñ egñ nyam eke wel b'esñ Simɔ Pier a ow. ⁶N'anñ ndey lel juma kok es nyam eke wel b'esñ Simɔ, ek'in ec'él a anñ okij neny a ogñ.»

⁷Ek'afr erm es a e dad'r odad a im a, Kɔrney esñ in ec'akñ juma kok esel ab em e yony lel in e sɔɔda eyñ ab em e nyam eke b'anñ'n saw, ke el Nyam nuñ igñ es tasi ab ab ow. ⁸L'otar low a feñ ek'ey a akr l'ok wel etj l'erm wel Jope.

⁹Eke legñ eny akr af, ke érmu nyahan a ek'us ejagb a am titm Jope a, Pier uyu él luw af pɛte ab af Nyam ηɔɔn eci. Ke legñ uyu nuñ ñ, ¹⁰etj namn ow'r sos; eke wel am kok in ec'ob ij owi a, n'am ékan nuñ em. ¹¹L'ekn afr ek'agbr em etj ob nyam anñ em am us es: ob ek'anñ ese gbad ligbel af eke wel ucu ow ec'enyembri yar a ɔny es ke am is es wus. ¹²Gbad ab af mindey erñ erñ a feñ ek'eli akr yar, lel el eke b'erir es wus wus, lele ɔr erñ erñ a feñ ab anñ em. ¹³Lebl nyam dad nine: «Pier, ìgb, ìbi ke ñ!» ¹⁴Gbekɔ Pier ɔdu eb dad nine: «Es Kɔɔkɔ, mi k'ɔtum, anke legñ kaka m'ijm ob eke wel edñ oglog ob ek'aylm η eci any af a.»[†] ¹⁵Emeny lebl a ikñ em etj dad nine: «Kì ler ob yec'eke Nyam ayal a ese ob ek'aylm af.»[†] ¹⁶Low a ey ɔkm kpa kpa kpa sakp nyahan etj kpekñ ob a ewl meny im afr.

¹⁷Pier am tutr low na eke l'ekn es ékn em a e nyandre. Kɔ wanci ab af, agñ a eke Kɔrney erm a bi bibrm uw yogñ eke Simɔ ec'él a k'anñ ab any, etj sica -l'ow -l'ok lisany a. ¹⁸-N'am ibrm -l'ese: «Kɔ anñ anake Simɔ Pier anñ ab ee?» ¹⁹Pier anñ am tutr es ékn a e nyandre, etj Abñ dad'r nine: «Kin agñ nyahan anñ anñ am ɔ'l'ñ. ²⁰Ìgb, ùs es, ke ím el ab; kì bebar anke em m'erm el -l'ow.» ²¹Pier us es im erñ agñ a etj dad el nine: «Em, egñ a ek'am ɔɔl ab ana. Kɔ bla sosisem owr ee?» ²²-Li dad nine: «Ey, ey ec'anym es Kɔrney e nin em s'ow. L'el neny nyam es eke b'igñ Nyam nuñ etj Jwifel a feñ b'aw'r. Nyam ec'erm es nyam ow dad'r eke li k'esñ'ñ ow in ogñ a, ke l'iri yec'a eke b'ow ɔny dad'r a.» ²³Etj sica Pier eb ok el akñ ncok a eci. Eke legñ eny a, l'us ejagb wel ab, etj Jope ec'agñ lisijimel beb ewl'l.

²⁴Eke emeny legñ eny akr af a, l'ey Sesare. Kɔrney lel in ec'akñ ec'agñ a lele lawlel tasi eke l'ew abu ow a, anñ el ec'eku em. ²⁵Wanci ab af eke Pier am ow ey akñ a, Kɔrney igb ow ɔbr'r etj ok ɔwrɔkp wus in ec'any af, esñ in elum ligbel em. ²⁶Kɔ Pier ɔny igbm'n etj dad'r nine: «Ìgb, anke em yeji egñ ce m'el.» ²⁷Etj eke n'am ot nenym Kɔrney ab a, l'ey akñ a; yogñ, l'ekn agñ ɔɔɔ eke as luku. ²⁸Li dad wel nine: «Uwr any eke Jwif eci Nyam nuñ igñ ebr a ɔɔm abusu eke li k'im l'ekn utu egñ oglog l'ey ow ec'akñ a. Kɔ em, Nyam yegm'm eke mi k'ócm egñ kaka feñ ese egñ eke aylm oglog egñ

† 10.14 Èkn Ob Ap 11.1-47; Ezekiel 4.14. † 10.15 Bèbmñ Mark 7.15,19.

ek'itm eke wel k'im ekn af. ²⁹Na sosome, eke esɲn'm a, m'onym neny m'ocm es etɲ m'ow. Sica m'am erur eke mi k'uw low a nuɲ af eke esɲ'm ab any.»

³⁰Korney ɔdu eb dad nine: «Ow ij seɲɲ nyahan eke wanci nene af ek'el ncebles e wanci nyahan em a eke m'anɲ em ogɲ a Nyam ɲɔɲɲ em a, kpru em eɲɲ nyam eke sus mob ek'am jeɲn a inym'm es anym. ³¹Li dad'm nine: «Korney, Nyam iri ɲ e ɲɔɲɲ e lebl a etɲ l'ijlm abu elum ek'ɔɲ ɔɲɔru ab es. ³²Èrm agɲ ìm Jope esɲ Simɔ Pier ow. N'anɲ ndey lel juma kok es nyam eke wel b'esɲ Simɔ a ec'èl ek'anɲ okij neny ab em.» ³³Kpekɲ m'erm agɲ ow esɲ'ɲ etɲ erur ow. Sica ey fɛɲ s'anɲ aɲa Nyam ec'any af eke si k'iri ów a fɛɲ eke Es Kɔɔkɔ abul'ɲ eke ki dad ey a.»

Pier ec'ów e dad Korney ogɲ a

³⁴Pier eb odad etɲ dad nine: «Sica ow am ok'm es sos em tasi eke nɲe Nyam am jeɲm agɲ es,† ³⁵kɔ eb kaka fɛɲ em, eɲɲ kaka fɛɲ eke b'onɲ in ec'elum ke bi kok low nyim nyim a, li b'eb ow. ³⁶N'awɲ Israel ec'agɲ in ec'amani a: Amani Mamn a el erm es ey a ek'anɲ Jesu Krist a ek'el agɲ fɛɲ ec'Es Kɔɔkɔ ab em. ³⁷Eke Jan ɔb kokoba ke ok agɲ mij nuɲ bake ow uwr a, low yec'a eke ikɲ anym ey Galile toɲ ke eb Israel nimum em a, uwr any. ³⁸Uwr lelel eke Nyam ɔɲɲ Nasaret e Jesu in ec'Abɲ Lala a lele abusu ab ab any. Uwr lelel yeɲ'eke Jesu ecr wus nimum af kok ów amamn, ke ewlm agɲ a fɛɲ ek'anɲ **agn** ec'es ew ab em a, aɲke Nyam anɲ in ab. ³⁹Etɲ ey s'ij ów a fɛɲ eke li kok Jerusalem lele Israel wus af ab a e danɲu. Wel ew'r olikɲ af etɲ l'uw, ⁴⁰gbekɔ eke ow bi kok seɲɲ nyahan a, Nyam ɔɲ'ɲ n'anɲ owr, etɲ ow ɔɲ'ɲ abusu eke li k'elu sos ɔkm. ⁴¹Ow elm agɲ a fɛɲ ec'any af l'elum sos ɔkm, kɔ ey a ce eke Nyam ikɲ anym sɔsum ot ese adanɲu af a ec'any af. Eke Nyam igbm'n agɲ ek'uw ab em a, s'ij etɲ s'ɛɲɲ in ab.† ⁴²N'ɔɲ ey abusu eke si k'ɔb kokoba s'ok agɲ a, ke si dad eke in anake Nyam ew'r eke li ki jeɲ agɲ ek'uw lel agɲ ek'anɲ owr ab ab e low l'ok a. ⁴³**Kokoba** ɔb esel a fɛɲ dad in e low ek'ɛɲɲ kaka fɛɲ ek'in ub ow nawre a, eɲɲ a e sikpl a in b'ow in ɔny oc ap ow e nin a ec'abusu ab em.»

Agɲ ek'elm Jwifel a yeɲi eɲɲ Abɲ Lala

⁴⁴Eke Pier odad anɲ nenym k'uwr m a, Abɲ Lala us es agɲ a fɛɲ eke am iri in ec'odad ab af. ⁴⁵Omɲ esel a ek'el Jwifel ke igɲ Pier ab ow a, low am iti any eke Nyam ec'Abɲ Lala a eke b'ɔɲ agɲ a, k'im eɲɲ agɲ ek'elm Jwifel a. ⁴⁶Tasi em a, -n'am iri wel am dad sodad sebr eke wel uwm any em, etɲ wel am kɔklm Nyam e sagb a. Ow sosome Pier dad nine: ⁴⁷«Kɔ wel ɔtu eke k'edɲɲ agɲ amua mij ok nuɲ, sica eke -n'eɲan Abɲ Lala ese ey af ab ee?» ⁴⁸Etɲ n'ɔɲ abusu eke wel k'ok wel mij nuɲ Jesu Krist e nin em. Ow e jam a, -l'ibrm eke Pier k'anɲ el ab seɲɲ beb.

† 10.34 Èkn Ol ɔkn 10.17. † 10.41 Èkn Luk 24.30,42.

Pier am otar low a ek'ey a akr ok Jerusalem e Nyamel a

11 ¹Erm esel a lel agñ lisijimel a ek'anñ Jude ab ab iri ek'agñ ek'elm Jwifel a yeji egn Nyam ec'odad a eb. ²Eke Pier ewl meny uyu ow Jerusalem a, Jwifel ek'ony omn a[†] am ok'r ów af ³dad ese: «ÉÉ! Im ey agñ ek'elm Jwifel a[†] ogñ etñ ij ob el ab!»

⁴Ow sostiem, Pier otar low a ek'ey a akr mēwl em ok el. Li dad nine: ⁵«M'anñ Jope eb ab em, etñ eke m'am ñoññ Nyam a, m'am ekn es. M'ekn ob nyam ek'am us es ow eñn'm, ob ek'anñ ese gbad ligbel af ke wel cucu ow ec'enyembri yar a ony es, ke anñ afr am us es toñ ow titm'm. ⁶M'ok any es mi ler lokm a etñ m'ekn mindey eke b'eli akr yar, akp em ndey, mindey eke b'erir es lele or ab. ⁷Etñ m'iri lebl nyam ek'am dad'm ese: “Pier, ñgb, ibi ke ij!” ⁸Gbeko mi dad m'ese: “Njan o, Es Kotoko! Anke legñ kaka ob e wel edññ oglog ob ek'aylm ñ ec'any af a eym'm nenym.” ⁹Emeny lebl a anñ afr ikñ dad nine: “Ob eke Nyam dad eke ow ayl a, ñ, kì dad k'ese ow aylm.” ¹⁰Low a ey eben eben sakp nyahan etñ ob a ewl im afr.

¹¹Wanci ab af ce, agñ nyahan ow ok èl a eke s'anñ em a ogñ; Sesare eb em etñ wel erm el -low em eci. ¹²Abñ Lala dad'm eke mi k'im el ab, ke bebar k'anm em em. Agñ lisijimel nohoh na eke m'ot ab m'ow aña a, ewl'm Sesare, etñ ey feñ s'ok Korney ec'akñ a. ¹³L'otar elel eke l'ekan **afr** erm es nyam ek'inym es in ec'akñ a, ke am dad'r eke li k'erm agñ im Jope esñ'm m'ow, ¹⁴mi dad'r sodad eke b'ow el in lele in ec'akñ a nimum ab e sog eci. ¹⁵M'ob nuñ m'am dad el odad, etñ kpekñ Abñ Lala us el es af ese elel eke ey yeji l'us ey es af nuñ ob em ab af.[†] ¹⁶Kpekñ m'okn low yec'a eke Es Kotoko dad a: “Jan ok agñ mij nuñ mij em, ko ony, wel b'ow ok ony mij nuñ Abñ Lala em.”[†] ¹⁷El yeji Nyam on el ob ap nenyembri nyam a eke n'on ey legñ a eke s'ub Es Kotoko Jesu Krist nawre a: sica bwo el'm eke mi k'edññ Nyam, low yec'eke l'erur eke li ki kok ab ee?»

¹⁸Eke sica -l'irir sodad amua bake ow uwr a, -n'ony erm es ey etñ -li kòklm Nyam -li dad nine: «Nawre tasi, Nyam on agñ ek'elm Jwifel a yeji abusu eke k'itññ erm em ke éññ owr anñ tasi a.»

Siri ec'Antios e Nyamel a

¹⁹Etien ek'uw oc es e gbre ijr ek'ey a, on omn esel a omu es; el em ec'agñ beb im toñ ok Fenisi, Sivr lele Antios[†] eb em ab, gbeko agñ ek'el

[†] 11.2 Jwifel ek'ony omn a: Grek em a, odad a ec'iri tasi a el egn ek'ubr likr es. [†] 11.3 agñ ek'elm Jwifel a: Grek em a, odad a ec'iri tasi a el agñ ek'ubrm likr es a. Èkn Ob Kok 10.28 lele Luk 15.2 eci akr otar ab ab. [†] 11.15 Èkn Ob Kok 2.1-4. [†] 11.16 Èkn Ob Kok 1.5.

[†] 11.19 Antios el Rom eci seb a eke ew es a eci nyahan em ec'eb gbel. Wel b'ikñ anym awl Rom lele Alesandri ab. Seny em a, l'ij agñ 500.000. Antios el nyàm gbel Apolòs lele sinyam ejec'ab eci nuñ iğñ usu. Antios anake agñ ek'elm Jwifel a eci Nyamel krekre ey okm a, etñ Nyamel na anake erm Pòl a.

Jwifel a sony ce -n'am dad Nyam ec'odad a -l'ok. ²⁰Kɔ ɔmn esel beb ek'el Sivr lele Siren eb em ec'a, ow ok Antios, etɔ dad agɔ ek'elm Jwifel a Es Kɔtɔkɔ Jesu e lís ec'Amani Mamn a ec'odad. ²¹Es Kɔtɔkɔ ec'abusu a anɔ el ab, ow ɔɔ agɔ ɔtɔkɔ gbɛl ub nawrɛ etɔ itɔɔ erm em el Es Kɔtɔkɔ eci.

²²Jerusalem e Nyamel ec'agɔ a iri low na etɔ -l'erm Barnabas im Antios. ²³Eke n'im l'ey yogɔ ke l'ekn elel eke Nyam eci bibm a kokr ɔmn esel a, sos em iɔn'n etɔ l'atr wel sos es eke wel k'ony erm susu, úcu Es Kɔtɔkɔ ɔny es. ²⁴Tasi em a, Barnabas el egɔ senyn senyn eke Abɔ Lala lele ɔmn ab iy em gbɔɔ. Agɔ ɔtɔkɔ gbɛl egɔ Es Kɔtɔkɔ owi eb. ²⁵Ow ɔɔ Barnabas im Tars eke k'esɔ Sɔl. ²⁶Eke n'etɔ ow a, l'oc ow ab l'ewl l'ow Antios. -N'anɔ yogɔ e Nyamel ab em el yony mum toɔ lakpo mum, etɔ -li yegm agɔ ɔtɔkɔ gbɛl low. Antios eb em anake wel ɔg es esɔ **jam** esel a "kretienel a".

²⁷Lɛgɔ ab em a, **kokoba** ɔb esel anɔ Jerusalem ow Antios. ²⁸Abɔ Lala nyimm el em ec'egɔ nyam eke wel b'esɔ Agabus[†] etɔ am ɔb amani dad eke ow'n k'ow in ibnm etɔ lek ligbɛl in b'ow in ey wus na nimum af. (Lek a ey tasi, lakpo ab af eke Klod el Sesar a.)[†] ²⁹Ow ɔɔ jam esel a egɔ eb eke egɔ egɔ k'ɔɔ yec'a eke n'ony ow ec'abusu a, yec'a ek'otu eke k'elum lisijimɛl ek'anɔ Jude a abu a. ³⁰-Li kɔk eɛen, etɔ -l'oc abu elum a -n'ɔɔ Barnabas lele Sɔl ab oc im ɔɔ Jude wus af e Nyamel a ec'agɔ ekpekp a.

Jak ec'ibi owi lele Pier ec'ony owi ab

12 ¹Lɛgɔ ab em a, eb ebu **Erɔd** Agripa am ijr Nyamel ec'agɔ nyam nyam gbɛ. ²N'ɔɔ wel ibi Jak ek'el Jan lisijim a lab ler em em. ³⁻⁴Sica eke l'ekn ek'ow akpl Jwifel a sos em a, **Futufutu** eke ejru ánm em ec'es gbɛgbɛl e lɛgɔ ab em, n'ɔɔ wel ɔny Pier elu sobel em, etɔ n'ɔɔ sɔɔda eyɔ eb yar yar sakp yar am ɔsu ow. N'ony tutr eke li ki jej ow e low l'ok dedeku a ec'any af eke **Pak** ec'es gbɛgbɛl a b'oc es. ⁵Kɔ eke Pier anɔ sobel em a, Nyamel ec'agɔ a am ɔɔɔɔ Nyam ɔɔ'n ɔmn em tasi.

Pier ey ɔkm sobel em

⁶Ncok a eke lɛgɔ k'eny ke Erɔd jej in e low ok dedeku a ec'any af a, Pier am eru memn sɔɔda eyɔ yony ec'araɔɔ. Wel ok'r ɔgbɛɛɛ yony etɔ usu ɔsu esel inym es, egɔ egɔ anɔ in ec'usu sobel lisany a. ⁷Kpru em Es Kɔtɔkɔ ec'**af** erm es nyam ilm any etɔ usuayl ejn ok sobel akɔ a. Afr erm es a iyr Pier abu menɛgb em, uwr'r etɔ dad'r nine: «Ígb fafa!» Ígbɛɛɛ a ek'anɔ'n sabu a er ok wus. ⁸Etɔ afr erm es a dad'r nine: «Sùs ɔ e mob a,[†] ke ók ɔ e

[†] **11.28** *Agabus*: Èkn Ob Kok 21.10. [†] **11.28** *Klod el Sesar a*: Rom eci Sesar yen em ek'ew eb ab es 41 toɔ 54 eke wel ew Jesu Krist a. Lek na ey in ec'es ew ec'akpo 46 toɔ 48 eke wel ew Jesu Krist a. [†] **12.8** *Sùs ɔ e mob a*: Grek em a, odad a ec'iri tasi a el *Ègɔ ɔ e meb er em a*.

cokrukpo a.» Pier elum'n etj afr erm es a ign af dad nine: «Sùs η e mob af ew a ke ús'm jam.»⁹ Pier ign afr erm es a ugj ey okm sobel ab em. Li k'onym omn eke low a eke afr erm es a am kok a k'el nawre tasi: n'am tutr eke ow el es ekn em. ¹⁰-L'afj krèkre ec'usu osu usu ab es, yony em ec'a yeji etj -n'im -l'ok lowi lisany a ek'okj bañn ab any a ogj. El ec'any af lisany a fig in obi etj -l'ok okm. -N'im -l'ok eberj nyam em, etj kpru em afr erm es a elu'l es.

¹¹Sica low a ek'ey a ok Pier es sos em etj li dad nine: «Ca gbè, m'am ekn ek'ow el nawre tasi: Es Kòtòkò anake oj in ec'afr erm es ow eb elu'm es Eròd ec'abusu ab em eke m'annj lele Jwifel e low ηuj fèj ek'am tutr eke ki kok em e lís ab ab a.» ¹²Sica eke ow ok'r es sos em a, n'im Mari ek'el Jan Mark lis ec'akj a. Yogj agj kòkò gbèl as luku annj Nyam ηojn em. ¹³Pier cicm lisany abu, etj akj juma kok lis nyam eke wèl b'esj Rod igb ow eke ki fig'r lisany a. ¹⁴Eke l'iri lebl a ke l'uw any ek'ow el Pier a, sos em ign'n toj l'ijl es eke li ki fig ow lisany a, kò l'uru es n'im li dad agj a eke Pier in annj lisany. ¹⁵-Li dad ow nine: «Nuñ em am uñj!» Kò neny am at'r es eke ow el low nawre tasi. Etj -li dad -l'usr af nine: «Èbèn ke in ec'afr erm es ana.»[†] ¹⁶Èbèn yeji Pier abu annj em am cicm lisany a abu. Eke sica -li figr lisany a, -l'èkn ow etj ow ew el any iti. ¹⁷Li tat wèl abu eke wèl ki yewal etj l'otar elèl eke Es Kòtòkò ony elu'l okm sobel ab em a e low akr l'ok wèl. Etj li dad nine: «Dàdr low a okr Jak[†] lel agj lisijimel bèb ab ab.» Etj l'ey okm l'eb ejagb n'im usu ejeci.

¹⁸Sica eke usu ot es a, bobar ligbel ey sròda eyj a ec'arañj etj -n'am ibrm el sosi low yec'ek'èñj Pier a. ¹⁹Eròd oj wèl ol Pier es, kò wèl èñm'n. Li bibrm usu osu esel a low etj n'oj abusu eke wèl k'ibi el.[†] Ow e jam a, n'annj Jude n'im Sesare etj yogj n'annj sèj bèb.

Eròd Agripa e luw owi

²⁰Sica lègj nyam **Eròd** ony erm bebl ligbel Tir bañn eyj lele Sidon bañn eyj ab e lís. Bañn a yony mum neny okr af eke k'im ekn'n. In e saw ec'ègñ ek'el Blastus em -l'ècr -n'im -l'ibrm Eròd eke erm es ey k'annj, anke el e bañn a yony mum b'ol ob ij eb ebu ec'èb ab em. ²¹Eke lègñ a eke wèl ew a ow a, Eròd sus in ec'èb es ew es e mob sus em a, li sig es eb ebu e lèkpn af etj n'am dad wèl ów dedeku em. ²²Dedeku a og dad nine: «Na nyàm anake am dad odad a, kò ow elm ègñ.»[†] ²³Kò, kpru em, Es Kòtòkò ec'**afr** erm es nyam kok Eròd low, anke anygbèl a ek'el Nyam ec'a l'ègñm n'òm ow, etj sèj bèb b'èc a sisj ij'r l'uw.

[†] **12.15** Jwifel bi tutr eke ègñ ègñ b'onj in ec'afr erm es eke b'èkn in e lís e low (Matie 18.10; Ebre 1.14). -Li bi tutr eke sakp oglog afr erm es a b'okm sos okm etj ègñ a eke li bi kok ow e lís e low a, li b'ot ow es. [†] **12.17** Jak na eke wèl am ur nin aja a, Jesu lisijim ab ana. [†] **12.19** Rom eyj ogj a, eke usu osu es nyam osum sobel em es nyam senyn senyn batj l'uru es n'im a, ow e low a in eci. Eke ow el luw eci yeji, usu osu es a anake b'ow eb sobel em es a ec'usu a. [†] **12.22** Bèbm Ezekiel 28.2.

²⁴Nyam ec'odad a gbɛ am eb es obn.

²⁵Eke Barnabas lele Sɔl ab uwar el e juma Jerusalem a, -l'oc Jan Mark -l'ɛwl meny ab -n'im Antios.

Wel sɔsum Barnabas lele Sɔl ab ot

13 ¹Antios e Nyamel ab em, **kokoba** ɔb esel lele low yegm esel ab ek'anɲ a ec'en el: Barnabas, Simeɔn (eke wel igɲ nin af Nijɛr), Lusius (Siren baɲn iy), Manayɛn (ek'el Galile ec'es ɛw es Erɔd Antipas e mew em e lawl), lele Sɔl ab. ²Lɛgɲ nyam, eke -n'am ɲɔɲn Nyam ke -n'am **ɛɲɲ** nɛny a, Abɲ Lala dad el nine: «Ōcr Barnabas lele Sɔl ab ewr saw yec'ɛtɲ ke -li kok juma a eke m'ɛsɲ el ow ec'a.» ³Ow sosiem, eke -n'ɛɲɲn nɛny, -ni ɲɔɲan Nyam toɲ ke ow uwr a, -l'at Barnabas lele Sɔl ab abu nuɲ ɛtɲ -n'ɔɲ wel abusu wel im.

Barnabas lele Sɔl ab im Sivr eb em

⁴Ek'Abɲ Lala ɛrm Barnabas lele Sɔl ab a, -n'im -l'ok Selesi baɲn ɛtɲ yogɲ, -l'eb mijetɲ -n'im Sivr lekr ɛm. ⁵Eke -n'imn -l'okr Salamin baɲn a, -n'am dad Nyam odad Jwifɛl e **Nyam** nuɲ igɲ susu a. Jan Mark yeji anɲ el ab el eci abu elum eci.

⁶-L'ubr lekr a kpekɲ kpekɲ toɲ -l'ok Pafɔs ek'anɲ nuɲ a. Yogɲ, -n'ɛɲɲn cam es nyam eke wel b'ɛsɲ Bar Jesu; l'el Jwif nyam eke b'ocr in sosi **kokoba** ɔb ɛs. ⁷L'ir Sergius Polus, lekr a ec'es ɛw es ek'el nuɲ em ɔny ɛs a ogɲ. N'ɔɲ wel ɛsɲ Barnabas lele Sɔl ab aɲke l'erur eke li k'iri Nyam odad. ⁸Gbɛkɔ cam es eke wel b'ɛsɲ Grek em Elimas a b'atar Barnabas lele Sɔl ab ów es ɛtɲ am ɔl eke k'irmn es ɛw es a ec'ɔmn a eke k'ony a. ⁹Sɔl eke wel b'ɛsɲ Pɔl yeji, † ke Abɲ Lala iy em a, ɔkɲ cam es ab any ¹⁰ɛtɲ dad'r nine: «Yadɲ gbɛl ɛs eke low ɲuɲ kok eb sos! **Agɲ** e liy! Low mamn fɛɲ ec'ifnu! ɛs Kɔtɔkɔ ec'ów amamn a eke bebɛm ok es a, b'ɔl eke k'ony wuwal. Kɔ k'ow walm ow e low elum es ee? ¹¹Sica ìri gɔɲ: ɛs Kɔtɔkɔ b'ow efal'ɲ any ɛtɲ k'ow ɛknm ligbn ec'usuayl a segɲ beb.» Kpekɲ Elimas any efl ɛtɲ anɲ ncebɛn ɛm; n'am bɔbrm l'ɔl ɛgɲ eke k'ony'n abu. ¹²Eke es ɛw es ɛkn low a ek'ɛy a, l'ub nawre ɛtɲ ɛs Kɔtɔkɔ e lís e low yegm a ok'r es sos em nɔkɔ.

Pɔl lele Barnabas ab im ok Pisidi ec'Antios a

¹³Sica Pɔl lele agɲ a ek'am us'r jam ab ab eb mijetɲ Pafɔs nanu ɛtɲ im ok Pɛrj, Panfili wus af. ɛtɲ Jan Mark elu el es yogɲ ɛwl im Jerusalem. ¹⁴El gbɛ, -l'igɲ Pɛrj -l'us ɛjagb kpekɲ kpekɲ toɲ -n'im -l'ok Pisidi wus af ec'Antios a. Eke **nɛnɛgɲ** e lɛgɲ ow a, -l'ok **Nyam** nuɲ igɲ usu a -l'ok es. ¹⁵Eke wel awl lel **ol** e silɛl ab em lele **kokoba** ɔb esel ec'ab em uwr a, Nyam nuɲ igɲ usu a ec'es ɛw esel a ɔɲ ɛgɲ im dad el nine: «Agɲ lisijimɛl,

† 13.9 Sɔl ɔny en yony: Jwifɛl b'ɛsɲ'n Sɔl ɛtɲ Rom ɛyɲ b'ɛsɲ'n Pɔl. Èkn Ob Kok 22.27-29.

ek'onyñ ów òm ec'odad eke ki dadr atar dedeku a sos es, ke çtur eke ki dadr gñj.»

¹⁶ Pòl igb tat el abu etñ dad nine: «Israel ec'agñ lele çny ek'elmn Jwifel ke anññ aña Nyam nuñ ign ec'a, ignñ loru es irir! ¹⁷ Nyam ek'el Israel ec'agñ a e Nyam a sòsum ey lagñel ot. N'enyñ agñ amua lægñ ab em eke -l'ir etueb Ejipt wus af a. Etñ in e lec ab em n'ony l'ot wel es Ejipt. ¹⁸ Loj yogñ, n'onym wel ab ow ij akpo ekñ yony.† ¹⁹ Kana wus af a, ni ñuññ eb lònñ etñ l'oc wel eci wus a n'ñ in ec'agñ a ese el ec'aja ob ce af.† ²⁰ Ów amua fegñ çtu eke k'ij akpo duw akpo ekñ yony lele lew ab.

Low na b'ec a, n'ñ ey lagñel jej ok esel toñ ow ok kokoba çb es Samiel e lægñ em a.† ²¹ Sica -l'ibrm eb ebu nyam etñ Nyam çñ el Saul, Kis jim, Benjamè ec'eb em ec'egñ ek'ew eb ab es ow ij akpo ekñ yony. ²² Eke sica Nyam ign Saul elu es a, n'ñ wel David ese eb ebu af. N'am dad David e lís e low l'ese: *M'egñ Jese jim David: l'el em ec'erm ec'erur, li b'ow li kok low fegñ e m'erur eke li ki kok a.*† ²³ David ec'alaw ab em e nyam el Jesu eke Nyam oc ew Israel eci Es Eb Elu Es, ese elel eke l'ewar l'ew es ab af. ²⁴ Gbuñ ke Jesu ów a, Jan dad Nyam odad ibrm ek'Israel ec'agñ a nimum k'itññ erm em ke ók mij nuñ.† ²⁵ Eke sica Jan am uwar in e juma a, n'am dad l'ese: “Kò çny, bwo ec'egñ am ocr'm eke m'el ee? M'elm egñ a ek'am ekur a. Gbèkò irir, egñ nyam anñ'm jam am ow, etñ m'itm bòbò yeji eke mi k'ony in e çkrukpo meb a mi mòm'uñ es akr em.”†

²⁶ Agñ lisjimel, çny ek'eel Abraham ec'alaw lele çny ek'elmn Jwifel ke anññ aña Nyam nuñ ign ec'a, ey fegñ anake wel is ey es eb elu ec'odad na a. ²⁷ Tasi em a, Jerusalem ec'agñ a lele el eci es ew esel ab ab uwm egñ a ek'el Jesu ab any, etñ kokoba çb esel eci silèl eke wel b'awl nenegñ fegñ a, -l'irim ow okm el es sos em. Gbèkò eke -l'òbr Jesu low a, -n'ñ sodad a fegñ iy neny. ²⁸ -N'egñm low kaka ek'ow em -li k'ibi ow, kò -li dad Pilat eke k'ibi'r. ²⁹ Eke -li kokr fegñ a eke Nyam Lel ewar Jesu eci lís a, -l'usm ow es olikñ af etñ -l'elu ow uwòm em.† ³⁰ Gbèkò Nyam igbm'n luw em. ³¹ Sægñ kòkò gbèl, agñ a ek'us Jesu jam Galile etñ toñ im ok Jerusalem a ec'any af, l'okm sos çkm etñ sica agñ a el in ec'adanju Israel ec'agñ ec'any af. ³²⁻³³ Ey obi yeji, s'am is çny Amani Mamn na. Sica eke Nyam igbm Jesu luw em a, low yec'a eke l'ewar ey lagñel a, li kok ow iy neny ey eke s'el el ec'ey a eci, ese elel eke wel kòn Selu yony em ab af: “*l' em ec'iy, yefenyña em a, m'el asñ*”.†

³⁴ Nyam ikñ anym ewar eke in b'ow in igbm Jesu luw em yec'etñ ke ow'n k'èwlm in ugñm es ij. Li dad nine: “*M'ow m'ñ çny ów amamn a eke em obi*

† **13.18** n'onym ow ab: odad na Grek em a, wel çtu ek'itññ ejec'em dad ese l'egñ wel e low l'eb.

† **13.19** Èkn Ol Òkn 7.1; Joswe 14.1. † **13.20** Èkn 1 Samiel 3.20. † **13.22** 1 Samiel 13.14; Selu 89.21; Esayi 44.28. Èkn 1 Samiel 8.5, 19; 10.21; 16.12 yeji. † **13.24** Èkn Mark 1.4; Luk 3.3. † **13.25** Èkn Jan 1.20; Matie 3.11; Mark 1.7; Luk 3.16; Jan 1.27. † **13.28-29** Èkn Matie 27.22-23, 57-61; Mark 15.13-14, 42-47; Luk 23.21-23, 50-56; Jan 19.15,38,42.

† **13.33** Selu 2.7.

m'ewar eke mi k'ɔŋ David a, etɔ ɔtur eke k'ɔnyn ɔmn ow em."³⁵ Na sosiem anake Nyam Lel ejec'em n'am dad l'ese: *K'ow yebm η e libɔwi mamn ughm es uwɔmu em.*[†] ³⁶ David e legɔ em a, li kok Nyam e juma e bɛbm ew es a toɔ batɔ l'uw, wel oc'r es lagɔel e saw etɔ l'ugɔ es;[†] ³⁷ kɔ in a eke Nyam igbm luw em a, l'ugɔm es. ³⁸⁻³⁹ Agɔ lisijimel, ow it eke k'uwr any eke Jesu em anake ɔtur ɔnyn sikpl eci oc ap a. Mois ec'ol a ɔtum ebm elum ɔny es ɔny e sikpl ab em, kɔ agɔ feɔ eke ɔny ɔmn Jesu em a, Nyam ot el ese agɔ nyim nyim af. ⁴⁰ Sica èwr erm yec'etɔ ke low na eke kokoba ɔb esel dad a k'ɛɔnm ɔny:

⁴¹ "Èkan, ɔny, Nyam e miyer kokr esel,

low a fti ɔny any, ke írmn ocr es!

Aɔke ɔny ec'owr anɔ em, m'ow mi kok low nyam eke k'ow ubmn nawre, eke egɔ am dad ɔny ow ec'odad bɔbɔ yeɔi." [†]

⁴² Eke Pɔl lele Barnabas ab ok ɔkm Nyam nuɔ igɔ usu a, wel ibrm eke nenegɔ ek'am ow a, -li k'ewl meny -l'ow -li dad odad nyam na ce. ⁴³ Eke luku as a uwr a, Jwifel kɔkɔ lele agɔ a ek'egɔ el e Nyam nuɔ igɔ e low eb a, am us Pɔl lele Barnabas ab jam. -N'am dad wel eke -li k'inym es kikri Nyam eci lec a eke b'ɔɔ el ab em.

⁴⁴ Eke nenegɔ ow a, ow anɔ ese eb ab em ec'agɔ a feɔ ce in im in am iri Es Kɔkɔkɔ ec'odad af. ⁴⁵ Eke Jwifel ekn dedeku na a, ow ɔny el nyamnɛyr; -n'am wɛwr Pɔl etɔ -n'am ɔny odad -l'oc ow es nenym. ⁴⁶ Pɔl lele Barnabas ab am dad el odad tasi ese: «ɔny, ow it eke wel k'ikɔ anym dad ɔny Nyam ec'odad a ye; gbekɔ eke ebmn odad a, ke am ocar ɔny sosi ese agɔ eke k'ɔtum eɔnm sel ek'ɔnym uwr a, sica si b'ow s'im agɔ ek'elm Jwifel a ogɔ! ⁴⁷ Kin low yec'eke Es Kɔkɔkɔ ɔɔ ey ow ec'abusu a: *M'oc'η ese ebr ebr a feɔ ec'usuayl af, yec'etɔ ke yeɔm wus na nimum ec'agɔ a, elee eke -li k'ɛɔnan sel a.*»[†]

⁴⁸ Eke agɔ ek'elm Jwifel a iri ów amua a, sos em iɔn el etɔ -n'am elu Es Kɔkɔkɔ bia odad na eci; etɔ agɔ a feɔ eke Nyam ikɔ anym ew sel ek'ɔnym uwr ec'a, ub nawre.

⁴⁹ Nyam ec'odad a eb es wus a nimum af. ⁵⁰ Kɔ Jwifel a ok bosu amamn em ec'ɔyɔw a eke b'igɔ Nyam nuɔ a lele eb a eci nyimn esel ab ab al lokm; -l'ijr Pɔl lele Barnabas ab gbre etɔ -l'ogɔ wel el eci wus ab af. ⁵¹ Pɔl lele Barnabas ab cic akr sec ok el es[†] etɔ im Ikonioɔm. ⁵² **Jam** esel a ek'anɔ Antioɔ a ec'a, sos em iɔn ligbel lele Abɔ Lala eke -n'ɛɔnan ab a afɔn el es.

Pɔl lele Barnabas ab im ok Ikonioɔm

14 ¹ Eɛe Antioɔ ec'ab af, eke Pɔl lele Barnabas ab im ok Ikonioɔm eb em yogɔ a, -n'im -l'ok Jwifel e **Nyam** nuɔ igɔ usu a, etɔ -n'am dad Nyam

[†] 13.34-35 Akr 34: Esayi 55.3, Septant em ec'odad eke wel oc. Akr 35: Selu 16.10.

[†] 13.36 Èkn 1 Èb Ebu 2.10. [†] 13.41 Abakuk 1.5, Septant em ec'odad eke wel oc.

[†] 13.47 Esayi 49.6. [†] 13.51 *cic akr sec ok el es*: ow el meny ewr eke bi yeɔm egɔ ab ec'ijarm. Èkn Matie 10.14 lele akr otar ab ab.

odad toŋ batŋ Jwifel lele agŋ ek'elm Jwifel ab ab e ɲɲ ub nawrɛ. ²Gbekɔ Jwifel a ek'erurm eke k'ub nawrɛ a, itr agŋ a ek'elm Jwifel a toŋ -n'ony agŋ lisijimɛl a e tutr ŋuŋ. ³Kɔ Pɔl lele Barnabas ab ubrm ɛl e legŋ ab es. Eke -n'onyɲ ɔmn ɲɲ ɛs Kɔtɔkɔ ɛm a, -n'am dad Nyam eci sɔŋ iŋŋ a ec'odad erm susu ɛm. ɛs Kɔtɔkɔ am ŋŋ ɛl abusu -li kok simeny ɛwr lele ów any iti owi ab, ɛŋŋ ow ɛm a, n'am yegm eke wɛl ec'odad a el nawrɛ. ⁴Eb ab ɛm ec'agŋ a ubr ɛm yony: agŋ likpr inym es Jwifel a eci, ɛŋŋ bɛb inym es erm esel a eci.

⁵Jwifel lele ɛl ek'elm Jwifel a lele ɛl ec'es ɛw esel ab ab, am bɛbm eke k'ijr Pɔl lele Barnabas ab gbɛ ke ibi ɛl mebn ɛm. ⁶Eke -li b'uw any a, -l'uru es -n'imn Likaoni wus af e sɛb ab a ek'el Lisr, Dɛrb, lele ow e saw saw ab ab eci. ⁷Yogŋ yeji, -n'am ɔb Amani Mamn a e kokoba.

Pɔl lele Barnabas ab im ok Lisr

⁸Lisr yogŋ, ɛgŋ nyam anŋ eke bi sig es ce anke li bubm es. In e mew ɛm ɛŋŋ sos ɛyr'r ɛŋŋ legŋ kaka l'otum n'anm es. ⁹Lɛgŋ nyam Pɔl am dad odad ɛŋŋ n'am iri. Pɔl ok'r anyamn af am lɛr'r ɛŋŋ l'ɛkn eke ɛgŋ a ɔny ɔmn eke k'ewl. ¹⁰Li dad ow lebl tuɔtuɔ ɛm nine: «ŋgb, inym es ceŋ!» ɛgŋ a igb us es ɛŋŋ am an es.

¹¹Eke dedeku a ɛkn low a eke Pɔl kok a, -l'ɔg -li dad ɛl ec'ɛbr ek'el Likaoni ab ɛm nine: «Sinyam itŋŋ sos el agŋ ow ɛŋŋ ɛy!»^{† 12}-N'am ɛŋŋ Barnabas “Zes” ɛŋŋ -n'am ɛŋŋ Pɔl “Ermes”,[†] anke Pɔl anake b'ɔb amani a. ¹³Zes eci nyam ŋɔŋŋ usu a anŋ eb a ec'ɛm ɛy usu a. In ec'egb waw es a ot sed lele suw amamn ab ow lisany a ec'any af; l'erur eke dedeku ab ab -li ki waw egb -n'ɔŋ Barnabas lele Pɔl ab. ¹⁴Gbekɔ eke Barnabas lele Pɔl ab iri low na a, -n'ony ɛl eci mob sus ɛm a -li gbagbrm ɛm,[†] ɛŋŋ -l'uru es -l'ok dedeku ab ɛm -n'am ɛlu lebl -li dad -l'ɛsɛ: ¹⁵«Agŋ lisijimɛl, kɔ bla ɛŋŋ am kokr ɛbɛn ee? Agŋ ce s'el ɛsɛ ɔny af. S'am is ɔny Amani Mamn a eke k'igŋŋ ɔny e sinyam ekekey na ek'el ob ɔfr ɔfr a okr es, ke ɛwal lɛr Nyam ek'anŋ owr ke kok afr, wus, okij lele ob fɛŋ ek'anŋ ɛm ab ab a.»^{† 16}Godogodo a, li yɛb ɛbr ɛbr a fɛŋ eb ɛl obi ec'ejagb eke -l'erurir. ¹⁷Gbekɔ ɛgŋ fɛŋ li b'okm sos ɔkm in ec'erm mamn ɔny ab ɛm: li b'ɔŋ mij anŋ afr ɛŋŋ an ok ɔny wus ɛŋŋ li b'ɔŋ ɔny egb eke k'ubr ek'ow e legŋ b'ow a;[†] li b'ɔŋ ɔny ob ij ɛŋŋ li bi yibr ɔny ec'erm a sos ɛm iŋŋ.» ¹⁸Sodad amua e dad ɛm ɲɲ yeji, erm esel a ij gbɛ eke k'ɛdŋŋ dedeku a eke ki waw egb ɔŋ ɛl.

¹⁹Jwifel ek'anŋ Pisidi eci Antioɲ a lele Ikonioɲ ab a ow ɛŋŋ eb dedeku a. -L'ɔr Pɔl mebn ɛm ibi eci, ɛŋŋ -l'ɔdu -l'ɛlu ow ɔkm baŋŋ a anke -li tutr ek'ow uw ŋ. ²⁰Sica eke jam esel a ow ar ɛlul il ɛm a, l'igb wus l'ɛwl l'ɛy baŋŋ a. Eke legŋ b'ɛny a, Barnabas ab -n'im Dɛrb.

† 14.11 Bèbmɲ Ob Kok 28.6 ab. † 14.12 Grɛkel e Nyam nuŋ igŋ ɛm a, Zes el sinyam ec'es ɛw ɛŋŋ Ermes el ɛl eci nyàm eke -li b'erm. † 14.14 ɛkn Matie 26.65 ec'akr otar a. † 14.15 ɔkm Ok 20.11; Selu 146.6. † 14.17 Bèbmɲ Selu 147.8; Jeremi 5.24.

Siri eci Antios a ec'ewl im owi

21 Pɔl lele Barnabas ab im ɔb Amani Mamn e kokoba Dɛrb eb em; yogɔ, -li kok agɔ nɔnɔ el **jam** esel. Sica -l'ewl mɛny -n'im Lisr, Ikonioɔm, lele Pisidi eci Antios ab ab. 22 -L'usur jam esel a erm, -l'atr wɛl sos es eke wɛl k'inym es tuɔtuɔ wɛl ec'ɔmn ab em etɔ -n'am dad wɛl -l'ɛsɛ: «Ow it eke si k'ijr gbɛ nɔnɔ gbuɔ ke s'ók Nyam e **gbɛɔgbɛ** usu a.» 23 Nyamel fɛɔ em, -li b'ɛnm **agɔ** ekpekp -n'ɔɔ wɛl etɔ eke -li b'ɛnnɔ nɛny -ni ŋɔɔɔ Nyam a, -li b'afɛ wɛl es -n'ɔɔ ɛs Kɔtɔkɔ eke agɔ amua ɔny ɔmn in em a. 24 ɛmɛny -l'ubr Pisidi wus a etɔ -n'im -l'ok Panfili eci wus ab af. 25 Pɛrɔ eb em yogɔ, -l'ɔb Nyam ec'Amani Mamn a e kokoba etɔ sica -n'im -l'ok Atali eb em. 26 -L'igb yogɔ mijetɔ em -n'aam Siri ec'Antios a. ɛb na em anake wɛl ot ok el Nyam eci nyimn mamn ab em juma na eke sica -li kokɔ -l'uwarir a ec'a. 27 Eke -n'imn -l'okɔ yogɔ a, -l'as Nyamel ec'agɔ a luku -li dad wɛl ów a fɛɔ eke Nyam ɛr el em kok a, lele elɛl eke Nyam figr agɔ ek'ɛlm Jwifɛl a yeji ɔmn e lakp a. 28 -N'anɔ yogɔ jam esel ab ab ow ibn nɔnɔ.

Jerusalem eci luku as gbɛl a

15 1 Agɔ beb anɔ Jude ow Siri eci Antios a etɔ am yeɔm agɔ lisijimɛl a low dad ɛsɛ: «Eke **ubrmn** likr es ɛsɛ elɛl eke Moiss ec'ol a am ibrm ab af a, k'ow ɔtumn ɛɔnmn es eb elu.»† 2 Pɔl lele Barnabas ab ɛɔɔm low na ebm etɔ -l'atar ów es ligbɛl agɔ ab ab. Wɛl ɛɔɔ eb eke Pɔl, Barnabas lele Antios ec'agɔ beb ab k'im Jerusalem ke **erm** esel a lele **agɔ** ekpekp ab ab -li dad odad na. 3 Etɔ Nyamel a ɛkn el ec'usu im a e low.† -L'ɛcr Fenisi lele Samari ab eci, etɔ -n'am awl elɛl ek'agɔ ek'ɛlm Jwifɛl a ocr any ɔkɔɔ Nyam a e low; amani na ɔɔ agɔ lisijimɛl a ɔny sos em iɔn ligbɛl.

4 Eke -l'okɔ Jerusalem a, Nyamel a, erm esel a, lele agɔ ekpekp ab ab eb el, etɔ ów a fɛɔ eke Nyam ɛr el em kok a, -n'am awl -l'ok wɛl. 5 Gbɛkɔ **Farisiel** ec'ogog ec'agɔ beb ek'ɔny ɔmn a, igb etɔ am dad ɛsɛ: «Ke wɛl búbr agɔ a ek'ɔny ɔmn k'ɛlm Jwifɛl a ekr es ke wɛl ɔɔ el -l'elɛm Moiss ec'ol a.»

6 Erm esel a lele agɔ ekpekp ab ab as luku etɔ am ɔny odad na igbl ogɔ ɛkn. 7 Eke -l'atarir ów es kpekpɛ a, Pɛr eb odad etɔ dad nine: «Agɔ lisijimɛl, uwr any eke legɔ a etɔ Nyam sɔsum oc'm ɔny ec'araɔɔn eke mi k'ɔb Amani Mamn e kokoba m'ók agɔ ek'ɛlm Jwifɛl a, yec'etɔ ke -l'iri ke -l'ub nawɛ.† 8 Etɔ Nyam eke uw agɔ eci mɛrm ab any a, elu ɔkm yeɔm eke l'eb wɛl; n'ɔɔ wɛl Abɔ Lala ɛsɛ ɛy af. 9 El lele ɛy ab ec'araɔɔn a, l'okm erɛb kaka: l'ayal wɛl ec'erm a aɔke -n'ɔny ɔmn. 10 Etɔ sica bla sosiɛm am

† 15.1 ɛkn Ob Ap 12.3. † 15.3 Nyamel a ɛkn el ec'usu im a e low: odad na Grɛk em a, wɛl ɔtu ek'itɔɔn ejɛc'em dad ɛsɛ Nyamel a ewl el ejagb. † 15.7 ɛkn Ob Kok 10.

sismn Nyam odad agn a ek'ony omn a ec'erekp leg leg ec'uyul em, erekp ek'ey lagnel lele ey obi ey obi ab, s'otum s'uyum ab ee? ¹¹Ke tasi em a, s'ub nawre eke Es Kɔtɔko Jesu eci sɔrn ikn ab em wel sɔg ey ese el af.»

¹²Sica dedeku a fɛn yewal tin, etn wel am iri Pɔl lele Barnabas ab dad meny ewr lele low any iti owi ab eke Nyam ecr el em kok ɔn agn a ek'elm Jwifel a. ¹³Eke Pɔl lele Barnabas ab dad odad a ok es a, Jak[†] ɔdu eb etn dad nine: «Agn lisijimel, irir em ec'odad na! ¹⁴Simɔ dad lele eke kpɔkpɔ em etn Nyam ew eb eb ec'agn ek'elm Jwifel a e low any, ke el em a ot agn eb mum nyam el in eci. ¹⁵Etɔn low na lele **kokoba** ɔb esel ec'odad ab ab okr af, anke Nyam Lel am dad ese:

¹⁶Ow e jam a, m'ow m'ewl m'ow,
ke David ec'el a ek'ey wus a m'usr em,
in e el ek'uy a, mi kɔkr em,
ke m'inymn in es.

¹⁷Etɔn agn ejec'a fɛn b'ow ɔl Es Kɔtɔko es;
ee, ebr ebr a fɛn eke m'esn eke k'el em ec'a,
b'ow ɔl'm es.

Na el Es Kɔtɔko ec'odad eke dad;

¹⁸legn a etn l'elu in ec'ow amua ɔkm li yegm.»[†]

¹⁹Jak ign af dad nine: «Na sosiem, m'erurm eke wel k'ijr agn a ek'elm Jwifel ke oc any ɔkn Nyam a gbre. ²⁰Gbekɔ s'awn el lel si dad el eke -li k'ijmn ndey eke wel oc wawr egb ɔn sekp, -l'ijmn **nfaci**, -l'ijmn ndey eke wel okm mebl es, -l'eghmn mebl;[†] ²¹anke godo godo etn, eb eb fɛn em, wel am dad Mois eci sol amua ec'odad etn Nyam nun ign susu yeji segn fɛn **nenegn** e legn wel b'awl.»

Lel eke wel awn omn esel a ek'elm Jwifel a

²²Ow sosiem **erm** esel a, **agn** ekpekp a, lele Nyamel a fɛn ab egn eb eke k'ot el em ec'agn ign Pɔl lele Barnabas ab af im Siri ec'Antios a. -Li sɔsum Jud eke wel b'esn Barsabas lele Silas ab -l'ot; -l'el agn lisijimel ab em ec'any esel yony. ²³Kin lel eke wel ɔn el a: «Erm esel a lele agn ekpekp ab ab, ek'el ɔny lisijimel a, am ɔn agn lisijimel a ek'elm Jwif k'ir Antios, Siri lele Silisi ab a lebl. ²⁴S'iri ek'agn anɔ ey ogɔn anɔ ow ɔn ɔny ewr jenjen, ebr ermij el eci sodad ebl ab em. Ow elm ey s'ɔɔm el abusu low na e kok eci. ²⁵Na sosiem, ey a fɛn eci neny af okr em, si sɔsum agn s'ot eke

[†] **15.13** Èkn Ob Kok 12.17 lele akr otar ab ab. [†] **15.18** Amɔs 9.11-12, Septant em ec'odad eke wel oc. [†] **15.20** -li k'ijmn ndey eke wel oc wawr egb: Èkn ɔkm Ok 34.15; 1 Korent 8.7-13. Grekel ec'ob ɔl ij usu eci ndey eke anɔ a, el ndey eke wel oc wawr egb ɔn sekp. -L'ijmn nfaci: bèbmn Ob Ap 18.6-23. Ow el sikpl ek'afɔn es Grekel em ana. -Li k'ijmn ndey eke wel okm mebl es, -l'eghmn mebl: Èkn Nun ɔb 9.4; Ob Ap 17.10-16. Sol yony amua b'ɔn Jwifel eke el kretienel a abusu ij ob kretienel ek'elm Jwifel ab ab, etn -n'onymn el ec'aylm a ec'erm mij.

si k'erm el ony ogñ a, -l'ewl ey lawlel Barnabas lele Pól ab, ²⁶eke blel irmn el ec'owr anñ a ey Es Kótóko Jesu Krist e juma kok em. ²⁷S'am erm Jud lele Silas ab ony ogñ a eke ki dad ony el obi em, lel na eke s'am nón aña a e low. ²⁸Tasi em a, ey lele Abñ Lala ab, s'egñ s'eb eke si k'óm ony erekp ejeci ek'ow elm sol amua ek'it a ce: ²⁹k'ijr ndey eke wel oc wawr egb ony sekp, k'ègñ mebl, k'ijr ndey eke wel okm mebl es, k'ijmn **nfaci**. Eke ósur ów amua, ow b'ow akpl. Agñ lisijimel, s'am esññ ony!»

³⁰Wel elu agñ a eke wel erm ab es, etñ -n'im -l'ok Antios. Yogn -l'as agñ a feñ ek'onny ómn a luku etñ -n'ón wel lel a. ³¹Wel awl lel a etñ agñ a feñ sos em am inñ, sos es atr ec'odad ek'anñ em a eci. ³²Jud lele Silas ab ek'él obi yeji el **kokoba** ób esel a, dad ómn esel a odad kpekpe sos es atr eci; -n'ón wel ec'óm a ij læc obn. ³³-N'anñ yogn seğñ bøb, etñ erm es ey em, ómn esel a ony el ejagb -l'ewl -n'im agñ a ek'erm el a ogñ. [³⁴Silas gbe egn eb eke k'anñ yogn.][†]

³⁵Gbékó Pól lele Barnabas ab gbe anñ Antios. Agñ ejeci nón ab -n'am yegm agñ low, etñ -n'am ób Es Kótóko ec'odad a ec'amani.

Pól lele Barnabas ab elulil es

³⁶Eke -n'anñ Antios yogn tonñ ow ibn a, Pól dad Barnabas nine: «S'éwl meny s'im eb a feñ em eke s'ób Es Kótóko ec'odad a ec'amani a, s'ékn agñ lisijimel a ek'onny ómn a, s'ékn el el eke -n'am aan es a.» ³⁷Barnabas erur eke Jan Mark k'igñ el ab im, ³⁸ko Pól gbe erurm anke Jan Mark ign elu el es Panfili, etñ emeny l'ewlm wel juma ab em ij.[†] ³⁹-L'atar ów es senyn senyn tonñ -l'elulil es. Barnabas oc Mark etñ eb mijetñ im Sipr; ⁴⁰Pól gbe oc Silas, etñ eke ómn esel a ot ok el Es Kótóko eci nyimn mamn ab em a, n'im. ⁴¹L'ècr Siri lele Silisi wus af ab eci n'am atr Nyamel a feñ sos es ómn em.

Timote am ewl Pól lele Silas ab

16 ¹Pól im ey Derb etñ emeny im ey Litr.[†] Yogn, jam es nyam anñ eke wel b'esñ Timote; lis a Jwif ek'in yeji ony ómn; es a gbe Grék. ²Agñ lisijimel a e k'ir Litr lele Ikonióm baññ ab a, bi dad Timote e lís ec'ów amamn nón. ³Pól erur eke k'onny ecm'n ab; l'oc ow ab n'im etñ l'**ubr** ow likr es, Jwifel a ek'anñ yogn a eke -li b'ow -l'ec a sosiem, anke agñ a feñ uw any eke es a Grék.[†] ⁴Eb a feñ em eke -n'am ec a, -n'am dad agñ a ek'onny ómn a ów a feñ eke **erm** esel a lele Jerusalem ec'**agñ** ekpekp

[†] 15.34 Ob Kok eci silel esig nón em, wel égnm akr 34. [†] 15.38 Èkn Ob Kok 13.13.

[†] 16.1 Bèbmn Ob Kok 14.8,21. [†] 16.3 Eke Timote lis el Jwif a, wel b'oc Timote yeji Jwif. Gbékó gbuñ ke Jwifel a óc'r tasi ese Jwif mamn af a, ow it ke l'úbr likr es. Pól ony wel ubr'r likr es yec'etñ ke l'él Krist eci danqu ij es mamn Jwifel ab em.

ab ab dad ucu es a, etj -n'am ibrm eke wel k'elum ów amua.† 5 Sinyamel a am ey læc ðmn em, etj lægij liy nyam nyam feñ agj am bobn.

Pól erur memn Troas

6 Abj Lala égbm Pól lele Silas ab es eke -li ki dad Nyam ec'odad a Azi ogog a; ow çj -l'ubr Friji lele Galasi ab eci wus ab af. 7 Eke -li titmn Misi wus af a, -n'am bëbm eke -li k'im Bitini wus af, gbekò Jesu ec'Abj a yebm el. 8 Ow sosisem -l'ubr Misi etj -n'im Troas baññ eci nanu a. 9 Ncok em a, Pól erur memn: l'ekn Maseduan iy nyam ek'inym es ke am ñjññ'n dad ese: «Èc Maseduan ke ów elum ey abu!» 10 Kpekñ eke memn erur na b'oc es a, si bëbm sos s'us ejagb Maseduan im eci,† anjke s'ub nawre eke Nyam esñ ey eke si k'ewl yogj ec'agj a Amani Mamn a.

Filip eb em, Lidi ub Es Kòtòkò nawre

11 S'eb mijetj Troas, s'igb yogj kpekñ kpekñ toj s'im s'ok Samotras lekr em, etj eke lægij eny a, s'im s'ok Neapolis baññ. 12 S'igb yogj s'im Filip, Maseduan eci wus a eci eb gbèl ek'anj Rom ec'es ew em a.† S'anj eb ab em si kok seğj wa ce. 13 Neneğj e lægij a, s'ok çkm baññ a s'im mij neny a; yogj si tutr eke si b'ow s'ejñ Jwifel ek'anj Nyam ñjññ em usu nyam.† S'ok es yogj etj çyçw a ek'as luku anj yogj a, si dad el odad. 14 Çyçw ab em e nyam e nin el Lidi, Tiagir baññ çyçwi eke b'ól sigbad ebl amamn ij ke b'igj Nyam nuj. N'am iri ey ec'odad a, etj Nyam çjñ abj eke li k'ew Pól e sodad a erm af. 15 Ow çj wel ok'r mij nuj, in lele in ec'akj ab ab.† L'ew ey abu li dad nine: «Eke am ekan eke m'ub Es Kòtòkò nawre tasi, ke ðwr anjñ em ogj a.» Etj l'atrm ey s'ejñ s'eb.

Wel ok Pól lele Silas ab sobel em Filip eb em

16 Lægij nyam s'aam Nyam ñjññ em, etj adyçwli nyam am çbr ey. In em a, abj ñjñ nyam† anj eke b'çññ l'ekn efi e low ek'am ow a li dad. Ów amua eke li b'ekn li dad a b'çñ in ec'es ewel a os kòkò. 17 Ey lele Pól ab, n'am us ey jam l'elu lebl li dad l'ese: «Agj amua, Afr Kpekpe e Nyam a e juma kok esel! -N'am dad çny ejagb a eke b'ewl eğj sel ejñ em a ec'odad!» 18 Yçwli a am kok ebèñ seğj kòkò. Ow b'afñ es a, Pól erm ebl toj batj

† 16.4 Èkn Ob Kok 15.23-29. † 16.10 Akr læw na em eke Luk am dad ese “ey” a, ke ow am yegm eke yogj anake Pól ab -l'okar af -n'am kok juma a. † 16.12 Eke eb anj Rom ec'es ew em, ow el low mamn. Eb eyj a b'ejñ ów kòkò ec'abusu eke eb ejec'a stum ejñm. † 16.13 Filip yogj, Jwifel agj eğj læw anm eke ow k'çñ wel çny Nyam nuj igj usu tasi. Ow sosisem, Jwifel b'ejñanin gbej, mij saw eke it el eci sos ayal a ec'ów e kok eci. Ow k'çdm Rom ec'es ewel a çkm Jwifel a abusu eke k'ejñanin baññ a. Mij ewl mij a ogj eke anj a lele baññ ab ab a, ow ij kilo nyahan. † 16.15 Bèbm Ob Kok 16.33; 18.8. † 16.16 Abj ñjñ a el lorjñ ec'abj. Lorjñ na anake b'çsu nyàm nuj igj usu gbèl nyam eke wel b'esj Delfi a. Agj kòkò b'im yogj ibrm sos.

ewl meny dad abn nuy a nine: «Jesu Krist e nin em, èy òkm in em!» Etn wanci ab af ce abn a ey òkm yowli ab em.

¹⁹Eke adyowli a ec'es ewel a am ekn eke -li k'ow -n'eynmn os ow em ij a, -n'ony Pòl lele Silas ab -l'ow eberñ em es ewel ec'any af. ²⁰-L'ot wel -n'im Rom e jej ok esel ek'ann yogñ a ec'any af, etn -li dad nine: «Agn amua am is odad ey ec'eb na em; ²¹el Jwifel, etn -n'am yegm agñ eb ir owr. Ey Rom eyñ; ey ec'ol a òkm abusu eke si k'egñ s'eb oglog si kok ow e low.»[†] ²²Dedeku a yeji ebl erm ok Pòl lele Silas ab af. Jej ok esel a òñ wel eb Pòl lele Silas ab mob sos etn òñ abusu eke wel k'or el likñni em.[†] ²³Etn eke wel or el senyn senyn bake ow uwr a, wel ok el sobel em, etn wel òñ usu òsu es eke k'ew el nyamn af senyn senyn. ²⁴Eke n'eyn abusu ikñ na a, l'ot l'ok wel sobel ab em ec'akñni nyam ek'ann sobel a e nuñ kòkò a, etn n'awñm wel akr ekñ ekpr ab.

²⁵Ncok eci legñ uyu nuñ em a, Pòl lele Silas ab am òññ Nyam egñ ej kòklm'n etn sobel em esel a am iri. ²⁶Kpru em, wus umu tuotuo, òny sobel a mumu. Kpekñ masany a feñ fifig ok es etn sobel em esel a eci ngbraka a feñ mòmumu es. ²⁷Usu òsu es a ufñm es, eke li b'ekñ eke sobel a eci masany a fifig a, l'òdu in e lab ler em a l'elu òkm eke li k'ibir in sosi, anke n'am tutr eke sobel em esel a uru es im.[†] ²⁸Kò Pòl barm in e læc feñ em nine: «Kì kokr ñ sosi low nuy! Ey feñ s'ann aña!»

²⁹Usu òsu es a ibrm eke wel k'igñ al; l'uru es l'ey akñ a, sos ufñ em, erñ ab, l'ok òwròkp wus Pòl lele Silas ab ec'any af. ³⁰N'òñ wel ok òkm etn li dad wel nine: «Agn egbel, kò ayaf mi ki kokr ke m'eyn sel ee?» ³¹-Li dad ow nine: «Ûb Es Kòtòkò Jesu nawre ke ñ lele ñ ec'akñ ab éñan sel.» ³²Etn -n'am dad ow Es Kòtòkò ec'odad, in lele agñ a feñ ek'ann'n akñ ab ab. ³³Ncok a eci wanci ab af ce, usu òsu es a ot el ab im etn yoyòg el abi enyembri ab es. Kpekñ in ec'agñ ab ab wel ok el mij nuñ.[†] ³⁴L'oc Pòl lele Silas ab n'im in ec'akñ a etn n'òñ wel ob ij. Egñ na lele in ec'akñ ab ab sos em am iñ anke -l'ub Nyam nawre.

³⁵Eke legñ eny a, Rom e jej ok esel a erm agñ ow dad usu òsu es a nine: «Èlu agñ a es.» ³⁶Usu òsu es a ow dad Pòl nine: «Jej ok esel a òñ abusu eke wel k'elu òny es. Otur eke sica k'okr òkm imm erm es ey em.» ³⁷Kò Pòl dad agñ a nine: «Wel jejm ey e low okm, etn -n'òñ wel or ey dedeku ec'any af, ke ey Rom ec'agñ ce! Etn -n'ony -l'ok ey sobel em. Sica -n'am erur eke -li k'ok ey òkm es l'el em ee? S'egñm! -L'ow el obi -l'ok ey es!»

³⁸Agñ a im ewl jej ok esel a sodad a eke Pòl dad a. Eke -l'irir eke Pòl lele Silas ab el Rom eyñ tasi a, ermni edñ el es. ³⁹-L'ow -l'egñ low ij -n'òñ

[†] 16.21 Rom òñ Jwifel abusu eke k'igñ Nyam nuñ el ec'elet eke -n'am erur a, kò -l'érurm eke wel ki dad agñ ejeci Nyam odad. [†] 16.22 Agñ a ek'elm Rom eyñ a, jej ok esel a b'òñ wel or el gbuñ ke wel jéj el e l'is e low ok. Agñ ek'el Rom eyñ a, wel edñ eke wel ki kok el eben. Pòl lele Silas ab a, Rom eyñ; ow itm eke wel k'or el. [†] 16.27 Èkn Ob Kok 12.19 eci akr otar a. [†] 16.33 Bèbm Ob Kok 16.15; 18.8.

wel, etj -n'ony -l'ok wel okm sobel ab em etj -ni njɔnɔn wel eke wel k'ok okm baɔn a. ⁴⁰Eke Pɔl lele Silas ab ok okm sobel ab em a, -n'im Lidi ogɔ a. Eke -l'ekan agɔn lisijimel a, ke -l'atar wel sos es a, -n'im.

Pɔl lele Silas ab im ok Tesaloni baɔn

17 ¹Sica Pɔl lele Silas ab ecr Anfipolis baɔn lele Apoloni baɔn ab eci im ok Tesaloni; yogɔ, Jwifel eci **Nyam** nuɔ igɔ usu anɔ. ²Ese eled eke sakp sakp feɔn li bi kok ab af a, Pɔl im ey Nyam nuɔ igɔ usu a. **Neneɔɔ** kpa kpa kpa sakp nyahan, l'atar ów es Nyam odad nuɔ af agɔ a ek'anɔ yogɔ ab ab. ³N'am ayal l'ok wel etj n'am yeɔm wel eke Nyam Lel em a, ow akpl eke **Mesi** a k'ij gbɛ ke áɔnɔ luw em igb. N'am dad wel l'ese: «Jesu na eke m'am dad ony in ec'odad a, in anake l'el Mesi a.» ⁴Jwifel ab em e beb odad a ok es sos em etj -l'ow -n'ɛɔn Pɔl lele Silas ab. Grekel nɔnɔ ek'am igɔ Nyam nuɔ a lele bosu amamn em ec'ɔyɔw nɔnɔ ab yeɔi kok ebɛn.

⁵Gbekɔ Jwifel a nyamnɛyɔ am ony. -Las ów mareɔ mareɔ esel eke -n'ɛɔn ebɛɔn em a luku, -n'am is odad agɔ ab em, etj -n'am bubɔ agɔ em baɔn a. Ca -l'igb -l'ok Jason ec'akɔ a, -n'am ol Pɔl lele Silas ab eke -li k'onɔ -l'ot -n'im dedeku a ec'any af. ⁶Eke -n'ɛɔnm wel a, -l'ow Jason lele agɔ lisijimel beb ab es -l'ow baɔn a ec'es ew esel a ec'any af, etj -n'am ɔɔ -li dad -l'ese: «Agɔ amua inymn wus na nimum es afr; sica ey ogɔ a -l'ok a! ⁷Etj Jason eb ok el akɔ! Agɔ amua feɔn am kok ów ek'elm **Sesar** ec'ol a eci, aɔke -n'am dad eke es ew es ejeci nyam in anɔ eke we'n b'ɛɔn Jesu.»

⁸Sodad amua ɔɔ dedeku a lele eb a ec'es ew esel ab ab sos inym es afr. ⁹-N'ɔn Jason lele agɔ lisijimel ab ab ew os es gbunɔ etj -l'elu wel es.

Pɔl lele Silas ab im ok Bere baɔn

¹⁰Kpekɔ eke legɔ uk a, agɔ lisijimel a ɔɔ Pɔl lele Silas ab im Bere. Eke -l'okr yogɔ a, -n'im Jwifel e **Nyam** nuɔ igɔ usu a. ¹¹Bere e Jwifel a b'ɛɔn low eb akm Tesaloni ec'a; -l'eb Nyam odad a el e sos em inɔ feɔn em. Etj segɔ feɔn -li bi wewr Nyam Lel a, yec'etj ke -l'ekn eke Pɔl ec'odad eke bi dad el a el nawɛ. ¹²El em ec'agɔ nɔnɔ ub nawɛ; etj Grekel ab em, bosu amamn em ec'ɔyɔw nɔnɔ lele egɔ nɔnɔ ab yeɔi ub nawɛ.

¹³Kɔ eke Tesaloni e Jwifel a iri eke Pɔl am dad Nyam odad Bere baɔn em yeɔ'a, -l'ow -n'am njunɔn dedeku a mɛɔm em -n'ɔnɔ wel ew jen jen. ¹⁴Ow sosiɛm, kpekɔ agɔ lisijimel a ɔɔ Pɔl immn okij any a eci; gbekɔ Silas lele Timote ab gbɛ anɔ Bere. ¹⁵Agɔ a ek'aam nyimn Pɔl a im ew'l' toɔ ok Aten baɔn, etj -l'ewl -n'im Bere Silas lele Timote ab ec'amani a eke Pɔl ɔɔ ab ab. Amani ab em, n'am ibrm eke wel k'ow fafa eɔn'n.

Pɔl anɔ Aten baɔn

¹⁶Eke Pɔl am eku Silas lele Timote ab Aten yogɔ a, low am ey'r sos em eke eb na k'el sɛkp eci nuɔ igɔ ɔfr. ¹⁷**Nyam** nuɔ igɔ usu yogɔ, li b'atar ów

es Jwifel lele agñ a ek'elm Jwifel ke am igñ Nyam nuñ ab ab, etñ eberñ em yeji seğñ feñ li b'atar ów es agñ ejeci eke li b'ehñ ab ab. ¹⁸Epikurel lele Sitoyikel eci low yegm esel ab ab[†] yeji am atar ów es Pól ab. El em ec'agñ beb am ibrm ese: «Nenym gbél es na, bla odad iy n'am dad gbé ee?» Eke agñ beb am iri Pól dad Jesu ec'odad lele luw em anñ igb owi ab a,[†] n'am dad -l'ese: «Eğñ na, ese etu e sinyam a ce ec'odad ow'n am dad af.»

¹⁹Ow sosiem -l'oc Pól ab -n'im baññ a ec'ów bebñ esel a[†] ec'any af, etñ -li dad ow nine: «Kó s'otu eke si k'uw low yegm owr na eke am dad ow ec'odad ab any ee? ²⁰Eke am dad ey ów eke am iti ey any a sosiem, s'am erur eke si k'uw ow e nyandɛ ab any.» ²¹Tasi em a, Aten eyñ a feñ lele etu agñ a ek'ir el ab a, b'eb seğñ nɔnɔ am iri oglog am dad ów owr ec'odad ce.

²²Pól inym es ów bebñ esel a ec'any af etñ dad nine: «Aten eyñ, m'am ebmn nyamn eke low low feñ em eel Nyam nuñ igñ esel tasi. ²³Tasi em a, eke m'am ec ɔny eci baññ em a ke m'am ekñ ɔny e sinyam nuñ igñ e mob a, m'ekñ **egb** waw usu nyam eke wel nɔn: “Nyàm eke wel uwm any eci”.[†] Eel! Yec'a eke am igññ nuñ ke uwmn any a anake m'am ow mi dad ɔny in ec'odad a. ²⁴Nyam a eke kok wus na nimum lele mob feñ ek'anñ em ab a, anake el afr lele wus ab eci Es Kɔtɔkɔ a, etñ l'irm Sinyamel ek'agñ us ab em. ²⁵L'ibram eke agñ k'ɔñ'n ob kaka feñ ese ow'n ɔnym ob af; tasi em a, in anake li b'ɔñ agñ a feñ owr anñ, sel lele mob mob feñ ab a. ²⁶Eğñ nyam coco em, li kok ebr ebr a feñ etñ l'ok wel wus na nimum af. L'ok akpo n'ɔñ wel, etñ susu susu a eke -li k'ir a yeji, l'edñ ow e sereb a.[†] ²⁷Li kok eben yec'etñ ke agñ a ɔl'l es. Etñ eke es ɔl a am ew bɔbrm em yeji, k'aw ke -l'otu eke -li k'ehñ ow, anke Nyam anm kpekpe egñ kaka eci. ²⁸Tasi em a, ɔny e lel nɔn esel a yeji dad nine: “In em s'anñ owr, s'otu eke si k'an es s'ec, etñ s'anñ.” Etñ lel nɔn es ejeci nyam yeji dad nine: “S'el in ec'ey.”[†]

²⁹Eke s'el in ec'ey a, si k'ɔnyñ tutr eke Nyam anñ ese sika em nyàm, os em nyàm oglog lebn em nyàm ek'agñ ij mɛwl kok el ec'ów tutr em af. ³⁰Agñ ec'any uwm em ec'ów eke kok leğñ a ek'ec ab em a, Nyam ewm erm af ij, kɔ n'am ibrm susu a feñ ec'agñ a eke k'itññ el ec'es an a. ³¹L'oc

[†] **17.18** Epikurel eci low yegm esel a bi tutr eke wel b'anñ owr lɔsññ owi eci ce. -Li bi tutr eke Nyam éwm wus e low any, kɔ marem marem ce ów in b'ow. Sitoyikel eci low yegm esel a éğññ lɔsññ e low ebm. -Li bi tutr eke sol anñ eke bi nyimn wus etñ ow it eke wel k'atr sos es elum sol amua. [†] **17.18** *luw em anñ igb*: Luw Em Anñ Igb, Grek em a yow e nin (*Anastasis*). Eke Pól am dad Jesu lele luw em anñ igb owi ab a, ow ɔtu eke k'ɔñ Aten baññ eyñ a tutr eke Pól am dad nyàm yony ec'odad: Jesu ek'el nyàm igñ lele Luw Em Anñ Igb ek'el nyàm yow ab ab e low. [†] **17.19** *baññ a ec'ów bebñ esel a*: Grek em a, *Ayeropaj*. Aten e lafeny nyam e nin; yogñ ów bebñ esel b'ɔny el e luku as. [†] **17.23** *Egb waw usu na eke wel kok ɔñ nyàm eke wel uwm any a, Aten eyñ e tutr em a, nyàm ejeci nyam ek'ow k'ɔdm -l'ijal es sosiem eci.* [†] **17.26** *Eğñ nyam coco em*: Adam em, Nuñ ɔb 1.28. *L'edñ ow e sereb a*: Ol ɔkn 32.8. [†] **17.28** Pól am ebr el e lel nɔn esel a, Epimenid lele Aratos ab ec'odad a eke dad ab em.

legñ nyam l'ew es, eke egn a eke li sɔsum l'oc ab em, li b'ow li jej wus e low l'ok nenyembri nyam em. L'elu ow e low ɔkm agñ feñ ec'any af egn na eke l'igbm luw em ab em!»

³²Eke l'irir Pɔl dad luw em anñ igb ec'odad a, agñ beb am kokr'r miyer, etñ oglog am dad ese: «L'egñ ejeci ke s'iri ñ ec'odad na.» ³³Af anja anake Pɔl elu el es a. ³⁴Kɔ agñ beb gbe egn in e low a eb etñ ub nawre. El em a, Denis ek'el ów bebem esel ab em ec'egñ a, yow nyam eke wel b'esh Damaris a lele agñ ejec'ab anñ em.

Pɔl im ey Korent baññ

18 ¹Eke ów amua b'ec a, Pɔl igb Aten im ey Korent. ²Yogñ n'eyñ Jwif nyam eke wel b'esh Akilas; wel ew'r Pɔñ eci wus ab af. N'anñ **Rom**, Itali wus af l'ow ey Prisil ab ow k'ibnm, anke yogñ **Sesar Klod** ññ abusu wel ogñ Jwifel a feñ. Pɔl im eyñ el, ³etñ eke -n'ɔnyñ juma nyam ek'el ndey lel em l'ef e kok a, l'ir wel ab etñ -li b'okr af -li kok juma. ⁴**Nenegñ** feñ, Pɔl b'im **Nyam** nuñ igñ usu a, etñ eke li b'eb odad a, li b'ol eke li k'eb Grekel lele Jwifel ab.

⁵Sica eke Silas lele Timote ab anñ Maseduan ow a, [†]Pɔl b'oc in e legñ a feñ am dad Jwifel a Nyam odad am ij neny dad eke **Mesi** a Jesu. ⁶Kɔ Jwifel a égnm in e low a ebm etñ bi wewr'r; ow sosiem l'ufñ in e mob sus em a e sifl'el ab es l'ok wel es, [†]etñ li dad wel nine: «Eke batñ irmn, ke ɔny obi em ana; ow elm em e low ij. Sicaca em a, m'ow m'oc any m'ɔkñ agñ ek'elm Jwifel a.»

⁷Pɔl igb yogñ im ir Titius Justus ogñ, ek'in ec'el a titm Nyam nuñ igñ usu a. L'elm Jwif kɔ l'el egn nyam eke egn el eci Nyam nuñ igñ owi a eb. ⁸Krispus ek'el Nyam nuñ igñ usu a ec'es ew a, lele in ec'akñ ab ab' ub Es Kɔɔkɔ nawre. Korent baññ eyñ ññ ek'iri Pɔl ec'odad a yeji ub nawre etñ ok mij nuñ. ⁹Sica ncok nyam, Pɔl am erur memn etñ Es Kɔɔkɔ am dad'r ese: «K'uru erññ! Neny ányñ em am dad! K'abl neny, ¹⁰anke m'anñ ñ ab. Egn kaka k'ɔtum kokm'ñ low ññ anke eb na em, agñ ññ el em eci.» ¹¹Pɔl anñ Korent kok lakpo nyam awl ññ etñ am yegm agñ Nyam odad.

¹²Lakpo ab af eke Galion eb Rom ec'es ew Akayi ogog ec'a, Jwifel okr af irññ Pɔl. -L'oc ow -n'im jej ok ec'any af ¹³etñ -li dad nine: «Egn na am ol eke k'eb agñ igñ Nyam nuñ ek'otm ol a ec'ab es.» [†]¹⁴Eke Pɔl ol eke ki

---

† **18.1** Korent el Akayi wus af ec'eb gbel; eb na em, agñ ufu es em etñ in eci nfaci ij owi a agb ññ. † **18.5** Filip e Nyamel a ññ Silas lele Timote ab os is Pɔl. Ow ññ Pɔl sos ok es in e Nyam juma kok ab em. Li kókm juma a eke ow em li b'eyñ os a ij. Èkn 2 Korent 11.9; Filip 4.14-15; Ob Kok 17.15. † **18.6** *l'ufñ in e mob sus em a e sifl'el ab es l'ok wel es*: ow e nyandre el egn ab ec'ijarm. Èkn Matie 10.14 lele ow ec'akr otar ab ab. † **18.8** Bèbmn Ob Kok 16.15,33. † **18.13** Rom eyñ ññ abusu eke wel ki kok Nyam nuñ igñ owi ese Jwifel ec'ab af, kɔ ow elm Nyam nuñ igñ owi feñ gbe. Jwifel am ok Pɔl ów af anke el ec'a, Pɔl am yegm agñ Nyam nuñ igñ owi ejeci; ow el low libel ek'itm Rom eyñ ec'ol ab em. Galion gbe am oc Pɔl eci low yegm a ese Jwifel ec'ab af.

dad odad a, Galion dad Jwifel a nine: «Ony Jwifel, tasi em a, blel ow el low nuy li kok, oglog low ligbel marem anake li kok a, ke blel m'ók sos es m'iri ony ec'odad a. ¹⁵Kó ek'ow el ów es atar odad ebl owi af, en owi af lele ony obi e sol owi af ab a, na ony obi e low eke k'ekan ana. Sodad nene a, m'érurm eke mi k'el ow e jej ok es!» ¹⁶Etj l'ogñ wél jej ok usu a. ¹⁷El fñj -n'oný Sostén ek'el Nyam nuñ ign usu a ec'es ew es a, etj -n'am or ow jej ok esel a ec'any af; gbeko Galion cicm sar okm el es.

Pól ewl im Antios

¹⁸Pól anñ Korént ibn. Sica l'elu agñ lisijimel a es, etj l'eb mijetj l'ot Prisil lele Akilas ab n'im Siri. Gbuñ ke -l'eb mijetj a, Sañkre eb em yogñ, Pól onj wél er'r sin anke l'ij neny.† ¹⁹-N'im -l'ok Efes etj Pól elu el es yogñ. N'im l'ey **Nyam** nuñ ign usu a etj Jwifel ab ab -n'am atar ów es. ²⁰-L'ibrm ow ek'ow k'anñ el ab ibn, kó l'egñm. ²¹Ke l'élú wél es a, li dad wél nine: «Eke Nyam egñ, legñ ejeci m'ow m'ewl meny m'ow ony ogñ aña.» Etj l'igb Efes n'imn mijetj em eci. ²²Eke l'itr es Sesare a, l'uyu n'im Jerusalem l'esññ Nyamel ec'agñ a, gbuñ etj n'im Antios. ²³Li kok seğñ beb yogñ etj n'im. In ec'im em a, l'ecr Galasi lele Friji e wus ab af eci etj n'am atr **jam** esel a sos es.

Apolos im Efes

²⁴Jwif nyam eke wél b'esñ Apolos ke wél ew Alesandri a, ow ey Efes. L'el odad ebl mamn es eke uw Nyam Lel any senyn senyn yeji. ²⁵Wél yegm'n Es Kótoko Jesu ec'ejagb a e low, etj ari at em, n'am ob kokoba li yegm agñ Jesu e lís e low fñj cecé em; gbeko Jan eci mij ok nuñ a ce e low l'uw any.† ²⁶N'am dad ów omn em tasi **Nyam** nuñ ign usu yogñ. Eke Prisil lele Akilas ab iri'r lebl a, -l'oc ow etj -l'otar Es Kótoko Jesu ec'ejagb a e low akr tasi -l'ok ow.

²⁷Sica eke Apolos am erur eke k'im Akayi wus af a, agñ lisijimel a atr'r sos es, etj -li kok lel -n'awñ eb ab em eci jam esel a yec'etj ke wél éb'r senyn senyn. Eke n'im l'ey yogñ a, agñ a eke Nyam e bibm em ony omn a, l'elum wél abu nónó. ²⁸Tasi em a, dedeku fñj ec'any af n'am ot ów tasi li yegm eke Jwifel a onym low ij: Nyam Lel em, n'am elu okm eke **Mesi** a Jesu.

Pól im ok Efes eb em

19 ¹Ek'Apolos anñ Korént a, Pól ebr mafeny em eci im ey Efes. N'etjñ **jam** esel beb yogñ ²etj l'ibrm wél nine: «Kó eke ubr nawre a,

† **18.18** Pól edñ seğñ eb ij neny Nyam ec'any af eke k'egñm mar, erm sin (Awl 6.1-21). Səpñ nónó Jwifel bi kok eben Nyam bia elu eci. Ba wél b'er sin, ke legñ a eke wél edñ eb a uwr ñj. Èkn Ob Kok 21.24 lele akr otar ab ab yeji. † **18.25** Bèbm Ob Kok 19.3-4.

erjan Abn Lala ee?» -Li dad ow nine: «Ek'Abn Lala nyam anj yeji, s'irim; wel dadm ey ow e low.»³ Ow nj Pɔl ibrm el nine: «Ke sica boge e mij ok nuɲ erjan ee?» -Li dad ow nine: «Jan eci mij ok nuɲ a eke yegm agn a.»⁴ Pɔl dad el nine: «Lɛgn ab em a, Jan am ok agn a ek'ɛgn eb eke k'itnɲ erm a mij nuɲ etn n'am dad Israel ec'agn a eke k'ub ɛgn a eke b'ow anj'n jam ow a nawre, ɛgn a el Jesu.»[†] ⁵Eke -l'irir ów amua a, -n'ɔn wel ok el mij nuɲ ɛs Kɔtɔkɔ Jesu e nin em. ⁶Pɔl at el abu nuɲ etn -n'ɛn Abn Lala. -N'am ebr sebr eke wel uwm any etn -n'am iri Nyam ogn ec'odad -li dad. ⁷Agn a feɲ ɔtu ek'ij agn lew yony.

⁸Pɔl b'im **Nyam** nuɲ ign usu a, etn yogɲ awl emum nyahan, li bi dad ów ɔmn em tasi. N'am dad Nyam e **gbrengbi** usu a ec'odad etn n'am ɔl elel eke li k'eb agn a ek'am iri in ec'odad a. ⁹Gbeko agn kɔkɔ am ɔny lɔru aru, ɛgnɲ ek'ub nawre etn dedeku a ec'any af, am cak ɛs Kɔtɔkɔ Jesu ec'ejagb a e low. Ow sosiem Pɔl elu el es, ot jam esel ab ab im, etn seɲn feɲ am dad Nyam odad Tiranus e lel êl em a. ¹⁰Low na ibn toɲ ij akpo yony; ow nj agn a ek'ir Azi ogog a, Jwifel lele agn ek'elm Jwifel ab ab iri ɛs Kɔtɔkɔ ec'odad a.

Seva ec'ey a

¹¹⁻¹²Pɔl em, Nyam am kok sakrowa egbel toɲ batn agn b'ot sigbad, oglog nuɲ es awn eke Pɔl ew sos a ís ɔlu a: ɔl a b'oc el es ís etn **abn** enɲn a b'ok ɔkm el em. ¹³Jwifel beb eke b'ec susu susu ogn abn enɲn eke b'anɲ ɔlu em a, el yeji am ebm oc ɛs Kɔtɔkɔ Jesu e nin a ogn abn enɲn ok ɔkm. -Li bi dad abn enɲn a -l'ese: «Jesu a eke Pɔl am dad in e low a e nin em, m'am dad ɔny eke k'okr ɔkm!» ¹⁴Eben eke **egb** waw es ligbel nyam, Jwif eke wel b'ɛn Seva a, ec'ey kɔnɲ a yeji bi kok ana. ¹⁵Kɔ lɛgn nyam, **abn** nɲn nyam dad el nine: «M'uw Jesu any etn m'uw ɛgn ek'el Pɔl ab any, etn kɔ ɔny, bwo el ɔny ee?» ¹⁶ɛtn ɛgn a eke abn nɲn ir em a ey el af, etn l'ey lec l'akm wel feɲ; l'or wel lec em toɲ batn mob kok kok el; -l'uru es -l'ok ɔkm akn a -n'im sos ɔfr.

¹⁷Efes ec'agn a, Jwifel lel agn ek'elm Jwifel ab ab, iri low na; el feɲ erɲn am ɔny el etn agn am ɔny ɛs Kɔtɔkɔ Jesu e nin a ec'elum ligbel. ¹⁸Agn kɔkɔ a eke ub nawre a ow dedeku a feɲ ec'any af ɛgn ów enɲn a eke -li kokr a e low eb. ¹⁹Agn kɔkɔ a eke kok cam owi a ot el e silel a ow, etn dedeku a feɲ ec'any af -l'ofn. Wel ub silel a ec'os abi ek'ɔtu eke k'ij a, etn el ec'os ab em, ow ij jete efu fandi ekn yony lele lew ab.[†] ²⁰Elel eke ɛs Kɔtɔkɔ ec'abusu em, Nyam ec'odad a am eb es ke am elu in e lec a ɔkm ana.

† 19.4 Èkn Matie 3.11; Mark 1.4, 7-8. † 19.19 El eci os, jete ufu nyam el juma kok es nyam e lɛgn nyam eci labm sɔg.

Efes eb em e dedeku a ec'erm bebl

²¹Eke ów amua ec ok es a, Abñ Lala nyimn Pól[†] eke k'ecr Maseduan lele Akayi ab eci, ke im Jerusalém. N'am dad eke ek'in im yogñ, ow'n it ke in ím **Rom** yeji. ²²Ow sosiem n'ññ in ec'abu elum esel yony, Timote lele Eras ab ikñ anym im Maseduan, kó in obi a gbé emeny n'anñ Azi seğñ beb.

²³Lęğñ na af, erm bebl ligbel ey Es Kótókó Jesu ec'ejağb a sosiem. ²⁴Sika iny es nyam eke wel b'esñ Demetrius b'oc jete ufu kokr nyàm yow Artemis[†] eci nyamel ekekey, etñ ow b'ññ juma kok esel a b'ęññ os kóñk. ²⁵L'as in e juma kok esel a lele ağñ ejec'a eke el e juma a ot in ec'a es a luku etñ li dad wel nine: «Ağñ o, uwr any eke ow el juma na anake b'ññ ey s'ir eb senyn senyn a. ²⁶Am ekan etñ am irir low eke Pól ikñ na am kok a: tasi em a, n'am dad eke sinyam a eke ağñ in kok a, in elm nyàm, etñ l'eb ağñ kóñk, ow elm Efes aña sony ce, kó Azi wus nimum af yeji. ²⁷Low na çtu eke ki ñuññ ey e juma a, ke emeny ow ññ nyàm yow Artemis e nyamel gbél a irmn in ec'any a; nyàm yow na eke Azi lele wus na nimum ec'ağñ a feñ ab b'igñ nuñ a e sagb a b'ow oc es!»

²⁸Eke -l'irir sodad amua a, ağñ a erm ebl afeñ es etñ am çğ dad ese: «Efes eci Artemis a el ligbel!» ²⁹Erm bebl a eb es eb a feñ em. Ağñ a çny Gayus lele Aritak ab, Maseduan wus af eyñ yony eke b'ewl Pól usu, etñ dedeku em -l'ub -l'ok dedeku a e luku as usu a. ³⁰Pól am erur eke k'okm sos çkm dedeku a ec'any af, kó jam esel a edññ in. ³¹Azi wus ab af eci idr esel beb a ek'el lawlél a, çñ'n kówl çññ'n eke li k'iim dedeku a e luku as usu a. ³²Wanci ab af a, luku as a wuwal: ağñ beb b'çny na ke dad, amua b'çny na ke dad, etñ kóñk gbél ec'a, -l'uwm low a sosiem eke -n'anññ luku as ab em ab any. ³³Jwifel a akñ ów a ok Alesandr nenyim etñ -l'ikññ ow anym eke li ki dad. Alesandr igbl abu oğñ: l'erur eke dedeku a ec'any af li k'eb odad li dad l'otar akr. ³⁴Gbékó sica eke ow ok el es sos em eke ow el Jwif a, el feñ -l'çğ lebl nyam toñ ow kok wanci çmu yony: «Efes eci Artemis a el ligbel!»

³⁵Sçğ a anñ em toñ etñ sica eb a eci es ew es a çtu edññ dedeku a etñ dad nine: «Efes ec'ağñ, yewalil ç! Ağñ a feñ uw any eke Efes ec'eb a b'çsu Artemis gbél a e nuñ igñ usu a lele in e lebn em nyàm ek'anñ afr ey wus ab ab. ³⁶Ow itim eğñ kaka any. Ow sosiem çtur eke ki yewalil tiñ, kó kokr nyamb owi. ³⁷Kin, otr ağñ amua owr aña, -l'iym nyamel gbél a e mil etñ

† 19.21 Abñ Lala nyimn Pól: odad na Grék em a, wel çtu ek'itññ ejec'em dad ese Pól eğñ eb.

† 19.24 Artemis el nyàm yow eke Azi ec'ağñ kóñk b'igñ nuñ. -Li bi tutr eke ow b'ññ ağñ ey ew, ow b'akpal egb. N'çny nuñ igñ susu likñ lele lew lele nyahan ab, etñ Efes anake el ow eci usu ligbel a. Lęğñ ab em a, in e nyamel gbél a el wus na nimum eci mob amamn ab em e ligbel marém nyam.

-li wewrm ey e nyàm yow a yeji. ³⁸Eke Demetrius lele in e juma kok esel ab ab çny low egñ ab a, ow çny segñ eke wel bi jej ów ok etñ es ew esel yeji anñ: yogñ anake -li k'im -li jej -l'ok a. ³⁹Etñ emeny eke çny low eke k'ibrmn a, wel b'ow dad ow ec'odad luku as gbél a eke b'an es ol af a ec'any af. ⁴⁰Tasi em a, yefeny na e low na ek'ey a, af yogñ a, wel çtu eke k'ot ey ese agñ low egñm ebm esel af, añke low kaka anm ek'am ayal ey ec'ejanin na, etñ si k'ow s'çnym odad ebl ek'ow af si k'otar ejanin na e low akr senyn senyn.» ⁴¹Eke li dad ów amua uwr a, l'igbl luku as a ec'agñ a sos ogñ.

Pól im Maseduan lele Gres ab

20 ¹Eke ów wuwal a feñ ok sel a, Pól as jam esel a luku etñ am atr el sos es. Ow b'uwr a, l'elu wel es n'im Maseduan. ²L'ecr wus ab af eci, l'atr çmn esel a sos es, sodad nõç a eke li dad wel ab em. Etñ n'im Gres, ³n'anñ yogñ l'ij awl nyahan. Sica eke n'am bebm sos eke li k'eb mijetñ n'im Siri a, l'iri eke Jwifel a am ut in ec'asre. Ow sosiem l'ewl meny l'ebr Maseduan eci. ⁴Agñ a ek'im am ewl'l a[†] el: Sopater Pirus jim, Bere iy, Aritak lele Sekundus ab ek'el Tesaloni eyñ, Gayus, Derb iy, Timote, Tisik lele Trofim ab, Azi wus af ec'agñ. ⁵Agñ amua ikñ anym im Troas am eku ey. ⁶Ey gbé, eke **Futufutu** eke ejru anm em ec'es gbegbl a uwr a, s'eb mijetñ Filip eb em Maseduan wus af; etñ eke segñ yen ec a, s'im s'ejñ el Troas, s'anñ yogñ si kok segñ l'obñ.

Pól eci Troas eyñ ek'im ekn abal es

⁷Ma ey ncebles a, s'ejanin eke si k'ubr futufutu em,[†] etñ Pól am dad dedeku a odad. Eke legñ b'ow eny ke li b'ow n'im a sosiem, li dad odad toñ legñ usu ubr em. ⁸Oj ab em a eke s'as luku el afr yogñ a, kenie nõç anñ. ⁹Ijgbafre nyam eke wel b'esñ Etikus sig es finetr neny af a. Pól ec'odad a ek'am çfu nenym a, çñ memn ewl'l. Memn a afññ in es toñ n'anñ el afr nyahan em a l'ey wus. Wel çny igbl'l ogñ, k'ç l'uw. ¹⁰Pól us es, im ubu'r af, oc'r etñ dad agñ a nine: «Ermij k'ók çny: n'anñ owr!»

¹¹Emeny Pól ewl uyu el afr a, l'ubr futufutu ab em li cec, etñ in yeji l'ij. Emeny li dad odad ibn kpekpe toñ ligbn ejñ ey çkm etñ n'im. ¹²Iy a gbé anñ owr, wel oc'r im etñ ow el agñ a feñ ec'erm es ey.

Pól igb Troas im Mile

¹³S'ikñ anym s'im eke si k'eb mijetñ ot im ey Asos; yogñ anake si k'oc Pól a, añke tasi em a, li dad eke li k'ecr wus wus eci. ¹⁴Eke l'ow n'ejñ ey

---

[†] 20.4 agñ a ek'im ewl'l a: Ob Kok esel e silél esig ologl b'igñ af dad ese toñ Azi. [†] 20.7 Ma ey ncebles a: Grek em odad eci iri tasi el Legñ krekre; wel çtu ek'itññ ejec'em dad ese Dimas ncebles; s'ejanin eke si k'ubr futufutu em: kretienel krekre a b'okr af am ij ob a, -li b'ebm ob ij lala ab kpekñ.

Asos a, s'oc'r mijetj ab em etj s'im Mitilen. ¹⁵S'igb yogj s'im etj legj b'eny a, s'ow s'ok lekr a eke wel b'esy Kio a ec'any af. Legj b'eny a, s'ow s'ok Samos, etj emeny legj b'eny akr af a, [†]s'ow s'ok Mile. ¹⁶Tasi em a, Pól egj eb eke k'inyam es Efes irmnm legj Azi wus af. N'am ogj es yec'etj ek'ow it ke n'ánj Jerusalem **Pantekot** e legj a.

Pól am dad Efes ec'agj ekpekp a ów

¹⁷Pól anj Mile awj bowl Efes eke Nyamel ec'agj ekpekp a k'ow. ¹⁸Eke l'owr -n'ejan ow a, li dad wel nine: «Segj a fej eke m'ann ony ab a, uwr lele eke m'aan es ab any, legj krekre a etj eke m'ow Azi wus na af a. ¹⁹Es is em, mi kok Es Kotok e juma onj ikj em, Jwifel eci asre eke b'ut em e gbre ijr ec'a sosiem. ²⁰Uwr any ekan eke low fej ek'otu eke k'akpl ony ec'a, m'ocm mi lom es. Dedeku fej ec'any af, ony ec'akj akj, mi dad ony etj mi yegm ony yeji. ²¹M'esj Jwifel lele agj ek'elm Jwifel ab ab eke k'itjn erm em, oc any okj Nyam ke ony onn ey Es Kotok Jesu em. ²²Sica m'aam Jerusalem ese lele eke Abj Lala am at'm eke mi ki kok ab af. Low yec'a eke b'ow ejn'm yogj a, m'uwm any. ²³Low a ce eke m'uw any a el: eb fej em eke mi b'ec a, Abj Lala b'ewar'm em e gbre ij nok lele sobel em eke m'ow m'ey ab ab a e low. [†] ²⁴Gbeko m'am ekn eke em ec'a, em ec'owr anj a onym any; low a ce ek'onny any a el ke m'im toj m'igj em eci es uru a e nuj, ke mi kók juma a eke Es Kotok Jesu abul'm a, toj ke m'ubar; juma a el ke m'ob Amani Mamm a ek'el Nyam eci sorj ikj a e kokoba. [†]

²⁵M'ec ony fej ec'arajn mi dad Nyam e **gbrengbi** usu a ec'odad; gbeko sicaca em a, m'uw any ek'onny em ec'egj kaka k'ow eknm im ij. ²⁶Na sosiem anake yefeny na m'am igbl lebl ogj mi dad m'ese: ek'onny em ec'egj nyam am irm, ke ow elm em e low ij, ²⁷anjke mi dad ony Nyam e low a fej eke bebm ew es a; m'ocm kaka mi lom es. ²⁸Surir ony obi lele Abj Lala eci mebob a ek'onj ony eke k'osur ab ab. Ese lele eke meceb osu es b'ew in e meceb a nyamn af ab af a, ewr Nyamel a eke Nyam ol jim lokm e mebl ab em [†] a e low erm. ²⁹M'uw any tasi eke em eci im em a, agj ek'anj ese mindey enj af b'ow ok ony ec'arajn etj k'ow yebm mebob a kaka. ³⁰Etj ony em a yeji, agj b'ow ok okm am ony yadj, yec'etj ke onn esel a us el jam. ³¹Sur sos! Ke okan ek'akpo emum nyahan, nok lele legj owr ab, onj ikj em, m'opim ony em ec'egj nyam nyam ec'ow om.

³²Sica m'am oc m'elul ony Nyam lele in eci sorj ikj eci odad ab ab abu em. N'onny abusu eke li k'agbr ony onn em ke n'onj ony aja a fej eke l'oc l'ew es agj a ek'el in ec'a ec'a. ³³M'ocm nyamn m'ewm egj kaka fej ec'os, sika, lele simob sus em ab af. ³⁴Ony obi yeji uwr any eke ow el em e sabu

[†] 20.15 *Legj b'eny akr af a*: Ob Kok eci silel esig oglog b'igj af dad ese eke wel inym es Trojilim a. [†] 20.23 Bèbm Ob Kok 21.4,11. [†] 20.24 Bèbm 2 Timote 4.7. [†] 20.28 *jim lokm e mebl ab em*: odad na Grék em, wel otu ek'itjn ejec'em dad ese in obi e mebl ab em.

ab em mi kok juma m'eyn yec'ek'it a agn a ek'am ewl'm a, lele em obi ab ec'a.† 35 Segn a fejn mi yegm ony eke ki kokr juma eben ke elumn ogbõru abu. Ðkan Es Kõtkõ Jesu eci sodad amua eke dad a: “Eke wæl b'õn egõ ob a, wæl b'eyn sos em ign nõnõ akm yec'eke wæl b'eyn egõ em a.” »†

36 Eke odad a uwr a, Põl ok õwrõkp wus el fejn ab nõnõ Nyam. 37 Agn a fejn am ikõ õõn etõ am ey Põl af es elulil eci. 38 Sos õw el es nõnõ anke Põl dad el eke we'n k'ow in eknm'n ij. Etõ -l'ewl ow toõ -l'ok mijetõ a e lís.

Põl aam Jerusalem

21 1 Eke sica s'elu el es a, s'imn mijetõ em eci, kpekõ kpekõ toõ s'ok Kõs lekr em; legõ b'eny a, s'im s'ok Rod lekr em, etõ s'igb yogõ s'im s'ok Patara baõn. 2 Yogõ, s'eyn mijetõ nyam ek'am ow im Fenisi etõ s'ok em s'im. 3 S'ekn Sivr lekr a kpekpe em, s'ecr ow ec'esr em a, etõ s'imn Siri eci. S'itr es Tir eci nanu gbøl a, yogõ a eke mijetõ a k'usm in ec'erekp ab es a. 4 Yogõ s'eyn jam esel etõ s'anõ el ab ow ij nenegõ mum nyam. Eke Abõ Lala ewar el a, -li dad Põl eke k'uyum iim Jerusalem. 5 Gbøkõ eke nenegõ gber mum a oc es a, s'ewl s'ebr ey ec'usu im ab em. El fejn -l'ow -l'ewl ey, el ec'õyõw lele el ec'ey ab toõ s'ok õkm baõn a. Okij nenõ yogõ, s'ok õwrõkp wus si nõnõ Nyam. 6 Eke sica s'elulil es a, s'ok mijetõ ab em etõ el gbø -l'ewl -n'im gbugõ gbugõ.

7 Sica eke s'igb Tir a, s'im s'ok Pitolemais, etõ s'uwar ey ec'usu im mij af ec'a. Yogõ s'ekanin eb ab em ec'agn lisijimel ab ab, etõ s'anõ el ab legõ nyam cø. 8 Legõ b'eny a, s'im s'ok Sesare. Yogõ, s'ok Amani Mamn a ec'es õmun es Filip ec'akõ a etõ s'anõ in ogõ a. L'el agõ lõbõ a eke wæl sõsum ot Jerusalem a e nyam.† 9 N'õny ey õyõw yar eke ebim egõ, ke b'õb **kokoba** dad odad eke Nyam b'õn el a. 10 S'anõ yogõ ow kok segõ nõnõ toõ etõ **kokoba** õb es nyam eke wæl b'esõ Agabus† anõ Jude ow. 11 L'ow ey ogõ a, l'oc Põl eci meb er em a, n'awõ in ec'akr a lele sabu ab ab, etõ li dad nine: «Kin Abõ Lala ec'odad eke am dad: egõ a eke meb er em na el in ec'a, Jerusalem yogõ, Jwifel b'ow awõ'n eben, ke -l'oc -l'elu ow agõ ek'elm Jwifel a abu em.»

12 Eke s'iri õw amua a, ey obi ey obi lele Sesare ec'ey lisijimel ab ab, si nõnõ Põl eke k'uyum iim Jerusalem. 13 Gbøkõ li dad nine: «Kõ bla sosiem etõ am ikõõ õõõ õwar'm sos es ee? Em, mi bebõ sos, ow elm em ec'awõ a cø eci, kõ ke m'uw Jerusalem Es Kõtkõ Jesu sosiem.» 14 Eke s'õtum s'ebm'n odad ebl em a, s'atram'n ij etõ si dad s'esø: «Ke ow el yec'a ek'Es Kõtkõ am erur a!»

15 Eke sica s'anõ yogõ si kok segõ beb a, si bebõ sos s'am uyu s'imn Jerusalem eci. 16 Sesare eci **jam** esel a ow ewl ey Jerusalem; -l'oc ey -n'im

† 20.34 Bèbmn Ob Kok 18.3a. † 20.35 Jesu ec'odad na, wæl ocm ewm es Matie, Mark, Luk lele Jan ab eci lel ab em. † 21.8 Èkn Ob Kok 6.5; 8.5. † 21.10 Èkn Ob Kok 11.28.

egñ nyam eke k'eb ok ey akñ a ogn; wel b'eshñ'n Minasøn, Sivr lekr em ec'egñ ek'el jam es lægñ kpekpe, ke ir Jerusalem. 17Yogn eke s'ok a, ey lisijimel a eb ey sos em iñ em.

Pɔl im Jak ogn a

18Eke lægñ eny a, Pɔl ot ey ab im Jak ogn a; yogñ, Nyamel ec'agn ekpekpa a feñ as luku. 19Pɔl esñn el, etñ mewl em am dad el in e juma ab em ec'ów feñ eke Nyam kok agñ a ek'elm Jwifel a ec'arajñ a.† 20Eke -l'irir ow ec'odad a uwr a, -li kɔklm Nyam; etñ -li dad Pɔl nine: «Ey lisijim, am ekn eke Jwifel fandi fandi ub Jesu nawre, ke el feñ -li b'ucu ol a -n'ony es senyn senyn a. 21Wel dad el eke ñ bi yegm Jwifel a feñ ek'in ir lutu a low eke we'n k'igñ Mois ec'ol a in elu es, etñ emeny ñ bi dad wel eke we'n k'úbrm wel ec'ey a ekr es, we'n kí kokm Jwifel ec'ów a. 22-Li b'ow -l'iri tasi eke ñ ow aña. Ayaf si ki kokr ab ee? 23Ow akpl ke kók ow a eke si b'ow si dad'ñ a. Aña, s'ony agñ yar ek'ij neny Nyam ec'any af. 24Òc el ab im, àññ el ab sos ayal eci low kok ab em, ke sɔg el e low kok a e labm, yec'etñ ke -l'otu -l'er sin.† Ow em a, agñ a feñ b'ow uw any eke ów a feñ e wel dad ñ e lís a elm nawre; ow b'ow yegm eke ñ yeji anñ Mois ec'ol a ec'elum em. 25Agñ a ek'elm Jwifel ke ub nawre a ec'a, si kok lel s'awñ el si dad el ów yec'a eke si bebñ a. Kin ów a: -li k'ijmn ndey eke wel oc wawr egb ɔñ sɛkp, -l'egñmn mebl, -l'ijmn ndey eke wel okm mebl es, -l'ijmn **nfaci.**»†

26Af yogñ, Pɔl oc agñ yar amua ab im, etñ eke lægñ eny a, -n'im wel ab sos ayal eci low kok ab em.† Emeny n'im Nyamel gbél ab em etñ n'am dad wel dedeku em lægñ yec'af eke sos ayal eci low kok a b'ow uwr ke wel b'ow waw el em ec'egñ nyam nyam ec'egb a.†

Wel edñn Pɔl Nyamel gbél ab em

27Eke sos ayal eci sɛgñ lɔbñ a am ow uwr a, kpekñ Azi ogog eci Jwifel a ekn Pɔl Nyamel gbél a e gbugñ a. -L'ij abra -n'ony dedeku a feñ etñ -n'ony ow; 28-n'am ɔg -li dad -l'ese: «Israel ec'agñ, òlumn ey abu! Kin egñ a eke usu feñ, agñ feñ ec'any af bi dad ów enjñ ok Israel ec'agñ af, Mois ec'ol

† 21.19 Ow k'òdm Pɔl eci samani a eke am ɔñ el a, Azi wus af eci Sinyamel a eci ob ap a eke l'eb a, n'ony wel. Èkn 1 Korènt 16.1-4; Rom 15.25-28. † 21.24 Jwifel beb b'ij neny Nyam ec'any af edñn lægñ eb -li k'egñmn mar, -li k'ermm sin. Pɔl egñ eb eke k'el agñ yar amua e low kok a ec'idr es. Ow sostièm, egb waw eke wel ibrm a (Awl 6.14-15), ow it ke li sɔg ow e labm. Sica sos ayal eci low kok a b'uwr a, ow it ke l'éwar Nyamel gbél ab em eci egb waw esel a, yec'etñ ke -li bebñ sos egb waw a eci. Lægñ ab af anake agñ yar a b'ow er sin, ke ofñ sin a lele egb waw ab ab a. † 21.25 Èkn Ob Kok 15.20 lele ow ec'akr otar ab ab. † 21.26 Pɔl eci usu im em a, eb eb a eke l'ec em a ec'agñ a elm Jwifel; ow ɔñ l'aylm Nyam ec'any af. Ow it eke li k'ayal sos gbuñ ke l'éy Nyamel gbél ab em. Low kok na b'eb sɛgñ lɔbñ. † 21.26 Bèbmn 1 Korènt 9.20.

ab af lele Nyamel gbél na af ab a. Etnj sicaca em a, l'ot agñ ek'elm Jwifel l'ok Nyamel gbél ab em;† ow em a, -ni ñuññ usu lala a Nyam ec'any af.»
 29 Tasi em a, -n'am dad ében anke -l'èkn Efes iy Trofim† Pól ab eb ab em. -N'am tutr eke Pól oc elu'l Nyamel gbél a e gbugñ lokm a.

30 Likekr a eb es eb ab em etñ oy oy a feñ em agñ am anñ ow. -N'ony Pól -l'òdu -l'èlu ow òkm Nyamel gbél a e gbugñ a etñ kpekñ -li babl masany a. 31 -N'am òl eke -li k'ibi Pól, etñ kpekñ wel im dad Rom e **kumada** a ek'anñ Jerusalem a likekr a eke eb es eb a feñ em a e low. 32 Kpekñ l'ot sròda eyñ lele el ec'anym esel ab ab etñ l'uru es n'im dedeku a ogñ a. Eke -li b'èkn kumada a lele sròda eyñ ab ab a, -l'òrm Pól ij. 33 Kumada a eri im titm Pól, òñ wel òny'n etñ òñ abusu eke wel k'oc ñgbraka yony awññ'n; etñ l'ibrm égn yec'a eke l'el a lele low yec'a eke n'am kok ab ab. 34 Gbèkò dedeku ab em, agñ amua ám dad odad na, ke beb ám dad ejeci. Kumada a ótum irim low a tasi likekr na em; n'òñ abusu eke wel k'oc Pól im in eci frutu lakp ab em. 35 Eke Pól anñ èl a ec'af uyu usu a, sròda eyñ a oc'r abu em abu em, dedeku a e læc ek'am elu òkm a sosisem, 36 anke agñ a feñ am us'r jam òg dad ese: «Wel íbìr! Wel íbìr!»

Pól ibrm odad

37 Wanci ab af eke sròda eyñ a am òl eke k'ony Pól elu frutu lakp ab em a, li dad **kumada** a nine: «Kò m'ony abusu eke mi ki dad'ñ odad tæl ee?» Kumada a nine: «Kò b'èbr **Grèk** ee? 38 Nje elm Ejipt iy a eke efneny a ce is ar ke ot áru fandì yar ab im loj ab ee?»† 39 Pól dad nine: «Em Jwif, wel ew'm Tars eb em, Silisi wus af, eb ek'ony any ec'égn. M'am ññññ, òñ'm abusu mi dád dedeku a odad.» 40 Kumada a òñ'n abusu. Pól inym es èl a ec'af uyu usu a etñ l'òwl wel abu eke -li ki yewal. Eke -li yewalil a, Pól am dad el odad **Ebre** em:†

22 1 «Agñ lisijimel lele agñ esel ab, ñgnñ lóru es ke írir low yec'a eke sica m'am ow mi dad em e dogññ ec'a.» 2 Eke sica -l'írir ek'ow am dad el odad Ebre em a, usu a irm es tinj etñ Pól dad nine: 3 «Em Jwif, wel ew'm Tars eb em, Silisi wus af, gbèkò Jerusalem anja wel gbagbl'm, etñ Gamaliel el em e low yegm es.† Li yegm'm m'uw ey lagñel ec'ol ab any senyn senyn. Nyam eci juma kok a eci læc a iy'm em òkòk ese elel eke yefeny na òny feñ ow iy òny em ab af. 4 M'ijr agñ a ek'am us Ès Kòtòkò Jesu ec'ejagb na a gbre luw eci. M'ony egn lele òyòw ab m'ok sobel em. 5 **Egb**

† 21.28 l'ot agñ ek'elm Jwifel a l'ok Nyamel gbél ab em: Ow itm eke agñ ek'elm Jwifel a k'ok Nyamel gbél a e gbugñ lokm a. Èkn Ezekiel 44.7. Yogn wel òkòk l'el ek'am dad ese: *Eke égn ek'elm Jwif afñ erèb na es, ke in obi eci luw n'am òl es a.* † 21.29 Èkn Ob Kok 20.4. † 21.38 Lègn ab em a, Rom am òny ses babur òkòk Jude eke li k'ew es ab em. Low égnñ ebm esel òkòk anñ eke b'at Rom low. † 21.40 Ebre ebr em: odad na Grèk em a, wel òtu ek'itññ ejec'em dad ese *Arame ebr em.* † 22.3 Gamaliel: Èkn Ob Kok 5.34 lele akr otar ab ab.

waw es ligbel a lele **Sanedren** a nimum ab otu ek'ij danƙu ek'ow el odad nawre eke m'am dad. El ec'abu em, m'eyn silel ey lisijimel Jwifel ek'anƙ Damas a eci eke ow em -li k'uwr'm any; etƙ m'im eke mi k'onƙ omn esel a ek'anƙ a, m'ók el ƙgbraka ke m'ót el ab m'ow Jerusalem ke mi kók el low ƙƙƙ.»[†]

Pól am dad in ec'erm em itƙn a ec'odad

⁶«M'us ejagb m'aam etƙ eke m'am titm Damas a, legƙ yu nuƙ em, kƙekƙ usuayl ligbel nyam eci jeƙn a anƙ afr ow ubur'm es. ⁷M'ey wus etƙ m'iri lebl nyam ek'am dad'm ese: “Sól, Sól, kó bla etƙ am ijr'm gbre ee?” ⁸M'ibrm m'ese: “Egƙ gbél, kó ƙ bwo el'ƙ ee?” Lebl a dad nine: “Em Nasaret e Jesu ek'am ijr gbre a.” ⁹Agƙ a ek'anƙ em ab a eƙn usuayl a, kó -l'irim egƙ a ek'am dad'm odad a e lebl a. ¹⁰M'ibrm m'ese: “Es Kótókó, ayaf mi ki kokr ab ee?” Etƙ li dad'm nine: “Ígb wus, im Damas, yogƙ wel b'ow dad'ƙ low yec'eke Nyam am dad'ƙ eke ki kok a.” ¹¹Eke usuayl na ek'am jeƙn a efa'l'm any a, agƙ a ek'anƙ em ab a onƙ'm abu etƙ ewl'm Damas.

¹²Yogƙ, egƙ nyam anƙ eke wel b'esƙ Ananias, **Nyam** nuƙ igƙ es senƙn eke b'elum ey ec'ol a, ke Damas e Jwifel a feƙ b'erur in e low. ¹³Low n'eyn'm, li titm'm etƙ li dad'm nine: “Em lisijim Sól, èkn es!” Wanci ab af ce, any efl a oc es etƙ m'am eƙn'n. ¹⁴L'igƙ af li dad nine: “Ey lagƙel e Nyam a ikƙ anym sòsum oc'ƙ yec'etƙ ke úw low yec'a eke l'erur ab any, èkn Nenyembri Nyam Es a, ke íri in obi e neny em ec'odad. ¹⁵Tasi em a, ow it eke k'ij in e danƙu yec'etƙ ke agƙ a feƙ ec'any af, dád low yec'a ek'èkn ke iri a. ¹⁶Etƙ sica bla sosiem k'eku ee? Ígb, òk mij nuƙ, ke ƙ eci sikkpl a feƙ tétƙ es in e nin a ec'esƙ em.”

¹⁷M'ewl m'im Jerusalem, etƙ eke m'am ƙƙƙn Nyam **Nyamel** gbél a e gbugƙ a, m'èkan nuƙ em. ¹⁸M'èkn Es Kótókó etƙ li dad'm nine: “Ògƙ es ey ƙkm Jerusalem fafa, anƙe em e lís e low a eke am dad a, eb eyƙ a k'ow egƙm ow e low ebm.” ¹⁹Mi dad m'ese: “Es Kótókó, -l'uw any tasi eke mi b'im **Nyam** nuƙ igƙ susu m'onƙ agƙ m'ók sobel em etƙ mi b'onƙ wel or agƙ eke b'ub'ƙ nawre a. ²⁰Etƙ legƙ a eke wel ibi ƙ e danƙu ij es Etien a, em yeji m'anƙ yogƙ. Agƙ a ek'am ibi Etien a, m'egƙ el e low a m'eb etƙ m'òsu el e mob sus em a.”[†] ²¹Es Kótókó dad'm nine: “Ím, anƙe m'ow m'erm'ƙ usu kƙekƙe, agƙ a ek'elm Jwifel a ogƙ.” »

Pól lele kumada ab ab owi

²²Dedeku a iri Pól ec'odad a toƙ batƙ igƙ yogƙ a eke li dad ów amua na a; kó sica -n'am ƙg -li dad -l'ese: «Írmnin egƙ na! Íbir ir! L'itm eke li k'anƙ owr!» ²³-N'am ƙg, -n'am ufƙ el e mob sus em ab es, etƙ -n'am wowl sec afr. ²⁴**Kumada** a ibrm eke wel k'onƙ Pól elu in eci frutu lakƙ ab em, ke

[†] 22.4-5 Èkn Ob Kok 8.3; 9.1-2.   † 22.20 Èkn Ob Kok 7.58; 8.1.

wel ɔr'r ngbre em, ow ɔŋ'n li dád odad, yec'etŋ ke l'úw low a sosiem eke dedeku a am ɔgr'r ab any. ²⁵Gbekɔ eke wel awŋ'n eke k'ɔr'r a, li dad srɔda eyŋ ekŋ yen ec'anym es a ek'anŋ yogŋ a nine: «Kɔ ɔny abusu eke k'ɔr Rom iy tasi eke wel jɛjm in e low okm ee?»[†] ²⁶Eke l'iri ów amua a, n'im n'am ɔŋ in eci kumada a amani li dad l'ese: «Bogŋ e low anake blel kok ab ee? Eŋŋ na Rom iy tasi!» ²⁷Kumada a ow eŋŋ Pɔl etŋ am ibrm'n ese: «Dád'm ɔ, kɔ ŋ Rom iy tasi ee?» Pɔl dad'r nine: «Ee, em Rom iy.» ²⁸Etŋ kumada a dad nine: «Em labm ligbel mi ɔɔg gbuŋ etŋ m'el Rom iy tasi.» Pɔl dad nine: «Em ec'a gbe, mew em etŋ.» ²⁹Kpekŋ agŋ a ek'am ow ɔr'r yec'etŋ ke li dád odad a, ewl sos meny; kumada a in obi yeŋi erŋŋ ɔny eke Pɔl k'el Rom iy tasi ke n'ɔŋ wel ɔny awŋ ow ngbraka em a.

Pɔl anŋ Sanedren ec'agŋ a ec'any af

³⁰**Kumada** a am erur eke k'uw low a tasi ek'ow sosiem Jwifel a am ok Pɔl ów af ab any; na sosiem, eke legŋ eny a, n'ɔŋ wel mɔmu Pɔl es ngbraka ab em, etŋ l'ibrm **egb** waw esel ec'es ewel a lele **Sanedren** a feŋ ab eke k'as luku. L'oc Pɔl l'ow etŋ n'inymn ow es el ec'any af.

23 ¹Pɔl ok Sanedren ec'agŋ a anyamn af etŋ am dad el ese: «Agŋ lisijimel, Nyam ab ec'eb eke m'ir toŋ ke k'it yefenyana a, em tutr em a, m'ɔnym low kaka eke mi kokr em sosi ów af.» ²Egb waw es ligbel Ananias ɔŋ abusu ek'agŋ a ek'anŋ Pɔl saw a, ki bɔbm'n neny es. ³Ow ɔŋ Pɔl dad'r nine: «Ŋ anake Nyam b'ow ɔr'ŋ a; ŋ, el eke wel ufur![†] Anŋ aŋa eke ki jej em e low ok ol em, kɔ ol ibrm eke k'ɔŋ wel ɔr'm ee?» ⁴Agŋ a ek'anŋ Pɔl saw a am dad'r ese: «Nyam ec'egb waw es ligbel a am wewr ee?» ⁵Pɔl dad nine: «Lisijimel, m'uwm any ek'ow el egb waw es ligbel ab ɔ! Tasi em a, Nyam Lel am dad ese: *Kí dadm ŋ ec'eb ec'es ew a e nin ŋuŋ.*»[†]

⁶Pɔl uw any eke Sanedren ec'agŋ a e beb a el **Sadusiel** etŋ likpr a **Farisiel**; na sosiem anake el ec'any af l'agbr lebl es li dad eke: «Lisijimel, em Farisi, Farisi ec'iy.[†] Eke m'ub luw em anŋ igb owi nawre a sosiem anake wel am jej em e low ok a.» ⁷Kpekŋ eke Pɔl dad ów amua a, Farisiel a lele Sadusiel ab ab ów es atar ey em, etŋ luku as a ec'agŋ a ubr em sakkp yony. ⁸(Tasi em a, Sadusiel bi dad eke luw em anŋ igb in anm etŋ **afr** erm esel lele abŋ ab yeŋi in anm; gbekɔ Farisiel ɔny ɔmn ów amua feŋ em.)[†] ⁹Likekr a am at es, etŋ ol eci **low** yegm esel beb ek'el Farisiel ec'ogog ec'agŋ a igb erm bebl em am dad ese: «S'eŋnm low ɔbr kaka eŋŋ na em. Ow k'ɔdm abŋ nyam oglog afr erm es nyam dad'r odad!» ¹⁰Ów es atar a

† **22.25** Èkn Ob Kok 16.22 lele akr otar ab ab. † **23.3** *el eke wel ufur*: ow e nyandre el eŋŋ eke b'ew sos ese eŋŋ mamn af, ke tasi em a elm eŋŋ mamn. Bèbm'n Matie 23.27-28. † **23.5** ɔkm Ok 22.27. † **23.6** Èkn Ob Kok 26.5; Filip 3.5. † **23.8** Bèbm'n Matie 22.23; Mark 12.18; Luk 20.27.

am uyu afr toj kumada a erjn am ony bake wel píplm Pól em. Na sosiem anake n'oj in eci sróda eyj a eke k'im dedeku ab em ony Pól oc es el ec'arajj, ke -l'oc -n'im ow frutu lakp ab em a.

¹¹Lεgη b'uk a, Es Kótoko elu sos okm Pól ec'any af etj dad'r nine: «Sos át'η es! Ij em e danju Jerusalem aja, etj ow it eke Rom yeji ow k'el eben.»

Wel ut Pól ec'ibi ec'asre

¹²Lεgη b'eny eci ibribr a, Jwifel bεb ut asre; -l'εgη -l'eb -l'ij neny eke -li k'ijmn ob, -l'εgηmn mij eke -li k'ibim Pól. ¹³Agj a ek'ut asre ikj na a, ij agj ekj yony afj es. ¹⁴-N'im -n'εjn **egb** waw esel ec'es ew esel a lel **agj** ekpek ab ab etj -li dad wel nine: «S'εgη s'eb s'ij neny eke si k'ijm ob kaka eke si k'ibim Pól. ¹⁵Sica ony lele **Sanedren** ec'agj ab ab, ibrmn **kumada** a eke k'oc Pól is ony; dàdr eke am erurir eke k'ekanin in e low ab em senyn senyn. Ey obi em a, si bεbm sos eke si k'ibi'r gbuη ke l'ów l'ok aja.»

¹⁶Gbεko Pól lisijow iyj nyam iri asre ut a ec'odad a. N'im l'ey frutu lakp ab em l'ewar eyu. ¹⁷Ow oj Pól εsj sróda eyj ekj yen ec'anym esel ab em e nyam etj dad'r nine: «Èwl ηgbafreli na η e kumada a ogj; n'onny low eke li ki dad ow.»

¹⁸Sróda eyj ec'anym es a oc'r ab im kumada a ogj etj dad nine: «Pól, sobel em es a εsj'm etj dad'm eke mi k'is'η ηgbafreli na, n'onny low eke li dad'η.» ¹⁹Kumada a ony ηgbafreli a abu ab im saw em, etj am ibrm'n ese: «Bla odad iy ki dad'm ee?» ²⁰Li dad nine: «Jwifel neny okr af eke efi k'ibrm'η oc Pól ow Sanedren ec'agj ec'any af; -n'am iwr -li dad eke Sanedren ec'agj a in am ol eke in k'ekan low ab em senyn senyn. ²¹Gbεko k'üb el nawre! Anke el em ec'agj ekj yony ek'afj es b'ow lol es ony'n. -L'εgη -l'eb -l'ij neny eke -li k'ijmn ob, -l'εgηmn mij toj ke -l'ibi ow. Caca em a, -li bεbm sos, -n'am eku η ec'odad ebl ce.» ²²Li dad ηgbafreli a nine: «Kì dad odad na eke dad'm a k'ok εgη kaka.» Etj kumada a elu'l es n'im.

Wel oc Pól im es ew es Felis ec'any af

²³Ow e jam a, **kumada** a εsj in e sróda eyj ekj yen ec'anym esel ab em e yony etj li dad wel nine: «Àsr sróda eyj agj ekj lεw, gbanjko af uyu esel agj ekj nyahan lele lεw, lele mpioro owl esel agj ekj lεw ab luku ke ony fεj bεbmn sos imn Sesare ncebles e wanci libarm em. ²⁴Sigbanjko a yeji eke k'oc Pól im senyn senyn es ew es Felis ogj a, bεbmn el sos.» ²⁵Etj kumada a non lel na: ²⁶«Klod Lisias am εsjn in ec'es ew es mamn Felis. ²⁷Jwifel ony εgη na aam ibi; eke m'iri eke l'el Rom iy tasi a, m'im em e sróda eyj ab ab m'εdjn in abu any etj m'eb m'elu'l es. ²⁸Eke m'erur eke mi k'uw low a sosiem eke Jwifel am ok'r ów af ab any a, m'oc'r m'im el e Sanedren ec'agj a ec'any af. ²⁹M'εkn eke ów a eke -n'am dad -l'ok ow af a, el el obi em ec'ol a ec'ów, gbεko wel otum εjnm low obr ek'ow em

li k'ejn luw oglog ke wel elu'l sobel em. ³⁰Etj eke wel ewar'm eke Jwifel am ut in ec'asre a, m'erur eke mi k'oc'r m'is η etj m'ibrm agj a ek'am ok'r ów af a eke k'oj'n dedeku η ec'any af.»

³¹Srɔda eyj a elum ol a eke wel oj el a: -l'oc Pɔl etj ncok em -l'ewl ow toj -l'ok Antipatris. ³²Lɛgɛj b'eny a, srɔda eyj a ek'im lakr em a, ewl ow frutu lakp ab em etj elu gbaŋkɔ af uyu esel ab es aam usu a Pɔl ab. ³³Eke -n'imn -l'okr Sesare a, gbaŋkɔ af uyu esel a oc lel a oj es ew es a etj -l'oc Pɔl -l'elu ow abu em. ³⁴Es ew es a awl lel a etj ibrm Pɔl wus yec'af ec'egj eke li k'el a.† Eke l'iri ek'ow el Silisi wus af ec'egj a, ³⁵li dad ow nine: «J ec'agj a ek'am ok'j ów af a b'ow ow a, m'ow m'ibrm'j low.» Etj n'oj abusu eke wel k'ew Pɔl es **Erɔd** ec'el gbel ab em.†

Jwifel am ok Pɔl ów af Felis ec'any af

24 ¹Sɛgɛj yen b'ec a, **egb** waw es ligbel Ananias ow Sesare **agj** ekpekɔ beb ab lele awoka nyam eke wel b'esj Tertulus ab. -L'ow es ew es Felis ec'any af eke -li k'oj Pɔl dedeku. ²Wel esj Pɔl, etj Tertulus am ok'r ów af sodad amua em: «Es ew mamn, η e nin em, s'am ir eb erm es ey em, etj η e nyimn senyn em anake ów amua tititj akpl ey ec'eb na ec'a. ³Sɛgɛj fɛj, usu fɛj ec'ow eke si b'ejn a, s'am elu'j ow e bia erm nyam em. ⁴Gbeɔ m'erurm eke mi k'irmn'j legj nɔɔ, na sɔsiem anake m'am ηjɔj η ek'erm k'ey η es, ke íri ey ec'odad a; ow k'ow ibnm. ⁵S'ekn ek'egj na el egj em e nuɔɔ: li b'is odad wus na nimum eci Jwifel ab em, etj l'el Nasariel† ec'ogog a ec'es ew es. ⁶L'ew eke li ki ηjɔj **Nyamel** gbel a sos;† ow sɔsiem s'ew'r abu af. [S'erur eke si ki jej in e low s'ok ey ec'ol ab em, ⁷kɔ kumada Lisias edjɔn abu any etj lec em l'eb ow ey ec'abu em. ⁸N'oj abusu eke agj a ek'am ok'r ów af a k'ow η ec'any af.]† Eke ibrm'n low, ɔtu eke η obi yeji k'uw low a tasi ek'ow sɔsiem s'am ok'r ów af ab any.» ⁹Jwifel a akr lebl af, dad ek'ow el low nawre.

Pɔl am ayal in e lís e low a Felis ec'any af

¹⁰Es ew es Felis owl Pɔl abu eke ki dad odad etj Pɔl eb odad dad nine: «M'uw any eke akpo nɔɔ em el eb na eci jej ok es, ow anake m'ony ɔmn ke m'am ow η ec'any af eke mi k'ayal sos a. ¹¹Ese lele eke ɔtu eke η obi k'otar akr ab af a, ow kokm sɛgɛj lɛw yony afjɛm es eke m'ow Jerusalem Nyam nuj igj eci. ¹²Wel ejnm im m'atarm ów es **Nyamel** gbel a e gbugj

---

† **23.34** Felis am ibrm eke k'uw any, eke tasi Pɔl el in ec'es ew ab em ec'egj, yec'etj ke li jéj ow e low l'ok. † **23.35** Erɔd ligbel a anake us el gbel na Sesare a, etj ow el Rom ec'es ew esel a fɛj ec'el eke l'us l'ew es. † **24.5** *Nasariel*: Wel b'oc nin na esjɔn agj a eke b'us Nasaret e Jesu jam a. † **24.6** Èkn Ob Kok 21.28 lele akr otar ab ab. † **24.8** Ob Kok eci silel esig beb em a, wel ejnm sodad ek'anj ob na [...] ec'araɔn em a.

a egr̄ kaka f̄er̄ ab, et̄r̄ m'okm dedeku a al em **Nyam** nur̄ iḡr̄ susu oglog eb ab em. ¹³Et̄r̄ sicaca em a, agr̄ amua k'otum ayalm ów a eke -n'am ok'm af a e low. ¹⁴Gbeko low na gb̄e, η ec'any af, m'am m'egr̄ m'eb: Es Kótoko Jesu ec'ejagb a ec'us em a, ke em laḡel e Nyam a anake m'am iḡr̄ nur̄ a. Jwifel bi dad ek'ow el ejagb yad̄r̄, kó em m'ub **ol** e sil̄el a lele **kokoba** ob esel e sil̄el ab ab nawr̄e. ¹⁵M'ony om̄n ik̄r̄ na Nyam em, om̄n a eke el obi yeji -n'onyn, eke Nyam b'ow igbm agr̄ amamn lele enur̄ ab luw em a. ¹⁶Na sosome anake m'am atr̄ sos es eke mi kokrm em sosi ów af Nyam ec'any af lele agr̄ ec'any af ab a.

¹⁷Eke m'opi Jerusalem akpo kóko a, m'ewl meny m'im eke mi k'elum em ec'eb a abu os em, ke m'áp Nyam ob. ¹⁸Eke -n'ejan'm Nyamel gb̄el a e gbuḡr̄ a, ke m'uwar sos **ayal** ec'es gb̄egbl a η; agr̄ kóko anm em ab, et̄r̄ sóg yeji anm.† ¹⁹Gbeko Azi eci Jwifel nyam nyam an̄r̄ yoḡr̄, et̄r̄ blel -n'onyn low em ab, el anake blel -n'inym es η ec'any af ār̄a ke -l'ok'm ów af a. ²⁰Oglog ek'agr̄ amua ek'an̄r̄ ār̄a a ek̄n low ηur̄ eke mi kok leḡr̄ a eke m'an̄r̄ **Sanedren** ec'agr̄ a ec'any af a, -l'otu eke -li ki dad. ²¹M'inym es el ec'any af m'igbl lebl oḡr̄ mi dad eke m'ub luw em an̄r̄ igb e low nawr̄e; kó low na c̄e eci anake yef̄enyina w̄el inymn'm es ony ec'any af jej ok ec'ab ee?»†

²²Felis ek'iri Es Kótoko Jesu eci ejagb owi a ok es sos em senyn senyn a, oc jej ok a ew leḡr̄ ejeci et̄r̄ dad el nine: «Leḡr̄ eke **kumada** Lisias b'ow ow a, m'ow mi dad ony ec'odad a.» ²³N'on̄r̄ sr̄oda eȳr̄ ek̄r̄ yen ec'anym es a abusu eke k'ew Pól es sobel em, gb̄eko l'ew ow abusu es eke ow lawl̄el a ki kok ow e lís e low.

Pól an̄r̄ Felis lele Drusiy ab ec'any af

²⁴Segr̄r̄ beb b'ec a, Felis lele eȳ Drusiy Jwif yowi ab ab ow. N'on̄r̄ w̄el es̄r̄ Pól ow et̄r̄ n'am iri om̄n eke ow ony Jesu Krist em a ec'odad. ²⁵Gbeko eke Pól ob nur̄ am dad es an mamn ec'odad, sos es onyn e low lele jej ok e leḡr̄ e low ab a, ow am or̄ Felis et̄r̄ li dad nine: «Sica otu eke k'im ḡōr̄. Leḡr̄ eke m'ow m'ej̄r̄n abusu a, m'ow m'ewl m'es̄r̄'η.» ²⁶In ec'om̄n em a ke Pól b'ow on̄'n os; na sosome anake sakp kóko li b'es̄r̄ Pól ow ot nenym in ab a.

²⁷Eben eben a c̄e tōr̄ akpo yony ec, et̄r̄ Porsius Festus usr Felis usu ese es ew es af. Eke Felis erur̄ eke k'eb s̄od̄r̄ Jwifel oḡr̄ a, l'ew Pól es sobel em.

Pól an̄r̄ es ew es Festus ec'any af

25 ¹Sica Festus ow eȳ in eci wus ab af eb juma; kpek̄r̄ ek'ow ij segr̄r̄ nyahan a, l'igb Sesare l'uyu n'im Jerusalem. ²**Egb** waw esel egbl a lele Jwifel ec'any esel tasi ab ab ow in oḡr̄ a am ok Pól dedeku es. -N'am

† 24.18 Èkn Ob Kok 21.17-28. † 24.21 Èkn Ob Kok 23.6.

at -l'ibrm ow ³eke ow k'egñ el ñenym òñ Pól ow Jerusalem; tasi em a, -l'ut Pól ec'asre etñ -l'erur eke -li k'ibi ow ejagb us ab em. ⁴Gbekò Festus dad nine: «Pól anñ sobel em Sesare etñ; em obi yeji ow k'ow ibnm m'ow m'ewl m'im yogñ. ⁵Ow akpl ke òny e any esel a ów ewl'm Sesare ke ek'egñ ikñ na kok low ñuñ a, ókar ir dedeku es.»

⁶Festus kok seğñ niwn oglog seğñ lèw ce el ab, etñ l'ewl n'im Sesare. Lèğñ b'eny a, n'im jej ok em etñ n'òñ abusu eke wèl k'oc Pól ow. ⁷Eke Pól ow a, Jwifel a ek'anñ Jerusalem ow a, elul il em etñ am òny yadñ egbel ok'r af ek'el obi yeji -l'òtum eke -li k'ayal. ⁸Gbekò Pól am dogññ sos dad ese: «Mi kokm low òbr kaka Jwifel ec'ol a e lís, Nyamel gbèl a e lís lele **Sesar** e lís ab.» ⁹Festus ek'erur eke k'eb sòdñ Jwifel ec'any af a, ibrm Pól nine: «Erur eke k'im Jerusalem wèl jej low na ok em ec'any af ee?» ¹⁰Pól dad nine: «Aña eke m'inym es a, el Sesar eci jej ok usu nyam, etñ aña anake wèl ki jej em e low ok a. Eße elèl eke ñ obi ñ obi uw any ab af a, mi kokm Jwifel low ñuñ kaka. ¹¹Eke mi kok low ek'ow em mi k'uw, ke m'egbrm eke mi k'uw. Gbekò eke ów a eke -n'am dad -l'ok'm af a elm nawre a, egñ kaka k'òtum ocm im òòm el. M'am ibrm eke mi k'ekn Sesar!»

¹²Sica eke Festus dad ów in ec'ów òm esel ab ab bake ow uwr a, li dad nine: «Ibrm eke k'ekn Sesar, b'ow im in ec'any af.»†

Pól anñ Agripa lele Berenis ab ec'any af

¹³Seğñ beb b'ec a, eb ebu **Eròd** Agripa lele lisijow Berenis ab ow Sesare eke k'esññ Festus. ¹⁴Eke -n'anññ yogñ -li kokr seğñ òòò a, Festus dad Pól ec'odad ok Agripa. Kin odad a: «Eğñ nyam anñ aña eke Felis ew es sobel em. ¹⁵Eke m'im Jerusalem a, **egb** waw esel egbel a lele Jwifel ec'**agñ** ekpekp ab ab ok'r dedeku es etñ ibrm eke mi k'òb'r low. ¹⁶Mi dad el eke ow ecam Rom eyñ ab eke k'elu egñ eke wèl am cicr ab es òñ agñ eke ok'r dedeku es a, eke l'òbarm any wèl ab; ow it eke wèl k'òñ'n abusu li dad in e cicr a ec'odad ye. ¹⁷Ow sosiem -l'ow aña em ab etñ m'irmnm lèğñ; eke lèğñ eny a, m'im jej ok usu a etñ m'òñ abusu eke wèl k'oc egñ a ow. ¹⁸In eci cicr esel a ow, gbekò -li cicrm ow ów enuñ a ek'ow em m'òny tutr a e kaka af. ¹⁹-L'atar ów es ow ab el obi eci Nyam nuñ igñ owi em lele egñ nyam eke wèl b'esñ Jesu eke uw ke Pól am at dad eke ow'n n'anñ owr a e low af. ²⁰M'uwmm elèl eke mi ki kokr low ñene em ab any; na sosiem anake m'ibrm Pól eke k'im Jerusalem yec'etñ ke yogñ wèl jéj low na ok a. ²¹Gbekò Pól egñm; l'ibrm eke li k'el sobel em es toñ ke Sesar òny low dad'r. M'òñ abusu eke wèl k'ew'r es toñ ke m'òñ'n n'im Sesar ogñ a.» ²²Agripa dad Festus nine: «M'erur tasi ek'em obi yeji mi k'iri egñ na ñenym.» Festus dad nine: «Efi b'ow iri'r ñenym.»

²³Lèğñ b'eny a, Agripa lele Berenis ab ow agñ ek'us any ab etñ ok luku as usu a ec'arabu ab em **kumadael** lele eb ab em ec'any esel ab. Festus

† 25.12 Rom eyñ tasi a òny abusu eke k'ibrm Sesar in obi jej el e low ok jej ok usu gbèl a.

ibrm eke wel k'oc Pɔl ow. ²⁴Etɔ li dad nine: «Eb ebu Agripa lele ɔny feɔ eke anɔn aɔa ey ab a, am ekan eɔɔ na: in sosisem Jwifel ɔɔɔ ow ekn'm Jerusalem lele aɔa ab, etɔ am dad ek'ow'n k'anm owr ij. ²⁵Em gbɛ, m'ekn eke li kokm low kaka ek'ow em li k'uw. Gbɛɔ eke in obi l'ibrm eke li k'ekn Sesar a, m'egɔ m'eb eke mi k'ɔɔ'n n'im yogɔ. ²⁶M'ɔnym low tasi eke mi ki ɔɔn in e nuɔ af m'ɔɔ Sesar; na sosisem anake m'oc'r m'ow ɔny ec'any af, ɔ eb ebu Agripa ec'any af tasi, yec'etɔ ke wel b'ibrm'n low, ke m'ɔny low nyam mi ɔɔn. ²⁷Ow am ew'm es adɔ sos em eke tasi em a, wel k'oc sobel em es im Rom, ke wel k'ayalm ów a sosisem eke ow af wel am cic'r a!»

Pɔl am dad odad dogɔn sos Agripa ec'any af

26 ¹Erɔd Agripa dad Pɔl nine: «Abusu eru'ɔ es eke ki dad odad dogɔn sos.» Etɔ Pɔl igbl abu ogɔ am dogɔn sos sodad amua em: ²«Eb ebu Agripa, sos em am iɔn'm eke yefenyina mi k'ow ɔ ec'any af mi dad odad mi dogɔn sos ów a feɔ eke ow af Jwifel am cic'r'm a eci. ³Tasi em a, uw Jwifel ec'eb ir owi lele el eci ów es atar ab ab any. Ow sosisem, m'am ɔɔɔn'ɔ eke k'iri em ec'odad a erm es ok em.

⁴Em eci ɔgbafre em etɔ ec'es eke m'an a, Jwifel feɔ uw any; -l'uw elel eke nuɔ ɔb em etɔ m'iir em ec'ebɔ a ec'araɔn lele Jerusalem ab ab any. ⁵-L'uw'm any legɔ kpekpe; eke -l'erur, -l'ɔtu eke -li ki dad low nawre: m'el **Farisiel** ec'ogog ec'egɔ[†] ek'el e Nyam nuɔ igɔ owi ew tuɔtuɔ akm el lawlel a feɔ ec'a. ⁶Etɔ sicaca em m'anɔ jej ok ec'any af aɔke m'ɔny ɔmn Nyam e low a ek'ewar ey lagɔel ew es ab em. ⁷Ey ec'eb lew yony a ec'agɔ a yeɔi am ɔmn ewar na eke k'ey ɔkm; ow sosisem -n'am igɔ Nyam nuɔ ari at em, ncok lele legɔ owr ab. Eb ebu Agripa, ɔmn ikɔ na sosisem ec'anake Jwifel am ok'm ów af a! ⁸ɔny Jwifel, ke Nyam igbm agɔ luw em a, bla etɔ am ubr ek'ow el low ek'ɔtu ee?

⁹Em obi yeɔi, legɔ sig em a, m'ɔny tutr eke akunda kaka feɔ em ow akpl eke mi k'ogɔ Nasaret e Jesu e nin a ar. ¹⁰Low na anake mi kok Jerusalem a. **Egb** waw esel egbel a ɔɔ'm abusu akpasu mum nyam eke mi k'ok ɔmn esel ɔɔɔ sobel em, etɔ mi b'elu abusu es legɔ eke wel b'ɔb el low luw ec'a. ¹¹Sakp ɔɔɔ mi b'im **Nyam** nuɔ igɔ susu m'ɔɔ wel ijr el gbɛ yec'etɔ ke -l'ɔwr sar el ec'ɔmn ɔny ab em. El ec'erm bebl eke m'ɔny a agb ɔɔɔ, toɔ ow b'ɔɔ m'im seb ejec'em m'ijr el gbɛ.»[†]

¹²«Eben legɔ nyam egb waw esel egbel a ɔɔ'm abusu eke mi k'im Damas mi kok juma.[†] ¹³Eb ebu Agripa, m'us ejagb etɔ legɔ uyu nuɔ em a, m'ekn usuayl ek'anɔ afr am ejn ow; jeɔn a afɔn ligbn ec'ab es, etɔ am ok em lele agɔ a eke el ab m'us ejagb ab ab af. ¹⁴Ey feɔ s'ok wus etɔ m'iri lebl nyam

† 26.5 Èkn Ob Kok 23.6; Filip 3.5. † 26.9-11 Èkn Ob Kok 8.3; 9.1-2; 22.4-5.

† 26.12-18 Èkn Ob Kok 9.1-19; 22.6-16.

ek'am ikñ dad'm **Ebre** em ese: “Sɔl, Sɔl, bla etñ am ijr'm gbre ee? Kɔ bla etñ am elu læc ɔkm ese id eke in ec'es ew es b'iyɾ likñ af ee? Læc ɔfr ɔfr ce am ij.” ¹⁵M'ibrm m'ese: “Egñ gbɛl, kɔ bwo el ñ ee?” Etñ Es Kɔtɔkɔ dad nine: “Em Jesu a eke am ij gbre a. ¹⁶Sica ñgb inym es. M'elu sos ɔkm mi yegm'ñ eke mi k'oc'ñ el em e juma kok es; b'ow ij em e danjku dád ok agñ elɛl eke ekan'm[†] yefenyina, ke dád yec'a eke emeny m'ow mi yegm'ñ a yeji. ¹⁷M'ow m'osu'ñ Jwifel ec'any af lele agñ ejec'a eke m'ow m'erm'ñ el ogñ ab ab ec'any af. ¹⁸M'am erm'ñ eke k'im fig fig el anyamn, ɔny ot el es ncebn em ot ok el usuayl em, **Satan** ec'abusu ab em eke -n'anññ a ot ɔñ el Nyam. Eke -li b'ony ɔmn em em a, -li b'ow -n'eyñ el e sikpl a ec'oc ap lele es sig usu nyam agñ a ek'el Nyam ec'ab ab.” »

Pɔl am dad in e juma e li kok a ec'odad

¹⁹«Eb ebu Agripa, ebɛn a, es ekñ owi a ek'anñ afr ow ke m'ekñ a, m'egbrm ow e low ij. ²⁰Kɔ m'ikñ anym mi dad Nyam odad m'ok Damas ec'agñ a lele Jerusalɛm ec'ab ab, Jude ec'agñ a lele eb ejec'em ec'agñ ab; el fɛñ, m'ibrm el eke -li k'itññ erm em, -l'ewl -li ler Nyam, ke -li kok ów eke bi yegm el ec'itññ ikñ na tasi a. ²¹Na sosiem anake **Nyamel** gbɛl a e gbugñ a eke m'anñ a, Jwifel ɔny'm ke ɔl eke k'ibi'm a. ²²Gbɛkɔ Nyam ɔsu'm toñ it yefenyina etñ m'anñ eke mi k'ij danjku agñ fɛñ ec'any af, k'ow el agñ ek'ony any, k'ow el agñ ek'onym any. Mi dadm odad ejeci ek'ow elm **kokoba** ɔb esɛl lele Mois ab ec'a eke dad eke b'ow ey a ce: ²³**Mesi** a b'ow ij gbre, b'ow el egñ krekre ek'igb luw em, b'ow ɔb usuayl a e kokoba ok ey ec'eb a lele ebr ejeci ec'agñ ek'elm Jwifel a.»[†]

Pɔl am ibrm eke Agripa k'ub nawre

²⁴Eke Pɔl am dad ów in e sos dogññ ec'a, Festus barm'n es lebl tuɔtuɔ em nine: «Pɔl, nuñ em am uññ! Wewr lel nɔnɔ toñ ow am ew'ñ nuñ em uññ!» ²⁵Pɔl dad'r nine: «Egñ gbɛl, nuñ em uññ'm. Sodad a eke m'am dad a el nuñ em es ok e sodad lele low nawre tasi ab. ²⁶Eb ebu Agripa otar ów amua akr uw any, ow sosiem in ec'any af m'ɔtu eke mi ki dad ɔmn em. M'uw any tasi eke l'uw ów a fɛñ any, anjke ow elm es lɔl em e low. ²⁷Eb ebu Agripa, **kokoba** ɔb esɛl ec'odad a eke dad a ub nawre ee? M'uw any ek'ub nawre!» ²⁸Agripa dad Pɔl nine: «Am tutr eke lægñ tɛl na em ce ɔtu eke k'itññ'm m'el kretien ee?»[†] ²⁹Pɔl dad'r nine: «K'ow él lægñ tɛl em oglog segñ nɔnɔ em, m'am ñɔññ Nyam ek'ow k'élm ñ ɔny ce, kɔ ɔny fɛñ ek'am irir em ec'odad yefenyina a anake k'anññ ese elɛl eke m'anññ ab af a, kɔ ñgbraka amua gbɛ k'anm em!»

[†] **26.16** *elɛl eke ekan'm*: odad na Grek em a, wel ɔtu ek'itññ ejec'em dad ese low yec'a ek'ekñ a. [†] **26.23** Bèbmn 1 Korɛnt 15.20; Esayi 42.6; 49.6. [†] **26.28** *am tutr... kretien ee*: odad na Grek em wel ɔtu ek'itññ ejec'em dad ese B'ow ɔñ m'el kretien caca em!

³⁰ Eb ebu a, es ew es a, Berenis lele agñ a eke -n'anññ yogñ ab ab igb, ³¹ etñ eke -n'imn saw em a, -n'am dadarir el çfr em -l'ese: «Egñ na kokm low çbr owi ek'ow em li k'uw, oglog k'ow em wel elu'l sobel em.» ³² Etñ Agripa dad Festus nine: «Blel egñ na ibram eke k'ekn Sesar ana, ke blel wel elu'l es.»

Wel am ewl Pól Rom

27 ¹ Sica wel egñ eb eke si b'ow s'im Itali mijetñ em eci. Wel oc Pól lele sobel em esel ejeci beb ab abul sröda eyñ ekñ yen ec'anym es nyam eke wel b'esñ Julius. L'el Rom eci sröda eyñ a ec'eb a eke wel b'esñ “Sesar Ogust eci eb” a ec'anym es. ² S'ok Adramit eci mijetñ nyam eke k'imn Azi e manu a ec'a, etñ s'im. Aritak yeji anñ ey ab; l'el Tesaloni, Maseduan wus af a ec'egñ. ³ Eke legñ b'eny a, s'ow s'ok Sidon. Julius eke am çny Pól senyn senyn a, çñ'n abusu eke li k'im l'ekn lawlél yec'etñ ke wel kók in e lís e low. ⁴ Eke emeny s'anñ yogñ s'igb s'aam a, s'aru Sivr lekr a eke b'edññ lef any a, anke lef am elu çbr ey. ⁵ S'ubr okij a eke titm Silisi wus lele Panfili wus ab a, etñ s'im s'ok Mira, Lisi wus af. ⁶ Yogñ, Julius eññ Alesandri eci mijetñ nyam ek'aam Itali etñ l'ot l'ok ey em.

⁷ S'us mij pete pete segñ ñoño etñ gbre em kpa, s'im s'ok Nid baññ any af. Eke lef a yebm ey eke si k'okñ any s'im kpekpe a, s'ecr wus a ek'usm owr Salamone eb a ec'a s'ok Kret lekr a ec'esr em a eke b'edññ lef any a. ⁸ Gbre em eben, s'aru ligigl a s'im s'ok usu nyam eke wel b'esñ Manu Amamn, ek'anñ Lase baññ saw.

⁹ S'irmn legñ ñoño, etñ mij us a yeji am ew tuçtuç anke lakpo am uwr.† Ow sosiem Pól am ewar el dad ese: ¹⁰ «Agñ lawlél, m'am ekn eke usu im a b'ow ew tuçtuç: mijetñ a lele serekp ab ab b'ow uñ, etñ ey obi yeji s'çtu eke si k'uw.» ¹¹ Gbeko sröda eyñ ekñ yen ec'anym es a çny çmn mijetñ nyimm es a lele mijetñ es ab ab em akm Pól e sodad a. ¹² Etñ emeny nanu a akplm eke letñ k'anñ yogñ lefr legñ iy na em. Na sosiem agñ ñoño a ek'anñ mijetñ ab em a erur eke k'igb yogñ: -l'erur eke -l'çtu, ke -n'im -l'ok Fenis, Kret eci nanu nyam eke çkñ esr em eci nemn ogog a lele afr em eci nemn ogog ab ab. Yogñ anake -li k'anñ -l'uwar lefr legñ iy a.

Lef ligbel ey okij ab af

¹³ Esr em eci lef a am elu pete pete, etñ -n'am tutr eke el eci tutr a b'ow ey af. -N'çñ mijetñ a aam etñ am aru Kret eci ligigl a saw saw. ¹⁴ Gbeko wanci ab af ç lef ligbel nyam eke wel b'esñ “afr em e lidr ogog e lef” anñ lekr a e mafeny ab em am elu ow. ¹⁵ Lef a oc mijetñ ab ab aam: ow

† **27.9 lakpo am uwr:** Grek em ec'eel eke wel b'irir el *neny eññ e legñ*. Ow el Sikpl oc ap ec'es gbegl eke b'ey awl libarm em oglog awl lew em Jerusalem. Awl amua af lef egbel b'elu, ow b'çñ mij feñ ec'ubr a b'ew tuçtuç.

ew tuotuo eke wel k'onny mijetj ab es, etj si yeb ow oc ey ab im. ¹⁶S'ecr esr ogog eci lekr liy nyam eke wel b'esj Koda a, etj ow edjn ey abu any. Gbre ij kpa em, s'otu s'onny es eb elu e letj likekli a ek'ucur mijetj gbél a. ¹⁷Mij esel a ewl oc elu'l mijetj ab em. Sica -l'oc meb -li cucu mijetj gbél a -l'elul em. Eke -n'am uru eke li k'im -l'itr es mrici af Libi ogog a, -l'elu dondo nunj a erj etj -li yeb lef a am oc el ab im. ¹⁸Lidgbegb a abu anj em am elul ey tuotuo toj legj enyn ey etj -n'am ot serékp a -l'ok erj. ¹⁹Legj b'eny akr af a, el obi ec'abu em -l'ot mijetj a e mob a -li wowl erj. ²⁰Segj nono eke wel eknm ligbn, eknm mlél etj lidgbegb a abu anj em am elu lec em ce. S'onny m kaka eke si b'ow s'otu s'anj owr.

²¹Legj kpekpe ek'agj a ek'us mij a ijm ob kaka. Pól igb el ec'any af etj am dad el ese: «Agj lawlé, blél irir em ec'odad a eke m'am dad eke si k'ókmm okm Kret a, ke blél s'obrmn es abur na, s'irmnmn mob. ²²Gbeko sicaca em a, m'am ibrm eke k'onny erm susu, anke ony em ec'egj kaka k'ow irmnm in e sel a, ko mijetj a ony coco ce b'ow uj. ²³Tasi em a, ncok a em e Nyam a eke mi bi kok in e juma a ec'afm erm es nyam ow'm saw ²⁴etj dad'm nine: «Pól, erjn k'onny'j! Ow it eke k'im Sesar ec'any af, ke Nyam ec'erur a eke ony j ec'a sosiem, li s'og agj a ek'us mij j ab a.» ²⁵Na sosiem, agj lawlé, onyn erm susu anke m'onny onn Nyam em: ow b'ow el ese ekel eke li dadr'm ab af. ²⁶Gbeko si b'ow s'uj s'inym es lekr nyam af.»

²⁷Ncok lew yar em eke s'anj mij af ke lidgbegb a am oc ey ab im Mediterane eci okij ab af ana. Ncok eci legj yu nunj em, mij esel a am ekn ese wus ce we'n am titm af. ²⁸-L'elu meb eke wel ucu ob leg leg erj eke -li ki bebmn etj -l'ekn eke mij a eci sibn a ij abu likj lele lew lobj ab; -li b'im kpekpe tel a, emeny -l'elu meb a erj etj yogj ow ij abu likj lele niwn ab. ²⁹-N'am uru eke mijetj a k'ob lob, ow sosiem, letj jam a -l'elu magbis yar erj eke -li k'onny letj ab es, etj -n'am eku es ogj em eke legj k'eny. ³⁰Mij esel a am ol eke k'ok okm letj ab em; -l'usm es eb elu e letj ab es erj etj -n'am ub nyandre -l'ese: «S'aam letj a ec'anym a s'ucur letj es onyn ob ab es.» ³¹Gbeko Pól dad Julius lele sróda eyj a ab ab nine: «Eke agj amua anm mijetj ab em, k'ow otumn anmn owr.» ³²Ow sosiem, sróda eyj a bubr simeb a ek'onny es eb elu e letj ab es a etj -li yeb ow im.

³³Gbuñ ke usu ót es a, Pól ibrm ek'agj a feñ k'ij ob etj am dad ese: «Kin, yefenyina ab a, segj lew yar eke am ekur erm mij ab ke k'ijmn ob kaka. ³⁴M'am ibrm eke k'ijr ob anke ow el ony e sel erj eci. Ony em ec'egj kaka k'ow irmnm in e sin nunj a e nyam.» ³⁵Eke li dad ów amua uwr a, l'oc futufutu, l'elu Nyam bia wel ec'any af, l'ubr em etj n'am ij. ³⁶Agj a feñ sos at es etj el yeji -l'ij ob a. ³⁷Ey feñ eke s'anj mijetj ab em a, s'ij agj ekj yen yen sakp yony agj ekj nyahan agj lew n'ok. ³⁸Eke -l'ijr ob molok iy el a, -l'ot egb a eke -l'otr ab -n'aam a -l'ok erj eke mijetj a k'ew fuefue.

³⁹Eke legñ eny a, mij esel a uwm wus a eke -li titmn ab any, gbeko -n'am ekn wus ek'usm ew løy k'elu mrici etñ -l'erur ek'abusu eru es, -l'itr mijetñ ab es yogñ. ⁴⁰-Ni mōmu magbis ab es -l'ok erñ, etñ -ni mōmu metñbar eke wel bi nyiman letñ a e simeb a yej'es. Eñen a, -l'ew gbad letñ neny a eke lef k'itr letñ a, etñ -n'imn mrici a ogñ. ⁴¹Kō -n'im -l'obr sec ek'anñ mij any yony ec'arañ etñ mijetñ a abal inym es yogñ. Letñ anym a emn mrici ab em etñ otum iim ij, etñ mra am bōbm letñ jam ab es lec em.

⁴²Srōda eyñ a am erur eke k'ibi sobel em esel a yec'etñ ke el em ec'egñ kaka k'ábñm mij eym òkm. ⁴³Gbeko Julius a am erur eke k'eb Pōl elu es, etñ l'edñ wel eke -li ki kokmn low a eke -n'ōnyñ ow e tutr a. N'ōñ agñ a eke b'abñ mij a abusu eke k'ikñ anym ok erñ im ákpaf; ⁴⁴agñ likpr a ot ògōg og oglog mijetñ a eci mob ekpr a us el jam. Eñen ek'agñ a feñ im itr es ke sos irm es ana.

Pōl anñ Malt lekr em

28 ¹Eke sica s'ok òkm es abur na em a, s'iri eke wel b'esñ lekr a Malt. ²In ec'eb eyñ a eb ey sēnyñ sēnyñ, etñ eke mij am an ok wus ke lefr yeji am ow a, -li fuf al ligbel nyam ek'ey feñ s'iwr s'elul em. ³Pōl oc milēl eke wel abal eke k'ok al, kō al a òñ lorñ ey òkm arum'n abu ab. ⁴Eke lekr a ec'agñ a ekn lorñ ek'arum Pōl abu ab a, -n'am dad el òfr em -l'ese: «Egñ na egñ ibiu tasi; l'ey òkm okij ab em, kō Nyam em e jej ok a òkm abusu eke li k'anñ owr.» ⁵Gbeko Pōl ufñ abu es owl lorñ a alm, etñ ob kaka kokm'n. ⁶Agñ a am eku eke k'ekn'n l'ew oglog l'ey luw kpru em. Gbeko eke -l'ekur ow ibn ke -l'ekan eke ob kaka kokm Pōl a, -l'itñ tutr etñ -n'am dad ek'ow el nyàm mum nyam.[†]

⁷Saw yogñ, lekr a ec'es ew es gbel a eke wel b'esñ Publius a ec'usu anñ. Egñ ikñ na eb ey erur em etñ òñ ey es eru usu toñ segñ nyahan. ⁸Publius es a eru es anke lefr òl am òny'n etñ n'am òs sob yeji. Pōl im ekn'n, at'r abu nuñ, ñññ Nyam òñ'n etñ ewlm'n. ⁹Na b'ec a, lekr a ec'ólu ejec'a yeji ow etñ -l'ewl. ¹⁰Agñ a elu el ec'elum feñ òkm ey e lís, etñ wanci a eke s'am ow s'igb s'im a, -n'ōñ ey ob feñ ek'it usu imn ec'a.

Pōl im ey Rom

¹¹Eke ow kok awl nyahan a, s'eb Alesandri eci mijetñ nyam eke anñ lekr ab em lefr legñ iy a nimum a s'im. Wel b'esñ mijetñ a "Sinyam Oli".[†] ¹²S'ow s'ok Sirakus ec'eb ab em, s'anñ yogñ segñ nyahan. ¹³Yogñ s'ecr ligigl a eci s'im s'ok Rejio eb em. Legñ b'eny a, esr em eci lef a òb nuñ am elu etñ s'eb segñ yony s'im s'ok Pusōl. ¹⁴Eb ab em, s'eññ agñ lisijimel

[†] 28.6 Bèbmñ Ob Kok 14.11. [†] 28.11 *Sinyam Oli*: Ow el nyàm yony, Kastōr lele Polus ab eke mij esel b'igñ nuñ yec'etñ ke wel ósu el mij af.

ek'ibrm eke si k'anŋ el ab seŋŋ lɔbŋ, etŋ sica s'igb s'aam Rom. ¹⁵Rom ec'agŋ lisijimel a iri ey ec'amani etŋ ow toŋ ok usu eke wel b'esiŋ Apius ec'An Ɔl Usu a ey ec'obr eci. Agŋ ejeci eŋŋ ey usu eke wel b'esiŋ Eŋanin Usu Nyahan a. Eke Pɔl ekn el a, l'elu Nyam bia etŋ sos at'r es. ¹⁶Eke s'ow s'ok Rom a, wel ɔŋ Pɔl abusu eke k'ir in ogŋ a ke sɔɔda iy nyam am ɔsu'r.

Pɔl am dad Nyam odad Rom

¹⁷Ow bi kok seŋŋ nyahan a, Pɔl ew Rom eci Jwifel ec'es ewel a abu in ogŋ a. Eke -l'asr luku a, Pɔl dad el nine: «Agŋ lisijimel, mi kokm low ŋuŋ ey ec'agŋ a e lís, ey lagŋel a ec'eb ir owi e lís etŋ wel ew'm abu af Jerusalem, oc'm ɔŋ Rom eyŋ. ¹⁸-L'ibrm im ów etŋ -l'erur eke -li k'elu'm es aŋke em em a, -n'eiŋnm low ek'ow af -li k'ɔb'm low luw eci. ¹⁹Gbekɔ Jwifel a erurm etŋ ow ɔŋ m'ibrm eke mi k'ekn **Sesar** ke wel ebr em ec'odad ab em, kɔ ow elm em ec'eb a eke mi k'ɔŋ dedeku eci. † ²⁰Kin low a sosisem eke m'erur eke mi k'ekn ɔny ke mi dad ɔny odad a. Tasi em a, m'anŋ ŋgbraka na em eŋŋ a eke Israel ec'agŋ a b'ɔny ɔmn in em a sosisem.» ²¹-Li dad ow nine: «S'eiŋnm ŋ e lís e lel kaka eke k'anŋ Jude ow etŋ ey lisijimel kaka anm yogŋ owm tɔkŋm ów okm ey oglog dadm ey ŋ ec'odad ŋuŋ. ²²Kɔ s'am erur eke ki dad low yec'a ek'am tutr a s'iri, aŋke s'uw any ek'usu a feŋ agŋ erurm Nyam eb na ek'anŋ em a e low.»

²³-L'ew legŋ nyam Pɔl ab etŋ legŋ a b'ow a, -l'ow nɔnɔ -n'eiŋnm ow yogŋ a eke l'ir a. Ibribr toŋ ncebles, Pɔl am otar ów a akr ok el: n'am dad wel Nyam ec'es ew a ec'odad etŋ Mois ec'ol a lele **kokoba** ɔb esel e silél a eke n'am dad ow ec'odad ab em, n'am ɔl eke li k'eb wel Jesu eci. ²⁴Agŋ beb ów a ok es sos em, kɔ likpr a eŋŋm eke k'ub nawre. ²⁵El ɔfr em a neny okrm el af, etŋ -l'igb -n'aam. Pɔl dad el odad na nine: «Abŋ Lala ɔny low ij tasi legŋ a eke n'am dad ɔny lagŋel odad kokoba ɔb es Esayi e neny em l'ese:

²⁶Im dad agŋ amua a:

Ow b'ow ok ɔny ɔru em senyn senyn, kɔ k'ow irimn;
b'ow leer senyn senyn, kɔ k'ow eknmn.

²⁷Tasi em a, agŋ amua itŋŋ ew tuɔtuɔ;

-li babl ɔru es, -li bubur anyamn,

yec'etŋ ke el eci anyamn a k'eknm es,

el ec'ɔru a k'irim ów,

el e nuŋ em ɔny a k'anm es,

-l'ewlmn -l'owmn em ogŋ bake m'ewlm el.» †

† 28.19 Èkn Ob Kok 25.11 lele akr otar ab ab. † 28.27 Esayi 6.9-10, Septant em ec'odad eke wel oc.

²⁸Pɔl igɔ af dad nine: «Sica úwr any eke Nyam eci sel eɣn ec'odad a ow agɔ a ek'elm Jwifel a eci:† el gbe, -li b'ow -l'iri!» [²⁹Eke Pɔl dad ów amua a, Jwifel a el ɔfr am atar ów es im lebl tuɔtuɔ em.]†

³⁰Pɔl anɔ êl a eke l'eb ab em akpo yony. Li b'eb agɔ a fɛɣ eke b'ow ekn'n a. ³¹Li bi dad Nyam eci es ew a ec'odad eɣɔ li bi yeɣm agɔ Es Kɔtɔkɔ Jesu Krist owi ɔmn em tasi, eɣɔ eɣɔ eɣɔnm'n.

---

† 28.28 Bèbm̄n Selu 67.3; Luk 3.6. † 28.29 Ob Kok eci silel esig nɔnɔ em a, wel éɣnm̄n akr 29.